

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2017 / 02 FİYATI: 5 TL

Atatürk'ün Ulusumuza ve Kadınlarımıza Uygarlık Armağanı:

Medeni Kanun

Cihangir Dumanlı'nın Yazısı 42. Sayfada

Kaya Boztepe:
Atatürk ve Dış Politika

Sh: 22

Safa Tekeli:
Millet Mektepleri ve Mustafa Necati

Sh: 83

Cengiz Özakıncı:
Necip Fazıl Kısakürek'ten
Atatürk'e ve Laik Cumhuriyet'e Övgüler

Sh: 9

Kemal Anı:
Milli Denizciliğin Büyük Zaferi
Kabotaj

Sh: 37

Tekin Özertem'den
Türkçemize Özen Çağrısı

Sh: 93

Necdet Pamir:
Elektrik Kesintileri Üzerine

Sh: 31

Öğüt Yazman:
Dolar Neden Güçlü?

Sh: 49

1939 yılında Tunceli’de doğan Şakir Kaleli, Ağrı, Hacıbektaş ve Ankara’da hâkimlik, Yargıtay Tetkik Hâkimliği görevinde bulunmuş, 1979 yılında “Yılın En Başarılı Hâkimi” seçilmiş ve meslek yaşantısı boyunca pek çok ödüle layık görülmüştür. 1985 yılında emekli olan Şakir Kaleli, Prof. Dr. Mehmet Haberal tarafından kurulan çeşitli vakıfların ve Başkent Üniversitesinin kuruluş aşamalarında hukuk danışmanı olarak hizmetlerini sürdürmüştür.

Şakir Kaleli, hâlen Türkiye Organ Nakli ve Yanık Tedavi Vakfının Genel Kurul Üyeliği, Başkent Üniversitesi Geliştirme Vakfı (BÜGEV) ve Nurol Eğitim, Kültür ve Sanat Vakfı Yönetim Kurulu Üyeliği görevlerini sürdürmekte, ayrıca Büyük Anadolu Vakfı (BAV) Yönetim Kurulu Başkanlığı ve Başkent Üniversitesi Mütevelli Kurul Üyeliği ile Başkan Vekilliği görevlerini yürütmektedir.

Çeşitli meslek dergilerinde yayınlanmış çok sayıda makalesi ve ortak yazarlığını gerçekleştirdiği bir de kitabı vardır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Caddesi No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Gürbüz Atabek, Kaya Karan,

Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Prof. Dr. Kemal Arı, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydınel, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Haluk Cansın, Nevin Dedeoğlu, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop, Gürbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakinci, Saniye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Tokar, İzmir Tolga, Melek Şirin Tolga, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhrı, Orhan Velidedeoğlu, Dr. Öğüt Yazman, Aylin Yengin, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Okur-BütünDünya Yazışma Adresi:

okurlabasbasa@butundunya.com.tr

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 215 51 27-313

Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No:159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 24 / 01 / 2017

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

7. INTERNATIONAL TURHAN SELÇUK CARTOON COMPETITION

The poster features a stylized blue figure riding a bicycle against a blue sky with clouds. Below the bicycle is a circular seal for Milas Belediyesi (1868) and a small illustration of a town. The text '2017 ULUSLARARASI TURHAN SELÇUK KARİKATÜR YARIŞMASI' is prominently displayed. At the bottom, it states 'SON KATILIM TARİHİ: 5 MAYIS 2017' and 'THE LAST PARTICIPATION DATE: 5 MAY 2017'. Social media links for Facebook and Twitter are provided, along with the Milas Belediyesi logo and the 'Türkiye' logo.

Milas Belediyesi'nin, Milas doğumlu ünlü karikatürist Turhan Selçuk anısına bu yıl 7.'sini düzenlediği **Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması için başvurular başladı.**

Konu kısıtlamasının olmadığı ve tüm çizerlere açık olarak düzenlenen 7. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması'na katılacak çizerler, en fazla 5 eserle yarışmaya başvurabilecekler. Yarışmaya gönderilecek karikatürlerin "daha önce yayınlanmamış olması" şartı aranmazken, eserlerin başka bir yarışmada ödül almamış olması gerekiyor.

Çizerlerin, karikatürlerini, 5 Mayıs 2017 gününe dek "7. Uluslararası Karikatür Yarışması Milas Belediyesi, Kültür Sanat Birimi 48200 Milas / Muğla - Türkiye adresine özgeçmişleri ve iletişim bilgileriyle birlikte ulaştırmaları

gerekiyor. Sonuçları 17 Mayıs 2017 günü açıklanacak yarışmanın ödül töreni ise 11 Eylül 2017 tarihinde düzenlenecek. Ödül alan ve sergilenmeye değer bulunan karikatürlerin yer alacağı sergi, **Turhan Selçuk Karikatürlü Ev**'de 1 Ekim'e dek açık kalacak.

Koordinatörlüğünü **İzel Rozen-tal**'in üstlendiği yarışmada, seçici kurulda ise Milas Belediye Başkanı **Muhammet Tokat, Ruhan Selçuk, Kamil Masaracı, Gülay Batur, Meral Onat, Erhan Candan ve Grigoris Georgiou** yer alacak.

Yarışmanın birincisine 7 bin 500 TL, ikincisine 5 bin TL ve üçüncüsüne ise 3 bin TL ödül verilecek. •

- 5** Geçmişe Özlem ve Geleceğe Açık Olmak *Dr. Ufuk Akyol*
- 6** Mustafa Kemaller Yirmi Yaşındadır!
- 9** Necip Fazıl Kısakürek'ten Övgüler *Cengiz Özakıncı*
- 15** İsmet Paşa *Cengiz Önal*
- 20** Hakimiyeti Milliye Yazıları

22 Atatürk ve Dış Politika

Kaya Boztepe

- 26** Atatürk'ün Ankara'sı *A. Erdem Akyüz*
- 31** Elektrik Kesintileri Üzerine *Necdet Pamir*
- 37** Milli Denizciliğin Büyük Zaferi *Prof. Dr. Kemal Arı*
- 42** 17 Şubat Türk Kadınlar Günü Olmalıdır *Dr. Cihangir Dumanlı*
- 46** Muazzez İlmiye Çığ'dan Mektup Var
- 49** Dolar Neden Güçlü? *Dr. Öğüt Yazman*
- 53** İlk Türk Amiral Çağa Bey *Gürbüz Evren*
- 57** Necdet Feridun *Konur Ertop*
- 62** Macide Tanır *Sabriye Aşır*
- 63** Kömürlükteki Çocuklar *Necef Uğurlu*
- 68** Tarihi Başkent Merv *Yahya Aksoy*
- 71** Martin Luther *Mümtaz İdil*

İÇİNDEKİLER

- 75** Cahit Külebi *Yaşar Öztürk*
- 79** Zeytinyağı ve Ötesi *Yiğit Mehmet Üreten*
- 83** Millet Mektepleri ve Mustafa Necati *Safa Tekeli*
- 88** Ağaçların Sosyal Ağı *Sabriye Aşır*
- 93** ...Sel ve ...Sal *Tekin Özertem*
- 98** CV'leri Okumaya En Sondan Başlıyorum! *Burak Özberk*
- 103** Onların Lakapları da Güzeldi *Metin Gören*
- 107** Tek Taş Değil Tek Yürek *Nuray Bartoschek*
- 109** Bir Sandık da Ben Taşıyayım *Zeki Sarıhan*
- 112** Bir Şişe Su Bir Elmastan Daha Değerli Olabilir mi?
- 115** Atatürk Arboretumu *İzlen Şen Toker*
- 119** Çamlık Buharlı Lokomotif Müzesi *Nevin Dedeoğlu*
- 122** Çevre Disipline Kavuşma Gereği *Can Pulak*
- 126** Size Hizmet Edenleri Hep Hatırlayın *Turgut Keskin*
- 128** Bafa Gölü Molası *Mehmet Ünver*
- 132** Daskyleion *Özgür Turak*
- 138** Izgara Somon *Yasemin Ataman*
- 141** Neler Olmuyor ki Dünyada *Sezin San Sungunay*
- 145** Bu Çocuklar Aştan Söz Ediyor *Aylin Yengin*
- 147** Kırlangıcın Ömrü *Mehmet Uhri*
- 8** İlk Dersimiz Türkçe
- 48** Bilginizi Denetleyin
- 82** Fırçalayarak
- 151** Çözümler
- 152** Bize Gönderilen Kitaplardan
- 154** Yarının Büyüklüğü
- 156** Bulmaca
- 158** Satranç

Birtakım *şeyhlerin, dedelerin, seyitlerin, çelebilerin, babaların, emîrlerin* arkasından sürüklenen ve *falçılara, büyücülere, üfürükçülere, müşhacılara* tali ve hayatlarını emniyet eden insanlardan mürekkep bir kütleye, *medeni bir bir millet* nazarı ile bakılabilir mi?

K. Atatürk 15-10 Ekim 1927 (Nutuk)

Arkadaşlar, efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti *şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar ülkesi* olamaz!..

K. Atatürk 1 Eylül 1925 (Hakimiyeti Milliye, Vakit, İkdam gazeteleri)

Tekkeler kesinlikle kapatılmalıdır. Hiçbirimizin *tekkelerin* yol göstericiliğine gereksinimi yoktur!.. *Tekkelerin* amacı, halkı *meccup* (deli) ve *aptal* yapmaktır.

K. Atatürk Çankırı, 31 Ağustos 1925

Biz Cumhuriyeti *hacılara, hocalara* terk etmek için kurmadık.

K. Atatürk Yalova, 30 Ağustos 1930

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Geçmişe Özlem ve Geleceğe Açık Olmak

Doğup, büyüdüğünüz evi, mahalleyi, şehri yıllar sonra bir ziyaret etme fırsatınız olduğunda, yüzünüzde bir gülümseme, derin bir iç çekme, mutluluk ve hüznün birbirine karıştığı garip bir duygu oluşur ya;

Mezun olduğunuz ilkokulun bahçesine girdiğinizde, etrafta koşuşturduğunuz, arkadaşlarınızla şakalaşıp, oynadığınız anlar gözünüzün önüne gelir ya;

Bir koku, bir yüz sizi bir anda yıllar öncesine taşıyabilir ya...

Eskiye, geçmişe özlem, nostalji dedikleri o tanımlaması zor duygu ne güzel, ne insansaldır.

Nostalji, geçmişte tekrar yaşamak istemi midir?

Hayır! Sadece hatırlamak, anılarımızı duyumsamaktır.

O yerleri, şartları tekrar hayata geçirmek istemek ise geleceği görmezden gelip, yaşamın değişimini ıskalamak demektir.

Bunu kişisel yaşamımızın

ötesinde, toplumsal boyutta istemek ise uygarlığın gelişimini ıskalamak olur.

Öyle ki, insanoğlu 21. yüzyılda yaşarken ısrarla 7. yüzyılda yaşamaya çalışmak demektir. Bu da artık nostalji kelimesiyle açıklanması bir olgu değildir. “İnsana kul” iken

**Medeni Kanun,
Ulu Önder
Atatürk’e
borçlu
olduğumuz bir
başka değer.**

“birey” olabilmiş bir toplumun üyeleri tekrar “insana kul” olmayı isterlerse, bu aydınlanmış bir aklın ürünü olamaz.

Bu Şubat ayının 17’si, Medeni Kanun’un kabulünün yıldönümü. İnsanoğlunun daha insanca

yaşayabilmek için duraksamadan çabaladığı uygarlık yolunda atılmış çok önemli adımlardan biri. Ulu önder Atatürk’e borçlu olduğumuz bir başka değer.

Bize düşen, bu değerleri korumak ve geliştirmektir. Eğer biz de insanoğlu ile aynı yüzyılda yaşamayı gerçekten istiyor ve hak ediyorsak. •

ufukakyolbd@gmail.com

"Mustafa Kemaller Yirmi Yaşındadır!"

Şehirle Çankaya arası henüz bomboş. Kıraç tarla veya ot бүrümüş bağ. Dar ve bozuk bir yol, Mustafa Kemal'in evi de ortası havuzlu eski Ankara Köşkü.

Sağı solu, önu arkası, bozkır. Sık sık bir toz dur kopar, sivri burula yükselip; sonra bir sis gibi döner. Fakat silinip gitmez. Her şey ağaçlar, duvarlar, kerpiçler hepsi ak veya akımsı. Renkler bir türlü parlamaz. Yağmur yağmalı yahut durgun bir havada şafak sökmeli veya güneş batmalı...

Bu kader ve tevekkül yalnızlığının ta ötesinde, ufka yakın sırtlarda Çankaya... Gündüz uyur, gece uyanıktır.

Karartı ile beraber lambası yansır. Enginlerde uzun seferlerin rüyasını gören bir geminin fenerine benzer.

İç mahallelerde ışıklar sönmüştür. Herkes uykudadır. Yalnız Çankaya Köşkü'nün pencerelerinde kızıl lamba aydınlığı. Ve ara sıra kim bilir nereden haber getirip kim bilir nereye bir haber götüren atlı arabaların yanar söner, fener ışıkları...

"Siz uyurken ben nöbet bekliyorum" derdi.

"Siz uyurken ben nöbet bekliyorum" derdi. Herkes uykuda iken eğer o da uyursa

bir baskına uğramak tehlikesi varmış gibi, o daima bir tehlikenin sezinişleri içinde idi. Uyanık olduğunu bildiğimizden hepimiz rahat uyurduk...

Düşmanın sanatı da görünmemek olduğunu bilirdi. Bazen düşman, oturduğu masanın örtüsü altında solur gibi yaklaşma hissi verirdi. Hiç birimiz farkında olmazdık, en coşkun neşe ve şevk sesleri arasında birden kulak kesilirdi. “Dinleyiniz” derdi. Yanıldığını sanırdık. Sonra kendi yanıldığımızı anlardık...

Yenişehir Caddesi’nde kılıcına dayanan bir heykeli vardı sanatkar bu heykel açıldığı vakit bana; “Vatanın bekçisi” demişti...

İyi bir sanatçının ruhuna ilham gelir. Heykeltıraş bir yabancı ise de daha ilk

tanışmada nöbetçiyi görmüştü. Yıllar geçti eski nöbet titizliğinin gevşediğini hissediyorduk. Erken bir emniyet hayaline kapılmış olmasından

korktuk. Bir akşam nazı geçen arkadaşlarından biri; “Düşünmelisiniz ki eğer ölürseniz, heykelinizi

paramparça ederler. Yaptıklarınızdan hiç biri ayakta kalmaz. Çok yaşamaya bakmalısınız” dedi.

Ben de sofrada idim. Güldü, işte o zaman bize gönlünün sırrını açtı; “Unutmayınız ki Mustafa Kemal yirmi yaşındadır” dedi.

O artık Türkiye’nin her tepesinde bir Mustafa Kemal’in nöbet tuttuğuna inanıyordu...

Falih Rıfka Atay “Nöbetçi” Pazar Posta Gazetesi 1951

**“Dinleyiniz”
derdi.
Yanıldığını
sanırdık.
Sonra kendi
yanıldığımızı
anlardık...**

Sizler, yani yeni Türkiye’nin genç evlatları! Yorulsanız dahi beni takip edeceksiniz...

Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler, asla ve asla yorulmazlar.

Türk Gençliği gayeye, bizim yüksek idealimize durmadan, yorulmadan yürüyecektir.

M. Kemal Atatürk

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Aranjör (Fr.) a-Serseri, hayta b-Gösterge c-Düzenleyici d-Gözde	6 Semptom (Fr.) a-Kısıtlayıcı b-Gösteri c-Belirti d-Seslendirme	11 Ofans (Fr.) a-Kiralama b-Uygun değer c-Pasveren d-Atak, Hücum
2 Devalüasyon (Fr.) a-Değer düşürme b-Biçimlenme c-Bitki varlığı d-Kurmaca	7 Ütopist (Fr.) a-Tasarımcı b-Hayalci c-Uzman d-Bağlaşımlı	12 Stres (İng.) a-Çevirge b-Ruhsal gerilim c-İyimserlik d-Baskı
3 Forum (Lat.) a-Döküm b-Bağlaşımlı c-Engel d-Söz meydana	8 Sübvansiyon (Fr.) a-Adım, basamak b-Koruma c-Destekleme d-Sabit fikir	13 Remiks (İng.) a-Mecaz b-Karmaca c-Bindirim d-Durgunluk
4 Rekolte (İta.) a-Toplam ürün b-Tırmanış c-Ara kazanç d-Canlandırma	9 Kota (Fr.) a-Oyun kurucu b-Soyutlama c-Tutmalık d-Sınırlama	14 Filtre (Fr.) a-Destekleme b-Durdurucu c-Süzgeç, süzek d-Sergilik
5 Ekoloji (Fr.) a-Denetimsel b-İş bilimi c-Maliye d-Çevre bilimi	10 Anomali (Fr.) a-İmleç b-Aykırılık c-Ölçüt, kıstas d-Alışkan	15 Kompetitif (Fr.) a-Yansıtıcı b-Rekabetçi c-Süreç d-Yazıcı

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Necip Fazıl Kısakürek'ten Atatürk'e, Devrimlere, Laik Cumhuriyet'e Övgüler

Necip Fazıl Kısakürek Atatürk'ü aşagılayan; "Vahideddin"i ve II. Abdulhamid'i ululayan; Laik Cumhuriyet'i yıkararak, yerine "Siyasal İslamcı Başyücelik Devleti" kurmayı savunan; Atatürk dönemini dindarlara zulümle suçlayan, CHP'yi lanetleyen bir yazar olarak biliniyor.

Ancak çoğumuzun bilmediği şey; onun 1945 öncesinde Vahideddin'e ve Abdülhamid'e kökten karşı, Atatürkçü, Laik Cumhuriyetçi, Milliyetçi, CHP

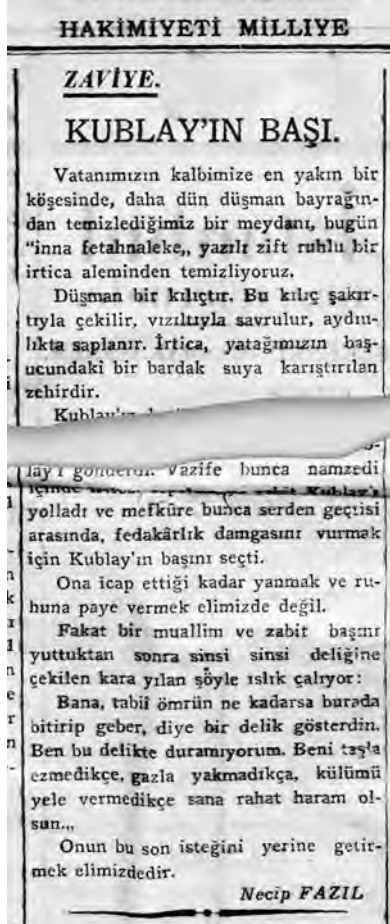

Necip Fazıl
Kısakürek
(d.1904/5-ö.1983)

çizgisinde bir yazar olup, konuşma ve yazılarının, Atatürk'ün kurduğu Hakimiyeti Milliye ve Atatürkçü

Yunus Nadi'nin gazetesi Cumhuriyet'te yayımlanmış olduğudur. Bunu, Necip Fazıl Kısakürek'in 1945 öncesi Atatürkçü Laik Cumhuriyetçi yazılarında görebiliyoruz:

1 Hakimiyeti Milliyet g., 01.01.1931, "Zaviye" "Kublay'ın Başı"

N. F. Kısakürek'in Hakimiyeti Milliyet gazetesinin 1 Ocak 1931 günlü sayısında yayımlanan yazısı.

Vatanımızın kalbimize en yakın bir köşesinde, daha dün düşman bayrağından temizlediğimiz bir meydana, bugün "inna fetahnaleke" yazılı zift ruhlı bir irtica aleminden temizliyoruz. (...) İrtica, yatağımızın başucundaki bir bardak suya karıştırılan zehirdir.

Kublay'ın katili Derviş Mehmed'in, Menemen kapılarına sokuşu gibi, uykumuzu bekler ve ayaklarının ucuna basa basa gelir. (...) bir muallim ve zabıt başını yuttuktan sonra sinsi sinsi deliğine çekilen kara yılan şöyle ıslık çalıyor:

"Bana, tabii ömrün ne kadarsa burada bitirip geber, diye bir delik gösterdin. Ben bu delikte duramıyorum. Beni taşla ezmedikçe, gazla yakmadıkça, küllümü yele vermedikçe sana rahat haram olsun..."

Onun bu son isteğini yerine getirmek elimizdedir.

2 Hakimiyeti Milliyet g., 05.01.1931

(...) Ne "31 Mart", ne "Şeyh Sait İsyanı", ne "Ağrı Hareketi" mahiyet ve ruh olarak "Menemen Hadisesi" ile boy ölçüşemez. Halbuki bunlarda daha çok kan aktı. Hiyanet daha geniş bir sahada ayaklandı. Boy ölçüşemez, zira bunlar irticanın basit, adi bir kalkışından, kötü bir fırsatçılık hareketi ile bir tali dönüşünden başka bir şey değildir.

Bu defa böyle olmuyor, meyus, bedbin, çürük, hamlesiz zan ettiğimiz irtica, bir hadisenin mıkyas ve kitlesine sığdırmadığı kast ve gayzi-

ni bir gencin kesilen başına sığdırabiliyor.

(...) bu defa bir kaza merkezinin göbeğinde, hükümet konağının, hükümet otoritesinin telkin ettiği bir meydanın ortasında, müfrezesini bırakan kolunu sallaya sallaya bir başına mürtecilerin üzerine yürüyen ve gençliği hocalığı askerliği bütün bir mefkureyi temsil eden bir genç, halkın, askerinin, bütün dünyanın gözü önünde evvela tabanca ile vuruluyor. Sonra kafası bıçakla kesiliyor. Ve sonra başı sicimle irtica mızrağına takılıyor: (...) Mürteci, memleket gençliğine, memleket fikrine beslediği kastın, gayzın, kinin, melun hırsın derecesini Kublay'ın başında açıkça soğuk kanlılıkla irade ediyor. (...) İrtica Bahrimuhitteki buz dağları gibi suyun yüzüne sivri bir uç çıkardı, mesul bu uç değildir. Buz dağının heyeti mecmuasıdır. (...) O

“Kublay hepimiz namına, teker teker hepimiz için, kaç bin, kaç milyonsak hepimiz hesabına can veren insandır.”

HURİYET

Atatürk için...

O Türke, hem Türkü hem de Avrupalıyı inandırabilirdi

Yazan: NECİB FAZIL KISAKÜREK

Son on beş gündür her sabah yatağımdan kalkıp, Dolmabahçe sarayını yerinde bulduktan sonra ona varlık ve mana ifade eden unsurun yok olduğuna inanabilmek, yaman bir idrak içkencesi. Atatürkten bir parça halinde kalan bir çok şey arasında onun yokluğu, merkezi olmayan bir daire tasvirini, içinden çıkılmaz bir muhal hissi veriyor. Fındığın, kabuğunu kırmadan içimi ziyen kokuncu bir şifirbaz odası ile, Atatürk'ü, hüviyeti etrafındaki büyük zarfa el d

nin ferdî hayatı olamayacağı için Onu ikinci tecellide de hakımı bulamyacağız.

***

Benim görüşümde birbirine hağlı iki için sahibi olarak iki Atatürk var. Zaman tasfiile bunlardan biri düşünün denize dökülmesine, öbürü de bagüne kadar sürer. Biri, ölüm hükümü giydirilmiş bir millet sahlandırdı. Murice çapında bir başarıla maddede ve akezikli olanında mu

veye geçemez. Fikir, öhlak ve san'at cepheleleri yepyeni, istiklâli ve şahsi bir cemiyet binası işle de bir tutulamaz. İkinci merhalenin Atatürk'ü mabçalık tarhihizim en büyük çehretidir. Fakat ilk merhalenin Atatürkü, aynı soydan hâliseler arasında, bütün beşer tarihinin en silvi itidencini taşıyacaktır.

***

Millî Kahramanın ölümü ösünde duyduğumuz matem hissinin, tek bir emniyet duyusulle teselliyi mümkündür:

Tekmedinde Atatürk'ü yoğunlaşın soylu Türk milletinin için için tekevünlerle aynı çapta kahramanlara daima gelecekteki emniyeti...

Necib Fazıl KISAKÜREK

N. F. Kısakürek'in Atatürk'ün ölümü ardından yayımlanan yazısı. Cumhuriyet gazetesi, 26 Kasım 1938.

dağı tuzla buz etmek lâzım. Mesul-ler suyun yüzüne çıkmıyanlar, çıkan birkaç kişiye cemiyet hayatı içinde sinsi sinsi omuz verenlerdir. (...) Kublay hepimiz namına, teker teker hepimiz için, kaç bin, kaç milyonsak hepimiz hesabına can veren insandır. (...) İstrabını çekmek, heyecanını duymak, aksulamelini, kıyamını yapmak lâzım.

Genç ve uyanık adam. (...) Şahlan. (...) Eğer inkılabı zayıf tutarsan, eğer inkılabına yüreğini, hassasiyetini ve sınırlarını temsil etmezsen, bıçağın ters tarafı ile

yirmi dakikada kesilen Kublayın kafasında sana tevcih edilen akibeti seyredebilirsiniz.

Türkiye nüfus kütüklerindeki softa ve mürtecin yeşil kanını kurutacaksınız, bu kadar.

3 Cumhuriyet g., 26.11.1938, “Atatürk İçin”- “O Türk’e, hem Türk’ü hem de Avrupalı’yı inandırabildi.”

“(...) ölüm, Atatürk’ü, hüviyeti etrafındaki büyük zarfa el değdirmeksizin aldı götürdü. (...) Bütün dünyada, kralına anası kadar yanacak kimse yoktur. Bu zalim ruh kanununa rağmen bu defaki

“Bu değeri ile Atatürk, beşer tarihinde sayısı birkaçı geçmeyen hakikî millet kurtarıcılarında bir tanesidir.”

ölüm, vatanın her evinden çıkmış kadar göze büyük göründü. (...) bu defaki ölümü hepimiz, fi’lî ve şahsî bir mülkiyet kaybı ifadesi ile duyduk. İçtimaî ölümler arasında her evin ölüsü olabilmiş kahramanlar, tek eldeki parmak sayısından daha azdır. Hiçbir Türk kendi devlet reisine bütün dünyanın bu türlü bir saygı göstereceğini ümid edemezdi. Osmanlı İmparatorluğunun yarı dünyaya sahib olduğu devirlerde

bile böyle bir ihtirama hedef olabilmiş hükümdar yoktu.

Avrupa’nın, bize en yabancı milletlerine kadar heyetlerle, askerî kıt’alarla ve en büyük mümessillerle Ankara’ya koşmuş olması gösteriyor ki Garb, Atatürk’ün şahsında Türk ehliyet ve kıymetine artık inanmıştır. Bu inandırışın büyük aksiyonunu yapan Millî Kahramanın ölüsü karşısında da hiçbir protokol kaidesinin almadığı ve hiçbir garblının bir yabancıya göstermediği bir hürmetle şapkasını çıkarmaktadır. Atatürkün, gözleri ile görmediği bu manzarayı biz yalnız gözlerimizde bırakmıyarak keskin bir deâlet halinde şuurumuza sindirmekle mükellefiz:

O Türk’e hem Türk’ü, hem de Avrupalı’yı inandırabildi.

(...) Atatürkün ruhî maktalarından bence en alâkalısı, Onun yılmaz ve hezimet kabul etmez nikbinliğidir (iyimserliğidir). (...) Bir millet için esaret ve mahkûmiyet aninin bir vâkıa halinde teslim edildiği hengâmde bu vâkıaya inanmayan tek adam O idi. Bütün dünya ile birlikte milleti de kendi ölümüne inandığı vakit o inanmadı.

Bu, Atatürkün millet ufkuna doğuşu ile başlayan ilk ve büyük nikbinliğinin (iyimserliğin) tecellisidir.

(...) Benim gözümden birbirine bağlı iki işin sahibi olarak iki Atatürk var. Zaman tasnifi ile bunlardan biri düşmanın denize dökülüşüne, öbürü de bugüne kadar sürer.

Biri, ölüm hükmü gydirilmiş

bir millet şahlandırdı. Mucize çapında bir başarıyla madde ve askerlik plânında mu-zaffer kıldırdı. Öbürü, bir an evvelki ölüm tehlikesini doğuran sebebler âlemine karşı harekete geçti, fikir ve cemiyet plânında yeni bir bünye inşasına girişti. Bu tarife göre birine asker, öbürüne inkılâbçı Atatürk demek hatıra gelecektir.

Atatürk'ün iki iş merhalasını temsil eden cepheleri arasında ben-ce mefkûreci ve hududsuz şahsiyet asker Atatürk'tedir. Asker sıfatı da onu ifadeye kifayetsizdir. Zira bu merhalede askerlik Onun sadece âletiydi. Bu merhalede O, en büyük asker olmak kıymetinin çok üstünde bir değer taşıdı. Koca bir milletin diriliş iradesini temsil eden mefkûrevî insan olmak değeri. Bu değeri ile Atatürk, beşer tarihinde sayısız birkaçı geçmeyen hakikî millet kur-tarıcılarında bir tanesidir. (...)

Millî Kahramanın ölümü önünde duyduğumuz matem hissini, tek bir emniyet duygusu ile teselliye muktadiriz:

Teknesinde Atatürk'ü yoğuran soylu Türk milletinin, için için te-kevvünleri ile aynı çapta kahraman-lara daima gebe kalacağı emniyeti...

4 Büyükdöğü, Siyasi ve Edebi Mecmua, 19.11.1943: "Atatürk Dirilecektir!"

1943 *Çerçevelen* Necip Fazıl KISAKÜREK
ATATÜRK DIRİLECEKTİR!!!
 Bir gün Atatürk dirilecektir!!!
 Evet, laf ve hayal, yahut fikir ve remz âleminde değil, doğrudan doğruya madde ve hakikat dünyasında Atatürk hâyata dönecektir!!!
 Bir gün Atatürk, Etnografya müzesindeki taş sandukasının kapağını omuzlarıyla kaldırıp, ufki vaziyetten şakilli hale geçecek; ve sırtında marşal üniforması, Ankarada Atatürk kul-varında görünecektir!!!
 Bir gün onu, kâfuriden yentilmiş asil ve mevzun parmak-larla kılıcının kabzasını kavramış, zarif ve ince endamsız bir masaya eğilmiş ve göz gözlerle dünya haritasını süzmeğe baş-lamış olarak görecekiz!!!
 Bugün, dünya muhasebe ve muvazenesinde Türk milletine ait hakların terazi kefesinde görüneceği andır!!!
 İşte o gün başımızda bulunacak olan şahsiyet, günün gerektireceği bütün kurtereriklik vasıflarına göre, ruhile olduğu kadar maddesile de Atatürk'ten başkası olmayacaktır.
 Zira, Türk milletinin içindeki Atatürk'lerin harekete geç-melerile, onun sandukasını devirip bu Atatürk'lerin derisi içine yerleşmesi aynı ana rast gelecektir!!!

N. F. Kısakürek'in "Atatürk Dirilecek-tir başlıklı yazısı (*üstte*) ve bu yazısının yayımlandığı 19 Kasım 1943 günlü Büyük Doğu dergisinin kapağı. (*altta*)

"Bir gün Atatürk dirilecektir!!!
 Evet, laf ve hayal, yahut fikir ve remz âleminde değil, doğrudan doğruya madde ve hakikat dünyasında

Necip Fazıl Kısakürek dinin silah olarak kullanıldığı, Soğuk Savaş yıllarında Başbakan Adnan Menderes'le birlikte.

Atatürk hayata dönecektir!!!

Bir gün Atatürk, Etnografya müzesindeki taş sandukasının kapağını omuzlarla kaldırıp, ufki vaziyetten şakuli hale geçecek; ve sırtında mareşal üniforması, Ankara'da Atatürk bulvarında görünecektir!!!

Bir gün onu, kafuriden yontulmuş asil ve mevzun parmaklarile kılıcının kabzasını kavramış, zarif ve ince endamile bir masaya eğilmiş ve gök gözlerle dünya haritasını süzmeğe başlamış olarak göreceğiz!!!

Bugün, dünya muhasebe ve muvazenesinde Türk milletine ait hakların terazi kefesinde görüneceği andır!!!

İşte o gün başımızda bulunacak olan şahsiyet, günün gerektireceği üstün kurtarıcılık vasıflarına göre, ruhile olduğu kadar maddesile de Atatürk'ten başkası olmayacaktır.

Zira, Türk milletinin içindeki Atatürk'lerin harekete geçmelerile,

onun sandukasını devirip bu Atatürk'lerin derisi içine yerleşmesi aynı ana rast gelecektir!!!”

***

Yukarıda özetlerini aktardığımız yazılarında görüleceği üzere, Necip Fazıl Kısakürek

1945 öncesi Atatürkçü, Laik Cumhuriyetçi bir aydın yazardır. Onun 1945 sonrası tam ters bir çizgiye yönelmesi, 1933'te tanıştığı Seyyid Abdülhakim Arvasi'nin etkisiyle açıklanıyor.

Bu açıklama doğru olamaz; çünkü N. F. Kısakürek, en keskin Atatürkçü, “Milan Laik” yazılarını, Seyyid Abdülhakim Arvasi ile birlikte olduğu 1933-1943 yılları arasında yayımlamıştır. Kısakürek'in Laik Cumhuriyetçi Atatürkçülükten, Vahideddinciliğe, Abdülhamitçiliğe, Siyasal İslamcılığa dönmesinin gerçek nedeni; 1945 sonrası dünya konjoktüründeki değişimler; Kapitalist Batı ile Sosyalist Sovyet Rusya arasında “Soğuk Savaş”ın başlaması; Sovyet Rusya'ya karşı Din silahının kullanılmasıdır. •

cengezozakincibd@gmail.com

[Not: Meraklısı bu değişimi “Türkiye'nin Siyasi İntiharı: Yeni-Osmanlı Tuzağı” ve “İblisin Kiblesi” kitaplarımda okuyabilir.]

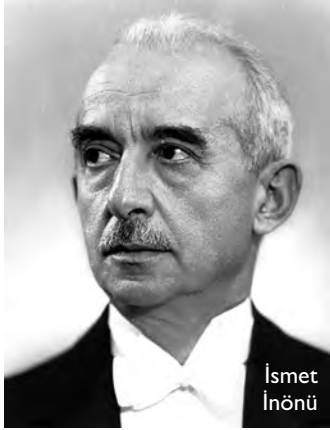
80

Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Başbakanı İsmet Paşa

Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasıyla, tam bağımsız yeni bir Türk devleti doğmuş ve bu devlet, diğer dünya devletlerince hızla tanınmaya başlanmıştı. Ancak yeni Türk Devleti'nin yaşamını sürdürebilmesi ve dünyanın diğer devletleri arasında hak ettiği yeri alabilmesi, Osmanlı'nın sonunu hazırlayan şartlardan bir an önce kurtulmasına bağlıydı.

Bu noktada altını çizerek belirtmek gerekir ki, Mustafa Kemal'in ulusal kurtuluş ve bağımsızlığı sağladıktan sonraki esas amacı, Türkiye'nin bir daha aynı duruma düşmemesinin şartlarını oluşturmak ve bağımsızlığını sonsuza kadar koruyabilmesini temin etmektir.

İsmet Paşa'nın görüşü de aynı

doğrultuydu. Hatta Lozan'dan döndükten bir süre sonra İstanbul Üniversitesi'ndeki bir konferansında; *“Şimdi Türk ulusu yeni ve ağır bir vazifeye davet olunmaktadır. Her millet gibi aynı araçlarla gelişebiliriz. Bu kanaatle işe başlamalıyız. Bu gideceğimiz*

uzun yolun başında ve ortasında birçokları kalacaktır. Fakat sonuna kadar gidecekler de pek çoktur.” sözleriyle geleceğe ilişkin görüşlerini belirtirken, bir kısım mesajlar da vermişti.

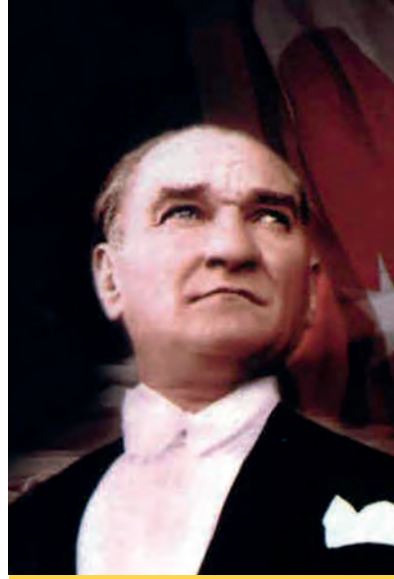
“Çağdaşlaşma ve Türk ulusunu çağdaş toplumlar düzeyine ulaştırma” konusunda Gazi Mustafa Kemal Paşa ile en yakın silah ve dava arkadaşı İsmet Paşa aynı görüşteydiler. Hatta İsmet Paşa'nın,

Lozan Barış Antlaşması metninin Meclis'te onaylanması görüşmeleri esnasında söylediği; **“Varacağımız nokta, uluslararası toplulukta en yüksek ilerleme ve uygarlık düzeyidir!”** ifadelerini içeren sözü, bu konudaki kararlılığını o günlerden beri ortaya koymaktadır.

Lozan Barış Konferansı esnasında İsmet Paşa'nın dikkatini çeken hususlardan birinin de; yabancıların Türkiye'nin yasal başkentinin İstanbul mu, yoksa Ankara mı olduğunu bilmemeleriydi. Haliyle bu durumun da sıkıntı yarattığını fark etmişti. Ankara'ya döndükten sonra Gazi'nin de aynı konuyu düşündüğünü öğrenen İsmet Paşa, 14 milletvekili arkadaşıyla birlikte imzaladıkları, **“Türkiye Devleti'nin başkenti Ankara şehridir.”** ifadesini içeren bir yasa önerisini Meclis'e sundu. Yapılan bir kısım tartışmaların ardından, 13 Ekim 1923 tarihindeki oylama sonucunda Meclis, Ankara'nın başkent olması kabul etti.

Sıra Cumhuriyet'in ilanına gelmişti. Mustafa Kemal Paşa da; düşündüklerini uygulamaya koyabilmek için uygun zaman ve zeminin oluşmasını bekliyordu. Ortamı hazırlamak amacıyla 27 Eylül 1923 tarihinde Batılı bir gazete muhabirine verdiği demeçte;

“Egemenlik, kayıtsız şartsız ulusundur. Yasama kudreti ve yürütme yetkisi Ulusun biricik gerçek temsilcisi olan Meclis'te belirmiş ve toplanmıştır. Bu iki kelimeyi bir

“Egemenlik, kayıtsız şartsız ulusundur.

Yasama kudreti ve yürütme yetkisi Ulusun biricik gerçek temsilcisi olan Meclis'te belirmiş ve toplanmıştır.

kelimede özetlemek mümkündür: Bu da; ‘Cumhuriyet’tir.” ifadelerini sarf etmişti.

İsmet Paşa da, mevcut durumdan yeterince memnun değildi. Yeni devletin o günkü hali konusundaki durumu;

“...İç ve dış dünya, bugünkü hal devam ederse bunun anlamının ne olduğunu biliyordu.

Fakat Cumhuriyetin kurulmasını bir ihtiyaç olarak görenlerin kudretinin, adını söyleyerek onu ilan etmeye kâfi gelmediği zannediliyordu. Mesele buydu. Tabii böyle bir zannın başlıca hedefi de Gazi Mustafa Kemal oluyordu. Bu düşünce devlete zayıflık görüntüsü veriyordu. Dışarıda Hariciye Vekili sıfatı ile yabancılara karşı gördüğü mü başlıca zayıf nokta bu idi.

Lozan dönüşü, -Devletimize karşı yapılması lazım olan bir vazifeyi yapmamış durumda olduğumuzu, istediğimiz halde, aklımız yettiği halde, yapmaya kudretimiz olmadığından dolayı yapamıyoruz görüntüsü verdiğimizizi ve bunun mutlaka düzeltilmesi gerektiği- şeklindeki kanaatimi ortaya koydum. Gazi Mustafa Kemal ile mutabıktık.” şeklindeki sözleriyle özetliyordu.

Meclis’te hareketli günler yaşıyordu. Ankara Ulusal Hükümeti, Türk ulusuyla birlikte sanki bir doğum sancısı içindeydi. Tartışmaların ulaştığı nokta bir krize dönüşmeden 29 Ekim 1923 gününe gelindi ve Mustafa Kemal, 28 Ekim 1923 akşamı Çankaya’daki akşam yemeğinin ardından İsmet Paşa ile sabaha kadar yürüttükleri çalışmanın sonucu olarak Meclis’te yaptığı konuşmasında özetle; *“Anayasa’ya göre bir hükümet kurulurken bütün milletvekillerinin her birisi bakanları ve hükümeti seçmek zorunda kalıyor. Bu güçlüğü giderme zamanı gelmiştir. Teklif ettiğim çözüm kabul edilirse, kuvvetli ve*

kendi içinde uyumlu bir hükümet kurmak mümkün olacaktır.”

diyerek bir gece önce İsmet Paşa ile hazırladıkları metni Meclis’e sundu.

Öneri, Meclis’te hararetli tartışmalara yol açmış olmakla beraber, 29 Ekim 1923 günü saat 20.30 sularında yapılan oylamada Meclis kararını verdi ve **“Yaşasın Cumhuriyet!”** sesleri ve büyük alkış yağmuru altında Türk ulusunun yeni yönetim şekli Cumhuriyet rejimi kabul edildi. Sonrasında Meclis Başkanı ve Ankara milletvekili olan Gazi Mustafa Kemal Paşa, oybirliği ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilk Cumhurbaşkanı seçildi.

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, İsmet Paşa’yı 30 Ekim 1923 tarihinde Çankaya Köşkü’ne davet ederek, özel bir görüşme yaptı. Yılların birlikteliği, birçok sıkıntıya ortaklaşa göğüs germeleleri, olabildiğince çok engelle karşı Türkiye Cumhuriyeti’ni büyük bir kararlılıkla kurmaları ve daha birçok olay iki ulusal kahramanı, bir vücudun beyninin iki yarısı gibi yapmıştı adeta.

Bu çalışma anlayışıyla Mustafa Kemal aşağıda yazılı mektubu İsmet Paşa’ya verdi:

*“Sevgili Paşam,
Cumhuriyet’in ilk başbakanı olarak seni düşünüyorum. Dur, hiç itiraz etme. Niye seni seçtiğimi şimdi anlayacaksın.*

Bizi yine büyük bir savaş bekliyor. Durumumuzun bir bölümünü Cephe Komutanı ve Lozan Ba

Delegesi olarak elbette biliyorsun. Büyük devletlerin bu sefil duruma bakarak, kısa zamanda pes edeceğimizi sandıklarını Lozan dönüşü sen bize anlattın.

Ben sana şimdi bildiğinden daha da acıklı olan genel durumu özetleyeceğim:

Bize geri, borçlu, hastalıklı bir vatan miras kaldı. Yoksul bir köylü devletiyiz. Dört mevsim kullanılabilir karayollarımız yok denecek kadar az. 4000 km kadar demiryolu var. Bir metresi bile bizim değil. Üstelik yetersiz. Ülkenin kuzeyini güneyine, batısını doğusuna bağlamamız, vatanın bütünlüğünü sağlamamız şart. Denizciliğimiz acınacak durumda. Köylümüzü topraklandırmalı, ihtiyacı olana bir çift öküz ile bir saban vererek çiftçi yapmalıyız.

Doğudaki aşiret, bey, ağa, şeyh düzeni Cumhuriyet'le de insanlıkla da bağdaşmaz. Bu durumu düzeltmeli, halkı kurtarmalıyız. Her yer-

de tefeciler halkı eziyor. Güya tarım ülkesiyiz ama ekmeklik unumuzun çoğunu dışarıdan getiriyoruz.

Sığır vebası hayvancılığımızı öldürüyor. Doktor sayımız 337, sağlık memuru 434, ebe sayısı 136. Pek az şehirde eczane var. Salgın hastalıklar insanlarımızı kırıyor. Üç milyon insanımız trahomlu. Sıtma, tifüs, verem, frengi, tifo salgın halindedir. Bit ciddi sorun. Nüfusumuzun yarısı hastadır. Bebek ölüm oranı % 60'ı geçiyor. Nüfusun % 80'i kırsal bölgede yaşıyor. Bunun önemli bölümü göçebe.

Telefon, motor, makine yok. Sanayi ürünlerini dışarıdan alıyoruz. Kiremidi bile ithal ediyoruz. Elektrik yalnız İstanbul ve İzmir'in bazı semtlerinde var.

Düşmanın yaktığı köy sayısı 830. Yanan bina sayısı 114.408. Ülkeyi neredeyse yeniden kurmamız gerekiyor. Yunanistan'dan gelen göçmen sayısı da 400 bini geçecek. İktisadi hayatımız da, eğitim durumumuz da içler acısı. İktisatçımız da çok az.

Zorunlu okuma yaşındaki çocukların ancak dörtte birini okutabiliyoruz. Halkın eğitim sorunu çözülmemiş. Oysa Cumhuriyet'in insan malzemesini hazırlamalı, namus cephesini güçlendirmeliyiz.

Kültür eserleri kaçırılmış, kaçırılmaya devam ediliyor. Raporlarda daha ayrıntılı, daha acı bilgiler var. Bunları Bakanlara ve parti

yönetim kuruluna da ver. Genel durumu tam bilsinler.

Bütçemiz, gelirimiz yetersiz. Ekonomik çıkmazdan kurtulmak için geliştirdiğim bir düşüncem var. Bu düşüncüyü günü gelince konuşuruz. Hedefimiz ulusal ekonomi, bağımsızlığın sürekli olması için “ekonomik bağımsızlık” temel ilkemiz olmalı. Osmanlı bu gerçeği geç fark etti. Fark ettiği zaman çok geç kalmıştı. Cumhuriyet’e uygun bir anayasaya gerek var.

Bu zor durumdan nasıl çıkılabileceğini gösteren ne bir örnek var önümüzde, ne de bir tecrübe... Ama yılmamak, ucuz, basit ve geçici çarelerle yetinmemek, halkı kurtarmak için sorunları çözmek, kalkınmak, ilerlemek, ulusal egemenliğe dayalı, uygar ve özgür bir toplum oluşturmak, yüzyılımızın düzeyine yetişmek, kısacası çağdaşlaşmak, bu büyük ideali tam olarak başarmak zorundayız.

Bu ana kadar bu ideali koruyarak geldik. Bundan sonra daha hızlı yürümek zorundayız. Bunun için gerekli yöntemi, yolu birlikte arayıp bulacağız. Yoksul ve esir ülkelere örnek olacağız. Kaderin bizim kuşağımıza yüklediği kutsal bir görev bu. Bu büyük görevin ağırlığını ve onurunu sizinle paylaşmak istedim.

Allah yardımcımız olsun!”

Gazi Mustafa Kemal, Cumhurbaşkanlığı

Çankaya Köşkü, 30 Ekim 1923

Böylece İsmet Paşa, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ilk Başba-

“Cumhuriyet Hükümeti, sözden çok iş yapmak, eylemler ve uygulamalar ile size ve milletimize güven vermek için tüm gücünü harcayacaktır.

kanı olarak görevlendirildi.

İsmet Paşa, kabine listesini yaptı ve Meclis’in onayına sundu. Meclis’in kabineyi onaylamasının ardından söz alarak; *“Cumhuriyet Hükümeti, sözden çok iş yapmak, eylemler ve uygulamalar ile size ve milletimize güven vermek için bütün gücünü harcayacaktır. Benimsediğimiz yöntem çalışma, gayret, iş yapma arzusudur.”* ifadeleriyle görüşlerini kısaca açıkladı.

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: Başbakan İsmet Paşa ve Uygulamalar)

Usta ve İşçi

Milli Eğitim Bakanı geçen gün yaptığı bir konuşmasında, Cumhuriyetin meslek ve teknik okullara verdiği önemi belirtti ve: *“...amacımız yaşamımıza hareket getirecek ve üretimde güçlü etkiler yaratacak insan yetiştirmektir...”* dedi. Eğitim Bakanı, imparatorluktan devraldığımız bu çeşit kuruluşların bugün için, *“...bizim anladığımız ve yaşatmak istediklerimizle kıyaslanamayacak durumda...”* olduğunu söylemekte haklıydı.

İmparatorlukta her şey bilinç-

sizce yapılan bir taklitti. Yaşayan hiçbir kuruluş, cansız bir eşya gibi kopya edilemez.

Cumhuriyet Yönetimi eğitim ihtiyacı için, elindeki olanakları gerektiği şekilde değerlendirmeden, hazinesinin bir kuruşunu bile sokağa atmak fikrinde değildir: *“Yüksek sanat gereksinimimiz için bir süre daha Avrupa’nın yardımını alacağız. Bu yıl başlayacağımız Ankara Teknik Okullarında, gereksinim duyduğumuz ilk sanatların belli başlı unsurları yetiştirilecektir...”*

Belli başlı unsurlar?

Bu ülkenin ihtiyaçlarını düşünen adamlar, düşüncelerinin en basitlerini gerçekleştirmek için çektikleri zorluğun neler olduğunu bilirler. Bu zorluklar en basit oluşum veya sistemin çarkını çevirecek usta ve işçi koludur.

Eğer ülkede usta ve işçi eksiğinden dolayı boşa giden masraflar için doğru bir hesap yapmak mümkün olsa, bilgi ve tecrübe ile bugün ortaya çıkan eserlerin yüzde yirmi beş, yüzde elli daha fazlasının yapmanın olanaksız olmadığını görürdük. Parası olmadığı için iş yapamamaktan fazla, parasının tam verimini alamamak üzücüdür.

Ankara'da iyi temel atmasını ve duvar yapmasını bilmeyenler yüzünden devlet ve vatandaş kesesinin gördüğü zararlar, koca bir Avrupa mahallesi yapılabilir...

İstanbul şehri, teknik işlerinin hiç olmazsa yarısı için yabancılara haraç verir. Ankara'nın bu konudaki eksikleri İstanbul'dan en az yüzde yirmi beş daha çoktur. Diğer şehir ve kasabaları buna göre kıyaslayınız.

Yabancı usta ve işçi, bize en yüksek memurlardan daha pahalıya mal oluyor. Millet Meclisi'nin bahçıvanına milletvekillerinin bir buçuk

katı para veriyoruz. Bir anlama ve öğrenme dönemi için bu masrafları çok görenlerden değiliz. Aksine ülkenin her köşesine aynı öğreticileri dağıtmak isteriz.

Fakat en son bu nesil içinde, basit teknik işlerde, kendi kendimize yeterli olabilmemiz gerekir.

Bunu bize, bilinçli ve düzeltilmiş sanat okullarımız sağlayacaktır.

Yabancı usta ve işçi, bize en yüksek memurlardan daha pahalıya mal oluyor.

Ogünkü konuşmasında Eğitim Bakanımız'ın bu konuya verdiği önemi yerinde bulmayan hiç kimse yoktur.

Sanat adamları için harcanacak paranın birkaç katı, bilinçli sanat-kârların yapacakları ile bilgisiz olanların yaptıkları arasındaki büyük farktan tasarruf edilmiş demektir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
22 Ağustos 1929

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

ATATÜRK

VE

DIŞ POLİTİKA

2

Celal Bayar
Tahran
ziyaretini
anlatırken
bu güzel
anısına
yer veriyor

İran ile Türkiye sınırları konusunda bir türlü istenilen anlaşma sağlanamadığından Tevfik Rüştü Aras heyete kendisi başkanlık ederek

İran'a gidiyorlar. İran Başbakanı Figuri Han ile görüşmelerde belli önemli noktaların Türkiye sınırları içinde kalması sorun olunca Tevfik Rüştü kimsenin beklemediği bir şekilde Figuri Han'a "Size bir teklifim var" diyor. "Ben hükümetim namına Şah Hazretlerinin hakemliğini kabul ediyorum, lütfen kendilerine iletin, Şah Hazretleri bu konuda hakemlik yapsın."

Figuri Han da şaşırır bu işe ama **“Peki, ben kendilerine iletceğim.”** der ve görüşmelere ara verilir. Gerçekten de Şah hakemliği kabul eder ve görüşmelere katılır. Şah’ın hakemliği ile Türkiye istediklerini değil fazlasını alır!

Heyet başarılı bir antlaşmanın ardından Türkiye’ye dönmek üzere yola çıkarken Celal Bayar **“Tehlike-li ama dahiyane bir fikirdi, tebrik ederim.”** der. Tevfik Rüştü Aras gülümser, **“Atatürk’ün talimatıydı, olayların böyle gelişeceğini tahmin etmişti.”** der.

Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olanlar “cebren veya hileyle” ortaklığı sulandırıyorlar. Öncelikle bilinmeyenler ve yanlış bilgilendirmelere göz atalım. Dış politikada en önemli mihenk taşı Lozan konusu hâlâ çok konuşulmakta. En kestirme şekilde Lozan’ı ifade edelim. Lozan olmasaydı Türkiye eline bırakılan bir avuç Anadolu toprağında Fransa, İngiltere ve İtalya’dan oluşan üçlü bir komisyon ile köle hayatı yaşayacaktı. Bu üçlü komisyonun onayı olmadan Türkiye, adım atamayacak, çivi çakamayacak kısaca, nefes alamayacaktı. Sevr Antlaşmasına göre Türkiye’nin kanun çıkarma hakkı yoktu. Mahkemesi, kolluk gücü, ordusu silahı, askeri yoktu, olamazdı. Yatırım yapamaz, banka kuramaz, para basamazdı. Fabrika, okul, hastane, yol, köprü yapma

Tevfik
Rüştü Aras

hakları bile olmayan, içte, dışta, her konuda herşeyiyle bu komisyona bağlı bir Türkiye olacaktır.

Lozan’da Misâk-i Milli büyük ölçüde

gerçekleştirilirken, sınırlarımız saptanmış, kapitülasyonlar kaldırılmıştır (24 Temmuz 1923). Bu Antlaşma, I. Dünya Savaşı’nın mağlupları arasında yer alan bir ulusun zafere dönüştürdüğü dönemden bugüne yürürlükte olan tek antlaşmadır. Daha sonra da İngiltere’yle Musul, Fransa ile borçlar ve Suriye sınırı, Yunanistan’la ahalî mübadelesi gibi konular, Musul hariç Türkiye’nin

Adaları kaybeden genç Cumhuriyet değil Osmanlı’dır. Adalar 1912’de Trablusgarp ile beraber İtalyanların eline geçmiştir.

istediği biçimde çözülmüştür.

Masada Adaları ve Musul’u bıraktığımızı yönelik gerçek dışı haberleri mutlaka duyuyorsunuzdur.

Önce “Adalar” konusuna bakalım. Rodos ve On İki Adalar, 1522 Rodos fethinden beri Osmanlı topraklarıdır. Adaları kaybeden genç

Cumhuriyet değil, Osmanlı'dır. Adalar 1912'de Trablusgarp ile beraber İtalyanların eline geçmiştir.

Musul ise 1514 Çaldıran Seferinden beri Türklerindir. Musul'u

Tarihte birçok kez tartışma ve tutku nedeni olan Boğazlar, artık tam anlamıyla Türk egemenliği altında, yalnız ticaret ve dostluk ilişkilerinin ulaşım yeri haline girmiştir.

kaybeden, daha doğrusu terk eden Osmanlı Sultanının bizzat kendisidir. 1917'de İngilizler Bağdat'ı ele geçirmiş, Mondros Ateşkesi yapıldığı halde İngilizler bunu hiçe sayarak Musul'a ilerlemiş, Musul'da bulunan 6. Ordu Komutanı Ali İhsan Paşa'nın tüm çabalarına rağmen,

Sadrazam'ın 8 Kasım 1918 tarihli telgrafına uyarınca 10 Kasım'da Musul İngilizlere terk edilmiştir.

Genç Cumhuriyet Türkiye'nin 1932'de Milletler Cemiyeti'ne girmesi, batıda komşu ülkelerle Balkan Antantı, doğuda Akdeniz Paktı, Orta Doğu'da Sadabad Paktı gibi bir çok anlaşmalardan başka son derece önemli iki başarısı daha vardır. Birisi genç Cumhuriyetin yaklaşan II. Dünya Savaşı öncesi, gergin ortamda hem Avrupa hem de Almanya ve SSCB ile ilişkilerini sürdürürken, Lozan'da Boğazlar için kabul edilen statünün değişmesi için harekete geçmesi ve büyük bir diplomatik başarı ile 20 Temmuz 1936'da Montreux'de imzalanan antlaşma ile Boğazlarda tam egemenliğini ilân etmesidir. Montrö olmasaydı kendi topraklarımız içinde olmasına rağmen Boğazlar konusunda hiç bir yaptırımımız olmayacaktı. Bölgeye askerimiz bile giremeyecekti.

Özellikle Cumhuriyetimizin ilk yıllarında yapılan antlaşmalar, komşularla kurulan ilişkiler ve Atatürk'ün ileri görüşlerine daha fazla yer vererek bugünlere nasıl geldiğini her fırsatta örnek göstermemiz gerekiyor.

Atatürk, 1 Kasım 1936 günü Meclisi açarken yaptığı konuşmada, Montreux Sözleşmesi'ne şöyle değindi: *“Tarihte birçok kez tartışma ve tutku nedeni olan Boğazlar, artık tam anlamıyla Türk egemenliği altında, yalnız ticaret*

ve dostluk ilişkilerinin ulaşım yeri haline girmiştir. Bundan böyle savaşan herhangi bir devletin savaş gemilerinin Boğazlar'dan geçmesi yasaktır.”

Yani Montrö Antlaşmasının bize kazandırdığı, aynı Hatay'ın Türkiye Cumhuriyeti topraklarına katılması gibi bir diplomasi zaferidir.

Semyon İvanoviç Aralov, Milli Mücadele ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da Sovyet Rusya Büyükelçisi olarak göreve başlamış, Anadolu'da ve Ankara'da Atatürk'ün yanında bulunmuş, Türk-Sovyet ilişkilerinin geliştirilmesinde büyük rol oynamış, daha sonraları Amerika, Almanya ve Japonya elçiliklerini açmış önemli bir diplomattır. Ankara anılarına yer verdiği kitabını şu satırlarla bitirir:

“Gazi Mustafa Kemal Paşa zamanında cumhuriyetçi Türkiye, feodal ayak bağlarıyla birlikte emperyalist esaretini de kaldırıp atmıştı. Oysa Türkiye'nin sonraki yöneticileri Amerika ve öteki devletlerle politikalarını değiştirdiler. Dönem, dönem iktidara gelenler Atatürk'ün önderliğinde kazanılan ekonomik ve siyasal bağımsızlık gibi temel konuları geliştirmeden çéşitli sorunlar yaşadılar.”

Bu tür politikaların Türkiye'yi mahvedecek derecede tehlikeli bir yol olduğunu söylemeye gerek var mı? Türkiye'nin çıkmazdan kurtuluşu için yol birdir. Atatürk'ün politikasına geri dönüş, ülkenin siyasal ve ekonomik bağımsızlığının

Atatürk ve Yugoslavya Kralı Alexander Dolmabahçe'de

yeniden kurulmasını sağlamak ve Türk halkının çıkarlarına uygun barışsever bir politikaya geri dönmek.

İçinizi ısıtacak, güzel bir hikaye ile sonlandıralım sohbetimizi.

Yugoslavya Kralı Alexander Atatürk'ü ziyarete gelmiştir. Atatürk kralı karşılar, yemekler yenir, sohbetler edilir ve bu samimi hava içerisinde Kral Alexander Atatürk'e “size bir sırrımı söyleyeceğim” der.

Atatürk de, çevresindekiler de merak ederler. Misafir odasında koltuklara otururlar ve Kral konuşmaya başlar. Azizim, bizler sizi ve Türk milletini gerçekten çok seviyoruz. İnanır mısınız, Avrupa devletlerinin vaadlerine inanmış olsaydık, Yunanların yerine Anadolu'ya biz çıkacaktık, önce bize sormuşlardı.

Atatürk gülererek *“Öncelikle kardışınaslığımızdan dolayı müteşekkiriz Kral Hazretleri.”* der.

Sonra devam eder, *“Bu arada Allah korumuş, büyük geçmiş olsun!”* •

kayaboztepebd@gmail.com

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

ATATÜRK'ÜN ANKARA'SI

Cumhuriyet öncesi kaynaklar-
da Ankara şöyle anlatılırdı.
*“Elektrik yoktu, aydınlanma, bü-
yüklüğüne göre değişen numaralı
gaz lambaları ile yapılırdı. Isın-
ma; kürsü denilen odun sobaları,
mangal veya tandırda sağlanırdı.
Eylerde akar su yerine kuyu suyu
kullanılırdı. Evlerinde kuyu ol-
mayanlar, mahalle çeşmelerinden
teneke ve testilerle su taşır veya*

Ankara 1920

teneke kovalar içinde su satan ve "saka" adı verilen seyyar satıcılardan su alırlardı.

*Şehir içi yolların bir kısmı taş döşeli, çoğunluğu ise topraktı. Banyo, evlerde büyük leğenler içinde yapılır veya mahalle hamamlarına gidilirdi. Çamaşır, büyük kovalar içinde veya dere kenarlarında yıkanır-
dı. Tuvaletler, evin dışında bulunurdu. Ulaşım araçları; kağrı, yaylı, at veya körüklü arabalardan ibaretti”.*

Ankara'nın kaderi, Atatürk'ün 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara'ya gelişi ile değişmiş, ilk Büyük Millet Meclisi'nin 23 Nisan 1920 de açılması ile yükselmiş, 29 Ekim 1923 de Cumhuriyet'in ilanı ile şahlanmıştır.

Yukarıdaki tablo ile betimlenen şehirde topraktan fışkırırçasına; bulvarlar, caddeler, yapılar, yeni binalar ve hatta heykeller yükselmiştir.

Çağımızda bile yeni kurulan yerleşim birimlerinde en son akla gelen şeylerden birinin heykel olmasına karşın, genç Türkiye'nin Başkenti Ankara'da ilk yapılan şeylerden biri heykeller ve sanat yapıtları olmuştur.

Çünkü Atatürk'e göre **“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki**

Ankara'nın kaderi, Atatürk'ün 27 Aralık 1919 tarihinde Ankara'ya gelişi ile değişmiş, Cumhuriyetin ilanı ile şahlanmıştır

heykel yapmaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapmaz, itiraf etmeli ki, o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur.”

Bir bozkır kasabası olan eski Ankara'nın yapılanması için açılan yarışmayı kazanan Jansen'in imar planı uygulamasına başlanır. Türk mimarisinin özelliklerini öne çıkarmak ve uluslararası alana taşımak için düzenlenen 1. Ulusal Mimarlık Çalışmaları'nda ana esaslar belirlenir. İlk çalışmaları değerli mimarlar; Mimar Vedat Tek, Mimar Kema-

lettin Bey ve Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu üstlenir.

Ankara'nın eskiden Namazgâh Tepesi olarak adlandırılan şimdiki Opera semtinde, Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu'nun, geleneksel Türk motiflerinden ve inşaat tarzından esinlenerek yaptığı üç büyük eser, Atatürk Cumhuriyeti'nin birer anıt

taşı gibi görkemini korumaktadır. Bu üç büyük eser; Türkocağı Binası (Devlet Resim Heykel Müzesi), Etnoğrafya Müzesi ve Dışişleri

Arif Hikmet Koyunoğlu

Binası olarak yapılan şimdiki Kültür Bakanlığı ek binasıdır.

Türkocağı binasının salonuna girdiğiniz zaman salon ve tavan süslemelerinin ihtişamını görüp ve hele bu salonda Atatürk'ün oturduğuna düşününce heyecanlanmamak elde değildir.

Atatürk; binada Türk süslemelerinin kullanılmasını istemiş, yalnızca Türk işçilerinin çalışmasını ve Türk malzemelerinin kullanılmasını emretmişti. Bunu Arif Hikmet Koyunoğlu kendi ağzından şu şekilde anlatıyordu:

“Binanın inşaatına 21 Ey-

lül 1925 tarihinde başlamıştım. Ankara’da ilk betonun kullanıldığı bu binayı, Mustafa Kemal 18 ayda tamamlamamı emir buyurmuştu. Ayrıca, ‘Binanın inşaatının her şeyinde yalnız Türkler çalışacak, yabancılar hiçbir yerinde görev almayacak,’ dediler. Ne yazık ki, o günlerde teknik elemanların ve ustaların büyük bir bölümü yabancı kökenli idiler. Türk ustaların çoğu Kurtuluş Savaşı’nda görev almış, çoğu şehit olmuş ya da sakat kalmışlardı. Ben de mezar işçiliğinde çalışan ne kadar mermerci, taşçı varsa onları Ankara’da topladım ve 18 ayda inşaatı tamamladım.”

Mimar Arif Hikmet Koyunoğlu’nun yaptığı bu muhteşem Etnoğrafya Müze binasının önünde 4 Kasım 1927 tarihinde yapılan, Atatürk’ü sırtında pelerini ile at üzerinde gösteren gene muhteşem bir heykel vardır. Heykelin yapımcısı İtalyan heykeltıraş Prof. Pietro Canonica, katıldığı bir yarışma sonucu Ankara’ya gelerek Atatürk’ün huzuruna çıkmış ve bir büstünü yaparak Atatürk’ün beğenisini ve dostluğunu kazanmıştır. Heykelin kaidesinde bu-

Arif Hikmet Koyunoğlu’nun eseri Devlet Resim ve Heykel Müzesi. (üstte) İç mekan süslemeleri (altta)

lunan panolarda tarihi görüntüler resmedilmiştir. Yüksek bir tepe üzerinde bulunan heykeldeki Atatürk'ün, ebedi istirahatgahı olan Anıtkabir'e doğrudan bakmakta oluşu, insanda çok büyük bir tesir bırakmaktadır.

Etnografya Müzesi ve Atatürk heykeli

Atatürk Bulvarı üzerinde Zafer Meydanındaki Atatürk'ü askeri giysi ile ve ayakta gösteren "Zafer Anıtı" da Canonica tarafından 1927 yılında tunçtan yapılmıştır. Atatürk burada asker üniforması içerisinde ayakta ve kılıcına dayanmış olarak görülmektedir. Heykelin kaidesinde zafer çelenkleri bulunmaktadır.

daki şahlanışın bir örneği olan ve ilköğretmen okulu olarak yapılan bu binanın benzerine, bu gün yükseköğretimde rastlamak mümkün değildir.

Dünyanın bütün ülkelerinde ve kentlerinde geleneksel yapılar ve heykeller vardır. Ancak bunlardan

Ankara'yı taçlandıran bir diğer Mimar; Kuds'te Mescid-i Aksa'nın ve Kubbet-üs Sahra'nın onarımını yapan Mimar Kemalettin Bey'in, Cumhuriyet tarihindeki önemli eserlerinden bazıları; Ulus semtindeki Ankara Palas (ilk tasarımı Mimar Vedat Tek tarafından yapılmıştır), Evkaf binası, Mimar Kemal Okulu, günümüzde Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası olarak kullanılan, yapımına 1927 de başlanan Gazi İlköğretmen Okulu'dur. Cumhuriyetin ilk yılların-

Mimar Kemalettin Bey

bazıları bir anıt görünümündedir ve o kentin simgesi haline gelmişlerdir. İnsanlar o kente sırf bunları seyretmek için gelirler. Bir kent güzelliğini; meydanlardan, sokaklardan, üzerindeki yapılardan aldığı kadar taşıdığı heykel ve anıtlarından da alır.

Avrupayı Hitler rejiminin baskı ve korkusunun sardığı yıllarda, Türkiye Nazizminin zulmünden kaçan yaklaşık 800 Avrupalı sanatçı ve bilim adamına Atatürk'ün isteği doğrultusunda kucak açmıştır. Atatürk'ün büyük

Ankara Palas (üstte) Evkaf Binası (altta) bir devlet adamı ve üstün bir insan olduğunun kanıtlarından birini daha burada görmekteyiz. Bu değerli sanatçı ve bilim adamlarından biri de Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında eserleri ile Ankara'yı taçlandıranlardan Avusturya'lı mimar, eğitimci ve ressam Clemens Holzmeister'dır.

Kızılay Güven Park'da bulunan "Güven Anıtı" Türk Ulusunun polis ve jandarmaya armağanı olarak ithaf edilmiştir. Anıt heykel Holzmeister tarafından, kaidedeki rölyefler Prof.

Josef Thorak, Prof. Anton Hanak tarafından 1935 yılında yapılmıştır. Anıtın Kızılay'a bakan cephesinde biri genç, diğeri yaşlı ama her ikisi de güçlü olan iki bronz heykelin, Türk gençliği ve insanını temsil ettiği düşünülür. Alta Atatürk'ün "Türk Ögün Çalış Güven" sözleri tunç harflerle

yazılmıştır. Anıtın Bakanlıklara bakan cephesinde ise iki erkek kabartması vardır. Bunlar çağdaş Türk insanını ve ulusal birliği simgelemektedir. Anıtın kaidesinde, Kurtuluş Savaşını, yeni Cumhuriyeti betimleyen rölyefler bulunmaktadır.

Yukarıda ana hatları ile yazılmaya çalışılan yapılar, heykeller ve anıtlar; şöyle bir

bakıp geçilecek değil; uzun boylu ve dikkatle ve zevk ve heyecanla bıkmadan defalarca izlenecek, seyredilecek güzellik ve ihtişamdır. Cumhuriyet öncesinde, yazımızın başında anlatılan konumda bulunan Atatürk'ün Ankara'sı, kısa bir zaman içinde toplumsal ve anıtsal yapılara kavuşarak, çağdaş bir kent görünümüne kavuşmuştur.

Cumhuriyet ve Başkent kolay kurulmamıştır. Bu bir, yoktan var edilişin mucizesidir. Yaptıkları eserleri tanımak, bu mucizede emeği olanları "Bilmek Gerek" tir. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Promete
Necdet Pamir

Elektrik Kesintileri Üzerine

Elektrik, bilimin muhteşem bir armağanı olarak; günlük yaşamımızın hemen her alanında, her an yararlandığımız, olmazsa olmaz bir enerji biçimidir. Tıpkı “ateşin”, Promete tarafından, tanrıların hegemonyasından kurtarılıp, biz ölümlülere ulaştırıldığı mitolojik örnekteki gibi emsalsiz bir armağan.

Konutlarımızda yaşamı kolaylaştıran tüm aletleri çalıştırmaktan, aydınlatma, ısıtma ve soğutmayı sağlamaya, sanayinin çarklarını döndürmekten, ulaştırmada giderek daha büyük rol oynamaya ve çalışma alanlarımızdaki yaşamsal hizmetleri sağlamaya kadar yayılan rengârenk bir yelpazede; hava gibi, su gibi vazgeçilmezimizdir elektrik. Radyo, televizyon, DVD çalarlar, internet, sinema hep elektrik sayesinde kullanılabilir kültür, eğlence ve iletişim ortamıdır.

Röntgen, MR, ameliyatlara elektrik kullanılarak gerçekleştirildiğimiz sağlık hizmetleridir. Gıda malzemelerinin ve birçok ilacın uzun süre bozulmadan saklanabilmesi, gene elektrik sayesinde mümkün olmaktadır.

Peki ya elektrik kesilirse? Saatlerce karanlıkta kaldığımızı, buzdolabımızın ve televizyonunuzun çalışmadığını, interneti, bilgisayarlarınızı kullanmadığınızı düşünün. “Eskiden internet mi vardı?” demeyin; epeydir var ve akıllı telefonunuz da işe yaramaz olunca, eliniz ayağınız dolaşüyor. Ya da bir yakınınızın ameliyat masasında olduğunu gözünüzün önüne

süren elektrik kesintileri, yaşamlarımızı alt üst ediyor. Olumsuz hava koşulları zaten ulaştırmayı ıstırap haline getirmişken, bir de elektrik kesintileri, zaten tartışmalı kıvamdaki akıl sağlığımızı zorluyor. **Elektrik kesintilerine yönelik resmi açıklamalar şöyle:**

“En önemli husus şu; hakikaten ağır kış şartlarından dolayı mı bu elektrikler kesildi? Normal günlerden geçmediğimiz için farklı tehditlerle karşı karşıya kalıyoruz. ABD merkezli bir kaynak üzerinden yoğun siber saldırı gerçekleşti ve püskürtüldü. Yeraltı kablolarını kestiler. Ayrıca tarihte ilk defa 7 ana hat aynı anda koptu. Bu nedenle sistemde çok ciddi bir hasar

meydana geldi. Şu an itibarıyla 7 hattın 4’ünü sisteme yeniden kattık. İlk hattı devreye aldıktan sonra İstanbul’da meskenlerin sıkıntısını, ikincisinde de sanayiye çözdük.”

Ancak gördüğümüz kadarıyla elektrik kesintilerinin ardında,

çok daha kökten nedenler var. Temel neden, enerji yönetimindeki zaaf; enerjide ve elektrik üretiminde aşırı dışa bağımlılık ve özellikle doğal gaz arzının, soğuk kış aylarında, talebi karşılamakta yetersiz kalması.

Türkiye, geçtiğimiz yıl 48 milyar metreküp gaz tüketti ve bunun

getirin. Zaten aylarca sıra beklemek zorunda olduğunuz “MR” sıranız gelmişken, “MR” çektiremediğinizi... Bankada sizin için yaşamsal önemdeki işlemin saatlerce yapılmadığını. Örnekleri çoğaltabilirsiniz...

Günlerdir başta İstanbul olmak üzere, çeşitli kentlerimizde saatlerce

tamamına yakını (%99'u) ithal edildi. Doğal gaz gereksinimi, Rusya, İran ve Azerbaycan'dan boru hatlarıyla, Nijerya ve Cezayir'den sıvılaştırılmış gaz (LNG) olarak (Marmara Ereğlisi LNG Terminali üzerinden) ve gene spot piyasadan (Aliağa LNG Terminali-Özel Sektör) LNG olarak karşılanmaya çalışılıyor. Bunlara ilave olarak da kapasitesi, tüketime oranla (%5) son derece yetersiz olan Kuzey Marmara'daki yer altı doğal gaz deposundan günde 20 milyon metreküpe yakın gaz (gerektiğinde) temin edilebilmektedir. Doğal gaz arzında fiziki durumumuzu, ya da mevcut kapasitemizi aşağıdaki tablo özetlemektedir.

LNG dahil) 209 milyon metreküpte kalan arz, talepten yaklaşık 40-50 milyon metreküp eksik kalmaktadır. Bir süredir İran'dan gelen gazda da günlük 10 milyon metreküp civarında eksilme vardır. Arz kapasitesi yetmeyince, enerji yönetimi, doğal gazla elektrik üreten santrallara verdiği gazı önce %50, daha sonra %90 oranında keserek, "çözüm" bulmaya çalışmaktadır. Türki-

ye elektrik üretiminin (hidroelektrik santralleri besleyen barajların doluluk oranlarına bağlı olarak) %38'i ile %48'ini karşılayan doğal gazdaki bu kesinti, "doğal" olarak, elektrik üretiminde de arz eksikliğine neden olmaktadır.

Geçtiğimiz günlerde özel bir şirket aracılığıyla devreye alınan FSRU (Floating Storage

Regasification Unit: Yüzer LNG Depolama ve Gazlaştırma Tesisi), günlük 8 milyon metreküplük bir katkı sağlamaya başlamıştır. En yüksek noktada ise 14 milyon

Türkiye Gaz Girişi - 2017		
Giriş Noktası	Kontrat Hacmi (milyon m ³ /gün)	Fiili Arz (milyon m ³ /gün)
Malkoçlar (Rusya BATI)	42	42
Durusu (Rusya Mavi Akım)	48	48
Gürbulak (İran)	29	20 (-9)
Türkgözü (Azerbaycan)	19	19
M. Ereğlisi (LNG)	22	22
K. Marmara (DEPO)	24	20
Akçakoca (TPAO Üretim)	0,2	0,2
Egegaz (ÖZEL-SPOT LNG)	25	25
TOPLAM	209,2	196,2
Yüksek Günlük Talep: 260 milyon metreküp		

Çok soğuk kış günlerinde, doğal gaz talebi günlük 250-260 milyon metreküpü bulmaktadır. Tablodan da görüleceği gibi, böylesi günlerde fiziki kapasitesi (depo ve spot

metreküplük bir katkısı olacaktır. Bu arada BOTAS'a devredilen Kuzey Marmara'daki deponun geri besleme kapasitesi de basınca bağlı olarak azalmaktadır.

Bir diğer risk ise, dış politika-daki hayli farklı tercihler nede-

ve derinleşmektedir. Çatışma yaşandığı noktada, Rusya'nın ya da İran'ın ticarete ne kadar kaybedeceği, bizim sorunumuz değildir. Bizim sorunumuz, yukarıda bir kısmı örneklenen elektrik kaynaklı faaliyetlerin durması ha-

...sorunlar, kesintiden kaynaklanan zararlarla da sınırlı kalmayıp, elektriğin piyasa takas fiyatının belli günlerde 15 kat artmasına neden olmuştur.

niyle, doğal gaz ithalatında %55 oranında bağımlı olduğumuz Rusya ile %18 oranında bağımlı olduğumuz İran ile yaşanabilecek çatışmalardır. Bugün için ilişkilerin bahar havasında görüldüğü Rusya ile Türkiye'nin uzun süredir izlemekte olduğu dış politika-nın bağdaşmayacağı ve tarafların birbirlerine aslında hiç güvenmedikleri dikkate alınmalıdır.

İran ile de özellikle Irak ve Suriye konularında daha derin çelişkiler ve dolayısıyla risk söz konusudur. Her iki ülkenin bir biçimde herhangi bir "nedenle" gaz arzlarında kesinti olması, ülkemizde yaşamı felç eder. "Karşılıklı bağımlılık" söylemleri bir noktaya kadar yüreğinizi ferahlatırsa da bu, ciddi bir risktir

linde yaşanacak fiziki, ekonomik ve güvenlik endeksli tehditlerdir. Ve mevcut politikalarla bu tehditler fantezi değil, somut tehditlerdir.

Ayrıca, elektrik sayesinde sağlanabilen yaşamsal hizmetleri kökten ve çok olumsuz etkileyen bu sorunlar, kesintiden kaynaklanan zararlarla da sınırlı kalmayıp,

elektriğin piyasa takas fiyatının belli günlerde 15 kat artmasına neden olmuştur. Nitekim EPDK, "Enerji Borsası'ndaki Gün Öncesi Piyasası ve Dengeleme Güç Piyasası'nda, elektrik fiyatlarına 3 ay süreyle 500 TL/MWh'luk tavan fiyat getirdiğini" açıklamıştır. Bu teknik tabirlerin Türkçe meali ise, elektriğin tüketicilere çok pahalıya mal olması biçiminde özetlenebilir.

İLETİM HATLARI KONUSU

Bu kesintilerin, hava koşullarına bağlı arızalardan, hatların kopmasından ya da iletim sağlayan direklerin yıkılmasından kaynaklandığı iddiası da kanımca yerinde değildir; zira:

1- Elektrik iletim hatları yapılıırken güzergâh üzerindeki tüm

bölgelerin, yazın yükselebileceği en yüksek sıcaklık ve kışın düşebileceği en düşük sıcaklık dikkate alınarak iletkenlerin salınma ve gerilme durumları göz önüne alınır.

2- Tasarımlar ve tesisler de hat güzergâhı üzerindeki doğal koşullar dikkate alınarak yapılır. Direk özellikleri ve direk arası mesafeler buna göre belirlenir.

3- Şebeke tasarımı, malzeme seçimi ve tesis işçiliği, tüm bu koşullara göre belirlenir ve şartnameler bunlara göre hazırlanır.

Tesis sürecinde ve tamamlanınca da dikkatli bir şekilde kontrol yapılır.

4-Buna göre ortaya çıkan maliyete de hiçbir kamu otoritesi itiraz edip, yatırım ödeneğini kısıtlamaz.

Avrupa'da, ABD'de, Arjantin'de ya da Sibiry'a'da çok daha kötü hava koşulları ve binlerce kilometrelik iletim hatları varken, bu kadar kesinti olmaz. Arıza olsa bile çok kısa sürede giderilir ve iletim şebekesinde, bir gündün uzun süreli arıza giderme işlemi söz konusu değildir. Ayrıca, bir diğer ilginç iddia olan "tarihte ilk defa 7 (iletim) hattın birden kopması" iddiası çok tartışmalıdır. İddianın hemen öncesindeki 29 Aralık 2016 günkü

hava durumunu kontrol edenler, hava koşullarının pek de olumsuz olmadığını göreceklendir. İletim hatları, sadece gerilme ve salınma koşulları dikkate alınarak değil, olası fırtınalar ve buz yükleri de hesap edilerek (belli emniyet katsayılarıyla) tasarlanıp, tesis edilir.

Kazalar, sabotajlar, istemli ya da istemsiz kesintiler, elbette mümkündür. Ancak **Enerji ve elektrik güvenliği konusu**, son tahlilde bir **risk yönetimi** işidir. İşin bir boyutunda; yatırımların zamanında, profesyo-

nelce, bilimin ışığında ve ehliyetle yapılması yer alır. Diğer yanında ise bu sayede risklere en yüksek oranda dayanıklı hale gelmiş sistemde, doğal afet, politik nedenler ya da diğer herhangi bir nedenle oluşabilecek kesintilerin, en kısa sürede giderilebilmesi becerisi yer alır. Ne yazık ki **risk, iyi yönetilememektedir.**

Nitekim Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın "iletim sisteminin omurgasının çöktüğü" biçimindeki beyanı, iletim şebekesi ve sistemini

geliştirici güçlendirici yatırımları zamanında yapamadığını göstermektedir.

TMMOB Makine Mühendisleri Odası'nın açıkladığı gibi; "2002-2015 döneminde elektrik üretimi yüzde 102, kurulu gücü yüzde 130 oranında artmıştır. 380 KV Trafo Merkezleri'nin kurulu gücü yüzde 195; 154 KV Trafo Merkezlerinin kurulu gücü de yüzde 94 gibi yüksek miktarlarda artmıştır. Ne var ki **bu artan kurulu gücü iletecek iletim hatlarında, yeterli miktarda genişleme yapılmadığı görülmektedir.** 380 KV iletim hatlarının toplam metraji yüzde 33; 154 KV iletim hatlarının toplam metraji ise yüzde 45 gibi çok yetersiz oranlarda artmıştır."

Doğal gaz kısıtlamasından dolayı, batı bölgelerinde yer alan doğal gaz yakıtlı santrallerin çalışmadığı ve (yatırımların yetersizliğinden ve profesyonel ve yetkin sistem operatörlüğü yapılamadığından) doğudan batıya elektrik aktarılamadığı için, bu arızalar dizisinin ortaya çıkmış olması da yaşanan sorunların bir diğeri boyutudur.

SİBER SALDIRI KONUSU

Enerji yönetiminin öne sürdüğü iddialardan birisi de başta belirttiğimiz gibi "Normal günlerden geçmediğimiz için farklı tehditlerle karşı karşıya kalıyoruz. ABD merkezli siber saldırı oldu; püskürttük" iddiasıdır. "Sistem'e

siber saldırı yapılmasının, kuramsal olarak mümkün olduğu düşünülebilir. Ancak, özellikle ülke ölçeğinde sistem operatörlüğünü yapmakta olan Enerji Bakanlığı kuruluşu TEİAŞ'ın yönettiği **Milli Yük Tevzi İşletmesi, dışarıya açık bir sistem değildir. Dolayısıyla dışarıdan yapılacak siber saldırılara açık değildir.** Bu iddianın temelinde de yanlış bilgilendirme olduğu düşünülmektedir. Zira (sonradan anlaşıldığı kadarıyla, söz konusu "siber saldırı", Milli Yük Tevzi Sistemi'ne değil, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın web sayfasına (Bilgi İşlem Sistemi'ne) yönelik bir saldırıdır. Bu ikisi birbirinden bir hayli farklı "şeyler"dir.

Türkiye'nin 2016'da tükettiği yaklaşık 275 milyar kilowatt-saatlik elektrik ile kıyaslandığında, bunun üç buçuk katı kadar elektrik üretebilecek yerli (büyük bölümü yenilenebilir) elektrik üretim potansiyeli mevcuttur. Bu kaynaklar, kademeli olarak devreye alınırsa, uzun yıllar boyunca dışa bağımlılık sorunu yaşanmadan, talep karşılanabilir. Mevcut santrallerin tam kapasite ile çalışmadığı da bilimsel olarak saptanmıştır.

Dolayısıyla yerli kaynak sorunu-muz da yoktur. Bu alanda yetişmiş insan gücü potansiyelimiz ise çok zengindir.

Yeter ki liyakat ve ehliyet, ah-bap-çavuş kapitalizmine (kroni-kapitalizme) ve kalitesizliğe yenik düşmesin. •

necdetpamirbd@gmail.com

Tarih Kürsüsü
Prof. Dr. Kemal Arı

Milli Denizciliğin Büyük Zaferi

Kabotaj*

Türk Ulusal Savaşı'nı gerçek bir zafere taşıyacak tarihi evre, elbette imzalanacak barış metniydi. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması'na giden süreçte yapılan diplomatik görüşmelerde Türk Kurulu'nun üzerinde büyük bir özenle durduğu konuların başında kapitülasyonlar geliyordu. Osmanlı Devleti'nden artakalan ekonomik yükün en önemli boyutunu kapitülasyonlar sarmalı

oluşturuyordu. Değişik tarihlerde yabancı ülkelere değişik ayrıcalıklar biçiminde verilen kapitülasyonlar

Misak-ı Milli'nin 6. maddesi yabancılara verilen bu ayrıcalıkların kabul edilemeyeceğini açıkça vurgulamıştır.

her yönden ülkeyi nefes alamaz duruma getirmişti. Atatürk önderliğinde gerçekleşen Türk Ulusal Savaşı'nın dış politika metnini oluşturan Misak-ı Milli'nin altıncı maddesi yabancılara

verilen bu ayrıcalıkların kabul edilemeyeceğini açıkça vurgulamış ve Lozan'da da bu metinde yer alan ilkeler, Türk diplomasi kurulunun elindeki yol haritasını oluşturmuştu.

Türk Denizciliği açısından bakıldığında ise en önemli sorun denizlerdeki kabotaj hakkının yabancılara verilmiş olmasıydı. Kapitülasyonların bir parçasını oluşturan bu yabancı tekeli, Türkiye'de ticari denizciliğin gelişmesinin önünü kesmişti. Bu nedenle Türk limanlarında yabancı devletlere

yabancı işletmeler etkin bulunuyordu. II. Meşrutiyet'ten sonra Türk denizciliğinde, özellikle de askeri alanda personel ve yük taşımacılığında kullanılan gemilerde önemli bir artış olmakla birlikte, Birinci Dünya Savaşı'nda toplam kapasitesi 83.600 tonilato olan 63 Türk gemisi değişik denizlerde batırılmıştı. Yalnızca milli denizcilik şirketi olan Seyr-i Sefain'in batırılan gemi sayısı 28'di.¹

Cumhuriyet ilan edildiğinde Türkiye'nin elinde yaklaşık 23.000 tonilatoluk gemi kalmıştı. İngilizlerin çekilmesi sırasında el konulan gemilerle birlikte toplam kapasite ancak 35.000 tonilatoydu.²

Türkiye'nin İstanbul, İzmir ve Mersin gibi büyük limanları yanında, Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz boyunca serpiştirilmiş küçük iskeleleri vardı. Bu limanlara ve iskelelere

Türk Denizciliği açısından bakıldığında ise en önemli sorun denizlerdeki kabotaj hakkının yabancılara verilmiş olmasıydı.

ait taşıma acenteleri taşıma ve ulaştırma hizmetlerini yapıyorlardı. İstanbul ve sonra da İzmir'de özellikle kent ve boğaz ulaşımı için kurulan ve sınırlı yerlere hizmet veren milli denizcilik hareketinde görülen kıpırtılar, ülkenin genelinde uygulanan kabotaj tekelinin yanında anlamı bile olmayacak düzeydeydi. Özellikle Türkiye'de üretilen ürünlerin ülke dışına taşınmasında, ülkeye yük taşınmasında, hatta posta seferlerinin gerçekleştirilmesinde ve yolcu taşımacılığında bütünüyle

yabancı gemiler rahatça girip çıkabiliyorlardı. Bu konuda yabancılar tam bir ayrıcalıklara sahip bulunuyorlardı. Örneğin Türk limanlarında Türkiye'ye ait küçük işletmelerden alınan vergiler, yabancı gemilerden alınanlardan kat kat fazlaydı. Bu ve benzeri sorunlar İzmir İktisat Kongresi'nde ayrıntılı biçimde gündeme getirilmişti. Ancak sorunun gerçek çözümü ancak Türkiye'nin bu ekonomik baskılardan sıyrılmasıyla olabilirdi. Bu da kabotaj hakkının bütünüyle Türkiye'ye geçmesiyle

olanaklı olabilirdi. Bu nedenle Lozan'da konunun ivedilikle gündeme getirilmesi kaçınılmazdı.³

Ancak Türkiye'nin adımlarını atarken, dikkatli olması gereken önemli bir konu vardı: Ülkenin gereksinim duyduğu iç ve dış deniz taşımacılığı hizmetini, kendi gemileriyle karşılaması olanaksızdı. Bu nedenle kabotaj hakkının tam olarak kullanılması için, milli gemiciliğin hızla geliştirilmesi gerekiyordu.

Bunun için de bu hakkı tam olarak kullanacağı zamana dek, yabancı gemi acentelerinden yararlanılması kaçınılmazdı. Yabancı işletmeler ve onların bağlı olduğu hükümetler de bir anda kazanımlarını yitirmek istemedikleri için, Türkler'in kabotaj hakkını elde etmelerine karşıydılar. Ancak Türk tarafı konu üzerinde ısrarla dururken, onlar Türkler'in hiçbir zaman kabotaj hakkını kullanmasını sağlayacak denizcilik becerisine ulaşacaklarını ve bu hizmeti sağlayacak ölçüde taşıma filosuna sahip olabileceklerini düşünmüyorlardı.

Bu çekincelere karşın, Lozan'da yapılan görüşmeler sonunda, kademeli bir çözüme gidildi. Yayınlanan ortak bildiri de içlerinde Türkiye'nin de yer aldığı ülkeler, kabotaj ve liman hizmetlerinin

Türkiye'nin İstanbul, İzmir ve Mersin gibi büyük limanları yanında, Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz boyunca serpiştirilmiş küçük iskeleleri vardı. (Resim: Zonguldak limanı 1920'li yıllar)

antlaşmanın yürürlüğe girişinden sonra, Türk ulusal bayrağının tekelinde olmasını kabul ediyorlardı. Bununla birlikte, 1 Ocak 1923'te kabotaj yapmakta olan ve liman hizmetleriyle uğraşan işletmeler konumlarını 31 Aralık 1923 tarihine kadar sürdürebileceklerdi. Kararın altına imza koyanlar, ardından bir de öneride bulunup, beklentilerini dile getiriyorlardı: ***“Her halde, 31 Aralık 1923 tarihine kadar Türkiye bugünkü Ticaret sözleşmesini imza eden öteki devletlerin gemilerine; bu gemilerin yük ve yolcuları için gidip gelme, limana yanaşma ve ticaret konusunda öngörülen kolaylıkları, hiçbir devlet yararına ayırım gözetmeksizin sağlayacaktır.”***⁴

Şimdi artık Türkiye'nin ulusal kararlılığını ortaya koyması ve önemli adımlar atması gerekiyor-

du. Konu 26 Haziran 1924 tarihli Bakanlar Kurulu'nda ele alındı. Ticaret Genel Müdürlüğü Türkiye'de Lozan Antlaşması'nın getirdiği yeni koşullar çerçevesinde, Türkiye'nin denizcilik sektörü ve sorunları üzerine bir rapor hazırlamıştı. Toplantının konusu, bu raporda değinilen konuları gözden geçirmektir. Özel ve devlete bağlı işletmelerin elinde bulunan gemiler, şilepler, römorkörler ile ilkel iskeleler ve limanlar arasında yükleme yapıp, mal ve insan taşıma işinin altından kalkamayacağı biliniyordu. Bu nedenle, Lozan'la kabotaj hakkının tam olarak kullanılacağı süre arasında bir geçiş dönemine gereksinim vardı. Bu dönemde dengeli bir yol ve sağlam bir yöntem izlenilmesi kaçınılmazdı.⁵ Böylece yabancı gemi işletmeleri ile Ticaret Bakanlığı uzmanları arasında altı ay süren müzakereler gerçekleştirildi.⁶

O tarihlerde Türkiye'de etkinlik gösteren yabancı gemi işletmeleri-

nin en önemlileri şunlardı: Servizio Maritimi Italiano, Lloyd Triestino, Compagnio Navigazioni Italiano (İtalyan Şirketleri), Messagerie Paquet et Fresine (Fransız), Khidiv Constant Lines, Nelerman Lines (İngiliz).⁷

Bu görüşmelerde varılan kararlara göre, yabancı gemiler Türkiye kıyılarında çalışırken, Türk madeni ve kömürünü kullanacaklardı. Gemi çalışanları Türk uyruklu kişilerden oluşacaktı. Türk ürünlerinin dış pazara taşınmasında indirim uygulanacaktı. Yabancı bandıralı gemiler üç ayda bir etkinliklerinin ayrıntısını gösteren istatistikler hazırlayacaklar ve bunu Ticaret Bakanlığı aracılığıyla hükümete sunacaklardı. Yine küçük iskelelerin olduğu yerlerde de yabancı işletmeler hizmet vereceklerdi. Gemi talimatları aynı zaman Türkçe olarak da ilgili yerlere asılacaktı. Türkiye bu gemilerde denetleme yapma yetkisine sahipti.⁸

Bu geçici dönem, Kabotaj Hakkının tam olarak ele alınmasıyla bütünüyle ortadan kaldırıldı. 19 Nisan 1926 tarihinde kabul edilen 815 nolu yasa ile, "Türkiye Sahillerinde Nakliyat-ı Bahriye

Kabotaj Bayramı
(1936)

(Kabotaj) ve Limanlarla Kara Suları Dahilinde İcra-ı Sanat ve Ticaret Hakkında Kanun” yayınlanarak yürürlüğe girdi.⁹ Bu yasa ile Türkiye kıyılarında yük ve insan taşıma bütünüyle Türk sancağı taşıyan gemilere ve diğer deniz taşıtlarına verildi. Yabancı gemiler ancak yabancı ülkelere alınıp oldukları yolcu ve malı Türk limanlarına taşıyabilir-

Atatürk ve deniz

lerdi. Türk limanlarından yabancı limanlarına gidecek yolcu ve malı da alabilirlerdi. Nehirler ve göller ile Marmara havzasındaki boğazlarda bütün kara sularıyla kara sularına bağlı bulunan körfez, liman, koy ve benzeri yerlerde gemi, römorkör, istimbót, mavna, salapurya, sandal, kayık, makine, yelken, kürek ve benzeri taşıma araçları ile, maçuna, algarına, şat ve her tür taşıma ve su dubaları, limyo, kurtarma araçları ve benzeri şamandıra, sal gibi sabit ve hareketli araçları bulundurmak, bunlarla deniz yüzeyinde gidiş gelişi ve taşımacılık yapmak hakkı bütünüyle “Türk tebaasına munhasır”dı.¹⁰ Yine kara sularında balık, istiridye, midye, sünger, inci, mercan, sedef, kum, çakıl gibi deniz yüzeyinde bulunan ticari değeri olan ürünleri arayıp bulmak ve çıkarmak Türklerin hakkı sayıldı.

Deniz kıyısında kazaya uğrayan gemi ve diğer taşıma araçlarının kurtarılması için dalgıçlık, arayıcılık, kılavuzluk, deniz bakkallığı Türklere ait oluyordu. Bütün deniz

taşıtlarındaki kaptanlık, çarkçılık, kâtiplik, tayfalık ve amelelik gibi iskele ve rıhtım hamallığı ile bütün deniz esnaflığı görevlerinin yerine getirilmesi de Türklere verildi. Aynı yasa, buna uymayacak yabancı işletmeci, denizci ve gemicilere işledikleri suçun derecesine göre ceza yaptırımı da getiriyordu .

Görüldüğü gibi Kabotaj, genç Türkiye Cumhuriyeti için yaşamsal önem taşıyan ekonomik bağımsızlığın en önemli boyutlarından birini oluşturan büyük bir bayramdı.

kemalaribd@gmail.com

(*) *Kabotaj: Denizcilik, Bir ülkenin iskele veya limanları arasında gemi işletme işi (Fransızca cabotage)*

Kaynakça: 1- İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası Mecmuası, Teşrinisani, 1923, s.24; Birinci Dünya Savaşı'nda deniz harekati ve batırılan gemiler için bkz. Kemal Arı, age, Gnkur ATASE Bşk. Yay., Ankara, 2007, çşt. syf; yine bkz. Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi-Deniz Harekati, VII, Gnkur Harp Tarihi Dairesi Resmi yay., Ankara, 1976.

2- Umut Karabulut, Ticari Açından İzmir Limanı 1923-1929, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2003, s.34 3- Bu süre için örneğin bkz. Ali Naci Karacan, Lozan, Nokta yay., İstanbul, 2006. 4- Lozan Barış Konferansı: Tutanaklar-Belgeler (Çev. Seha L. Meray), VII, Yapı Kredi yay., s.224. 5- Söz konusu rapor için bkz. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA.), 030.18.01.01/010.31.20.

6- BCA, 030.18.01.01/010.31.20. 7- Eser Tutel, Seyr-i Sefain: Öncesi ve Sonrası, İletişim yay., İstanbul, 2006. 8- BCA, 030.18.01.01/010.31.20. 9- Düstür, 3. Tertip, C.VII, s.759.

10- Aynı yasa, 1 ve 2. maddeler; age s.759.

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

17 Şubat Türk Kadınlar Günü Olmalıdır

Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk devrimi, geri bırakılmış Türk ulusunu çağdaş uygarlık düzeyine

ulaştırmış, tüm “Mazlum milletlere” örnek olmuştur. Siyaset, eğitim, ekonomi, hukuk, abece, dil, kadın hakları... gibi pek çok alanda eş zamanlı olarak yapılan devrimler birbirlerini bütünleyen tek bir devrimdir. Devrimler arasında önem ve öncelik sıralaması yapılamaz. Ancak 90 yıl önce 17 Şubat 1926’da yürürlüğe giren Medeni Kanun;

• Laik toplum düzeni,
• Kadın haklarının hayata geçirilmesi,
• Hukuk sisteminin çağdaşlaştırılması bakımlarından özel

ulaştırmış, tüm “Mazlum milletlere” örnek olmuştur. Siyaset, eğitim, ekonomi, hukuk, abece, dil, kadın hakları... gibi pek çok alanda eş zamanlı olarak yapılan devrimler birbirlerini bütünleyen tek bir devrimdir. Devrimler arasında önem ve öncelik sıralaması yapılamaz. Ancak 90 yıl önce 17 Şubat 1926’da yürürlüğe giren Medeni Kanun;

bir öneme sahiptir.

Medeni Kanun Nedir?

Medeni Kanun, kişiler (özel ve tüzel) arasındaki ilişkileri düzenleyen özel hukuka ait bir kanundur.

- Kişilik hukuku,
- Aile hukuku,
- Eşya hukuku,
- Miras hukuku-

nu kapsar.

Bu nedenle toplumu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için temel hukuki düzenlemedir.

Medeni Kanun Nasıl Kabul Edildi?

Atatürk

TBMM'nin 3. Yılı'nın açılış konuşmasında (1 Mart 1923) hukuk reformu gereğine değinmiştir. Tanzimattan beri süregelen ikili hukuk sisteminin kaldırılması, dağınıklık ve boşlukların giderilmesi, çağdaşlaşma ve laikleşmenin gerçekleştirilmesi yeni bir hukuk reformunu gerekli kılmakta idi.¹

Bu maksatla çağdaş Batı ülkelerinden alınan yasalar benimsenmiştir. Bu, yabancı yasaların aynen tercüme edilmesi değildir. Tercüme yapılırken toplumun yapısına ve ihtiyaçlarına uygun uyarlamalar yapılmış. Kanun yürürlüğe girdikten sonra da kaynak ülkede yapılan değişiklikler takip edilerek bize uygun

Eski hukuk erkeğe, kadın üzerinde birçok baskı ve zulümde bulunma olanağı veriyordu.

olanlar benimsenmiştir.

Dışarıdan alınan kanunların en önemlisi Türk Medeni Kanunu'dur. Bu maksatla çeşitli komisyonlar kurulmuş, sonunda İsviçre Federal Medeni Kanununun benimsenmesine karar

verilmiştir.² Kanun önce adliye encümeni tarafından incelenmiş, **17 Şubat 1926**'da genel kurulda oybirliği ile kabul edilmiştir.

Medeni Kanundan Önce Ne Vardı?

Osmanlı İmparatorluğu'nda medeni hukuk alanına giren düzenlemelerde İslam Hukuku (fıkıh) esaslarına göre düzenlenmiş ve 1868-1876 yılları arasında hazırlanmış **Mecelle** yürürlükte idi.³

Mecelle'de çok eşlilik gibi kadın için alçaltıcı bir illiklik vardı. Nikahta resmi görevli bulunması zorunluluğu yoktu. Dinsel tören evlenmiş sayılmak için yeteri idi.

Evlenme yaşı kız çocuklar için küçük tutuluyordu. Boşanma da erkeğe tanınmış bir ayrıcalıktı. Kadın kocasının “boş ol” sözüyle hiçbir güvencesi düşünülmeden evin dışına bırakılabiliyordu. Eski hukuk erkeğe, kadın üzerinde birçok baskı ve zulümde bulunma olanağı veriyordu.⁴

Medeni Kanunun Gerekeşi

Adliye vekili Mahmut Esat Bozkurt tarafından yazılan Medeni Kanunun gerekeşi (Türk Kanun-u Medenisi Esbab-ı Mucibe Layihası) devrim tarihimizin önemli belgelerinden birisidir ve adeta bir laiklik manifestosu niteliğindedir.

Gerekeşte yer alan başlıca hususlar özet olarak ve günümüz Türkçesi ile şöyledir:

- Türkiye Cumhuriyeti'nin derlenmiş bir Medeni Kanunu yoktur.
- 1851 maddeli Mecelle'nin bu günün ihtiyaçlarına uyan ancak 300 maddesi vardır. Mecelle'nin dayanağı ve ana hatları dindir. Kanunları dine dayalı devletler kısa bir zaman sonra memleketin ve milletin isteklerini karşılayamazlar. Çünkü dinler değişmez hükümler ifade ederler.

• Bu nedene dinlerin sadece bir vicdan işi olarak kalması çağdaş uygarlığın esaslarından biridir.

• Esaslarını dinden alan kanunlar uygulanmakta oldukları toplumları gökten indirildikleri veya ortaya atıldıkları ilkel dönemlere bağlarlar ve gelişmelere engel olan başlıca etkenler arasında bulunurlar.

• Ulusal toplum hayatının düzenleyicisi olan ve yalnız ondan esinlenmesi gereken derlenmiş bir medeni kanundan Türkiye Cumhuriyeti'nin yoksun bulunması ne çağdaş uygarlığın gerekleri ile ne de Türk devriminin gerektirdiği anlamla bağdaşamaz.

• İsviçre'den alınan Medeni Kanunun Türkiye için uygulanabilir olmadığını savlamak Türk milletinin uygarlık yeteneği olmadığını savlamak olur.

• Türk milleti çağdaş uygarlığı kendisine uydurmak değil, kendisini çağdaş uygarlığa uydurmak zorundadır.

• Geleneklere kesinlikle bağlı kalmak insanlığı ilkel durumundan bir adım ileri götürmez.⁵

Medeni Kanun Ne Getirdi?

• Erkek olsun kadın olsun

her yurttaş eşini seçmek özgürlüğü tanındı, böylece aile, karı ile kocanın gerçek arkadaşlığı ve kararlarda ortaklığı üzerine dayandırıldı.

• Kadına kocasının tek karısı olma

hakkını getirdi.

- Kadına boşanmayı isteme hakkını tanıdı.
- Evlenme yaşını evlenmeye elverişli biyolojik ve ruhsal gelişme çağına uygun bir düzeyde saptadı.
- Kadının ev dışında meslek yapmak hakkına kavuştu.
- Miras hakkı ve

çocuklar üzerindeki velilik hakkı bakımından kadını erkeklerle eşit düzeye yükseltti.

• Evlenmenin devletin resmi görevlisi tarafından ve herkese açık nikah ile yapılmasını zorunlu kıldı, kadının isteği dışında evlendirilmesini önledi.

• Dinsel nikah isteğe bağlı kılındı.

• Aile kurumunu böylece eşlerin dinsel inancından bağımsız bir niteliğe kavuşturdu.⁶

Değerlendirme

1. Aile toplumun temelidir. Aile kurumunun sağlıklı olması çağdaş uygarlığa ulaşmanın temel koşuludur.

2. Türk Medeni Kanunu Türk aile yapısını sağlam temellere oturarak çağdaş uygarlığa ulaşmada önemli bir işlev görmüştür.

3. Medeni Kanun yine çağdaş uygarlığın bir gereği olan kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmiştir. Bu eşitlik şüphesiz yaratılıştan (fitrat-tan) gelen bir eşitlik değil, hukuk

karşısında eşitliktir.

4. Kadın erkek eşitliği demokrasinin de gerekli bir koşuludur. Nitekim daha sonra seçme /seçilme hakları verilerek kadınlara hukukun erkeklerle eşit koşullarda siyasal yaşama katılma olanağı tanınmıştır.

5. Türk Medeni Kanunu özel hukuk alanında dinsel hukuktan çağdaş hukuka geçilmesini sağlayarak devrimlerin temeli olan laiklikte de önemli bir aşamayı oluşturmaktadır.

Bu nedenlerle her yıl 17 Şubat Medeni Kanunun kabulü hatırlanmalı ve kutlanmalıdır. Türk kadınına bunca hakların verildiği 17 Şubat Türkiye’de Kadınlar Günü olarak kutlanmalıdır.

cihangirdumanlibd@gmail.com

1- Bülent Tanör. Kuruluş, Kurtuluş, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul,2003, s.222

2- A.g.e. s.225

3- Şevket Süreyya Aydemir, Tek Adam, Cilt III, Remzi Kitabevi, İstanbul 1965,S.259

4- Özer ozankaya, Cumhuriyet Çınarı, Cem Yayınevi, İstanbul, 2003, s.350

5- Aydemir, a.g.e. s.259

6- Ozankaya, a.g.e.s.351

Muazzez İlmiye Çığ'dan *Mektup Var*

Mersin'de yaşama zorunluluğum nedeniyle Kanal B'deki programıma son vermek zorunda kalmış, Sevgili Mete Akyol "Mersin'de nasıl olsa boş durmazsın" diyerek, yaptığım etkinlikleri haber olarak Bütün Dünya dergisine göndermemi istemişti. Böylece sevgili Akyol beni Bütün Dünya muhabiri de yapmıştı, ışıklar içinde yatsın.

Bu yazımda da onun anısına olarak son aylarda yaptığım etkinliklerden kısaca söz edeceğim...

27 Ekim'de İstanbul'da Uluslararası Anestezi Uzmanları Kongresi'nde konu ve kongre ile hiç ilişkim olmadığı halde benim de konuşmam istendi. Uluslararası bu büyük toplantıda Atatürk'ün eğitim devriminden söz edebildim. Bu eğitimin en önemli bölümü ise Atatürk'ün Hitler rejiminin Yahudi bilim adamlarına kucak açarak üniversite ve yüksek okullarımızda eğitim yapma olanağı vermesi idi. O dönemde yeni yetişen Türk gençlerine, Batı'nın en yüksek eğitimi verildiğini, bugün bu toplantının

bile o günlerde atılan güçlü temellerin sonucu olduğunu anlattım.

İstanbul'dan 9 Kasım'da Sayın Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın daveti üzerine kızım Yülmen ile Ankara'ya giderek Başkent Üniversitesi'nin Gölbaşı'ndaki Patalya oteline götürüldük.

Ertesi sabah Üniversite'ye gittik. Başkent Üniversitesi çam ağaçları kaplı bir tepenin üzerinde harika bir bina. Prof. Haberal'dan dinlediğimize göre tamamen kayalık olan arazi çam fideleri için toprakla doldurulmuş; üniversite binasının yapım sürecinde bu fideler büyüyerek orman olmuş. Bu büyük uğraşı, bana Atatürk'ün Orman çiftliğini hatırlattı. "Bu bataklık yerde birşey olmaz" diyenlere karşı bir mucize gerçekleştirmiş, o bataklığı çeşitli ağaçlar, yüzme havuzları, çiftliği, çeşitli fabrikaları ile adeta küçük bir şehir haline getirerek, insanın istediğinde her zorluğu yenebileceğini kanıtlamıştı.

Başkent Üniversitesi'nde 10 Kasım toplantısında oturumu Prof. Sayın Haberal çok anlamlı bir

Başkent Üniversitesi

Prof. Haberal 105 ülkeden 6700 uzmanının üye olduğu Dünya Organ Nakli Derneği'ne Başkan olmuş durumda.

konuşma ile açtı. Onu Prof. Sayın Ali Haberal izledi. Aynı Üniversite'nin yetiştirdiği bir piyanist hanımın, Atatürk'ün müzik eğitimi için Avrupa'ya gönderdiği gençlerden birinin eserlerini çalması çok anlamlıydı. Konuşma sırası bana geldiğinde Atatürk devrimlerinden ve Yazı Devrimi'nden söz ettim.

Ertesi gün bize tahsis edilen Araba ile ilk Dişçilik Fakültesi'ne gittik. 1 haftayı bulan tedavi sürecimde Prof. Sayın Ali Haberal'ın yakın ilgileriyle hastaneyi inceleme fırsatı buldum. Bu hastanenin ne kadar çok hastaya hizmet verdiğini, üniversitenin yetiştirdiği değerli bilim uzmanları tarafından en son teknolojinin kullanıldığını gördüm. Sayın Haberal tarafından gerçekleştirilen Başkent Hastane-

leri'nin İstanbul, İzmir Konya, Adana'da faaliyet gösteren merkezleri ve birçok yerde de diyaliz merkezleri var. Buralarda organ nakli de yapılıyor. İnanılması güç ama bunlardan hangisinde organ nakli yapılacaksa Prof. Haberal gece gündüz demeden oraya koşuyor.

Yüzlerce gencin en son bilimsel eğitimi aldığı Başkent Üniversitesi Sayın Prof. Haberal'ın büyük gayreti, planlaması, göz nuru ve zorluklara dayanma gücü ile meydana gelmiş. O yalnız bu kurumları gerçekleştirmekle kalmamış, bilimsel çalışmaların da en yüksek düzeyine çıkararak Dünya Organ Nakli Derneğinin 50. yıldönümünde 105 ülkeden 6700 organ nakli uzmanının üye olduğu kuruluşa Başkan seçilmiş durumda. 90 yıl önce bilimden haberi olmayan ülkemiz için büyük bir onur ve kazanç. Sevgili Atatürk olup görmeliydi bunları...

Ülkemizin değerli bilim adamı Prof. Haberal'ın kısıtlı vaktine rağmen gösterdiği yakın ve alçakgönüllü ilgisinden çok mutlu olduğumu ve onur duyduğumu belirtmeden geçemeyeceğim.

Yaşayın, var olun. Vatanımız sizlerle yaşayacak ve yükselecektir sevgili kadeşim, oğlum Mehmet Haberal! •

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Bir duygu ve düşün-
cenin kaş, göz, ağız
ve yüz hareketleriyle
anlatılmasına ne ad
verilir?

- a-**Aksiyon**
- b-**Mizansen**
- c-**Diksiyon**
- d-**Mimik**

2-Romantik anlayışa
göre yazarın sanatsal
başarısı aşağıdakiler-
den hangisine dayanır?

- a-**Aklı ön planda
tutmasına**
- b-**Eserlerini süslü
bir dille yazmasına**
- c-**Duygularını dile
getirmesine**
- d-**Ahlaki bakımdan
öğretici eserler
üretmesine**

3-Edebiyat sözcüğünü
günümüzdeki anlamı-
yla ilk kez hangi yazar
kullanmıştır?

- a-**Ahmet Hamdi
Tanpınar**
- b-**Abdülhamit
Tarhan**
- c-**Şinasi**
- d-**Hüseyin Rahmi
Gürpınar**

4-Dünyada İnsan
Haklarının uluslararası
düzeyde korunması
ilk kez hangi
siyasal belge ile
gerçekleşmiştir?

- a-**Birleşmiş Milletler
Antlaşması**
- b-**İnsan Hakları
Evrensel Bildirisi**
- c-**Avrupa İnsan
Hakları Sözleşmesi**
- d-**Kişisel ve Siyasal
Haklara İlişkin
Uluslararası
Sözleşme**

5-Rönesans akımı ne-
rede ortaya çıkmıştır?

- a-**İngiltere**
- b-**İtalyan Kent
Devletleri**
- c-**Danimarka**
- d-**Alman Devletleri**

6-“Mali Takvim” diye
adlandırılan takvim,
aşağıdakilerden
hangisidir?

- a-**Hicri Takvim**
- b-**Celali Takvim**
- c-**Rumi Takvim**
- d-**Miladi Takvim**

7-Tarihte meydana
gelmiş olayları
sıralamak isteyen
bir tarihçi, aşağıdaki
bilimlerin hangisinden
yararlanır?

- a-**Antropoloji**
- b-**Etnoloji**
- c-**Psikoloji**
- d-**Kronoloji**

8-İnsanların ilk
buldukları ve
kullandıkları maden,
aşağıdakilerden
hangisidir?

- a-**Altın**
- b-**Çinko**
- c-**Demir**
- d-**Bakır**

9-Futbol’un Orijini
hangi ülkeden gel-
miştir?

- a-**İngiltere**
- b-**Çin**
- c-**Almanya**
- d-**Brezilya**

10-Manş Denizini yü-
zerek geçen ilk Türk
kızı kimdir?

- a-**Nesrin Olgun**
- b-**Seda Kansuk**
- c-**Sinem Tüzer**
- d-**Şadiye Kuş**

Yanıtlar:
151.
sayfada

Çağdaş Düşünce

Dr. Öğüt Yazman

Dolar Neden Güçlü?

2017 yılına girilirken Dünya Siyaseti, Uluslararası ilişkiler ve Dünya Ekonomisi geleceği belirsiz ve tehlikeli bir dönemden geçmeye devam ediyor.

Suriye’de 6. yılına giren çatışmalar, Amerika’da Başkanlık Seçimleri, İngiltere’nin Avrupa Birliğinden çıkma kararı, dünya ekonomisinde çok zayıf büyüme ve en çok gelişen ülkeleri etkileyen doların yükselişi gündemin bazı başlıkları olarak görünüyor. Bu ge-

niş ve dağınık gündem içinde ülkemizi de çok ilgilendiren ve etkileyen doları incelemek yararlı olabilir.

DOLAR

Son 70 yıldır ABD doları finans

ve para sisteminin egemen gücüdür. Bunun anlamı uluslararası ticarete kabul edilir bir ödeme aracı, bir değer saklama aracı ve gerektiğinde yedek bir rezerv olarak saklanıp, biriktirilmeye gereğine dayanmasıdır.

Çünkü dolar başlıca diğer ülke paralarına göre daha istikrarlı bir durum sergilemekte Birleşik Devletler hazinesinin hem büyüklüğü hem de ödeme gücü bakımından güvenilirliği (matbaasında dolar basabilme olanağı) bu egemenliğini sürdürmesine olanak sağlamaktadır. Bunun içindir ki 2008 finansal krizinden sonra dünya döviz değişimi içinde doların payı 2010'da yüzde 85'ten üç yıl içinde yüzde 87'ye çıkmıştır.

Çeşitli kriz ve dalgalanmalar içinde zaman zaman istikrarsızlık nedeni olarak gösterilse de onun yerini alabilecek veya onun egemen konumunu paylaşabilecek bir değişim ve gelişme olmamıştır.

Daha istikrarlı ve hiçbir ülkenin tek başına etkili olamayacağı uluslararası

bir ödeme aracı bulunması iktisatçılar arasında tartışılmış, Birleşmiş Milletler'de görüşülmüş olmasına karşın bir çözüm bulunamamıştır.

ABD'nin dünya üretimi içindeki payı yüzde 23'e ve toplam dünya ticaretindeki payı yüzde 12'ye düşmüştür. Fakat dünya üretiminin yüzde 60'ını üreten ülkelerde toplam dünya nüfusunun yüzde 60'tan fazlasının yaşadığı çok geniş bir alan, hâlâ dolar bölgesi içindedir. Amerikalı fon yöneticileri, dolaşımdaki dünya toplam aktif değerlerinin on yıl önce yüzde 44'üne sahipken günümüzde yüzde 55'ini yönetmektedir.

ÇOK KUTUPLU DÜNYA

Sovyetler
Birliği'nin da-

ABD Merkez
Bankası
(Federal Reserve)

**Dolara rakip
olabilecek iki
paradan söz ediliyor.**

**Bunlardan biri
Çin Yuanı, diğeri
Avrupa Birliği'nin
para birimi Euro.**

ğılmasıyla 20. Yüzyıl biterken ABD süper tek güç durumuna gelmişse de bu uzun sürmemiştir. Yapılan araştırmalar ve geleceğe dönük tahminler yeni güçlerin ortaya çıkacağını göstermiştir. Artık çok kutuplu bir dünyadan söz edilmektedir. Yeni anlaşmalar, AB dışında yeni uluslar arası ekonomik (entegrasyon) birleşmelerle bazı ülkeler, güç toplayıp söz sahibi olmak istiyorlar. Temel amaçları doların gücünü azaltmak oluyor. Dolara rakip olabilecek iki paradan söz ediliyor. Bunlardan biri Çin Yuanı, diğeri Avrupa Birliği'nin para birimi Euro.

YUAN

Çin dünyanın en büyük ikinci ekonomisi durumuna gelmiştir. Parasının rezerv para olabilmesi hevesindedir.

Bunun için Çin sekiz hatlı bir otoban gibi geniş bir ağ kurarak yabancı merkez bankaları ile anında döviz alış verişi yapacak alt yapıyı da oluşturmuştur. Fakat bu yolu kullanan yok. Bu nedenle Çin, doların

etkisini azaltmak için uygun partnerlerle anlaşıp yeni yollar arıyor. 2014 yılında Pekin ile Moskova merkez bankaları 150 milyar yuan (renminbi) tutarında -20 milyar dolarlık- bir anlaşma yaptılar.

Uzun uğraşlardan sonra IMF'nin kullandığı para birimi SDR'in birleşiminde bulunan Euro, Japon yeni ve İngiliz sterlinin payları azaltılmış ve Çin yuanı (renbinbi) yüzde 10,92 pay almıştır. Uygulama 1 Ekim 2016 da başlamıştır.

Çin, hukuk devleti ilkelerini tam anlamıyla benimseyip mali piyasalarını buna göre açık duruma getirip parası Yuan'ın bu piyasaların bir parçası olmasını sağlayıncaya kadar durum değişmeyecek gibi görünmüyor.

EURO

Günümüzde ikinci rezerv para kabul edilen Euro'dur. Euro, Alman Markı, Fransız Frangı ve parasal birliğe katılan diğer on ülkenin paralarının yerine 1999'da uygulamaya girerken esasında Alman Markının rezerv para mirasını devraldı.

Doların yerine geçebileceği

ABD Devlet Başkanı Donald Trump ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping

Euro'nun rezerv olarak kullanım oranı 2009'dan beri düşmeye başlamıştır.

veya ona eşit bir reserve ulaşacağı umuluyordu.

Oysa dünya çapında baş gösteren kredi krizi ile başlayan durgunluk Euro Bölgesi krizi olarak Euro'da önemli hasara yol açmış ve Euro'nun rezerv olarak kullanım oranı 2009'dan beri düşmeye başlamıştır. Euro'nun resmi döviz rezervleri içindeki payı 2009'da yüzde 27 iken geçen yıl yüzde 20'ye düşmüştü. (Doların geçen yılki payı yüzde 60'ta kalmış, Sterlin yüzde 4'e düşmüştü.)

SONUÇ

Doların belirleyici özelliği daha uzunca bir süre devam edecek gibi görünüyor.

Dolar fırtınası özellikle gelişen

ülkeler ulusal paralarının değer yitirmesi ve oynaklığı ekonomik dengeleri bozucu niteliktedir.

Her ülke kendi koşullarına göre çeşitli önlemler almak zorundadır.

TL bir yılda dolara karşı %25 değer yitirmiştir. Ekonomide alarm zilleri çalıyor.

Türkiye, sınırlarına kadar gelen orta doğudaki savaş, yaşanan üzücü terör olayları karşısında ve olağanüstü hal içinde huzur, barış, ve refah bekliyor.

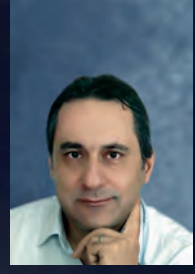
Bu ortamda biz, evrensel demokrasi ilkelerine göre herkesin üzerinde uzlaşması ile kolayca yapılabilecek bir Anayasa değişikliğini, çok büyük tartışmalarla gerçekleştirmeye uğraşıyoruz.

ABD 20 Ocak 2017'den beri ne yapacağı tam bilinmeyen Başkan Donald Trump yönetimindedir.

Böyle bir ortamda doların ne olacağını soranlara ne yazık ki bir cevap bulunmuyor. Çünkü ipin ucu Trump'ın elindedir. •

ogutyazmanbd@gmail.com

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

İlk Türk Amiral

Çağa Bey

Tarihimizde nedendir bilinmez, Fatih unvanı sadece İstanbul'u 1453'de fetheden Sultan Mehmet'e verilmiştir. Oysa o dönemde, İstanbul kadar olmasa da, yine de çok önemli kentler ve bölgeler vardır. Bu durumun önde gelen örneklerinden biri ise İstanbul'un alınmasından uzun yıllar önce fethedilen İzmir'dir.

Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın, 1071'de, Malazgirt'te, Bizans ordusunu yenilgiye uğratmasıyla Türkler Anadolu'ya yerleşmeye ve beylikler kurmaya başlamıştır.

Bu beylerin arasında Emir Çağa Bey de vardır. Tekeş, İshak, Çakas, Çağas, Çağatay, Çaka gibi isimlerle de anılan Çağa Bey'i diğer Beylerden ayıran özelliği,

Kendisine Ege kıyılarını hedef seçen Çağa Bey, Foça, Çeşme, Urla, Selçuk, Sığacık, Karaburun'u ele geçirerek, İzmir'e hâkim olmuş; İzmir bölgesini, İstanbul'un alınmasından tam 372 yıl önce fethetmiştir.

Tamamen kara ordusu ile tanınan Türklerin denizciliği kavraması, Çağa Bey'in açtığı yoldan gidilmesi ile olmuştur.

büyüme, yayılmayı sadece karadan değil öncelikle denizden yapma stratejisidir.

Osmanlılardan yaklaşık 220 yıl önce Ege kıyılarında faaliyet gösteren Çağa Bey, belki de, 1081-1097 gibi çok kısa bir zaman aralığında (yaklaşık 17 yıl) tarih sahnesinde kaldığı için adı pek hatırlanmamış, yaptıkları öne çıkmamıştır.

Çağa Bey, ismi Türk denizciliği ile anıldığı için önemlidir. Tamamen kara ordusu ile tanınan Türklerin denizciliği kavraması, Çağa Bey'in açtığı yoldan gidilmesi ile olmuştur.

Oğuz Türklerinden olan Çağa Bey, 1077 yılında Bizanslılarla yapılan bir savaş sırasında esir düşmüş ve İstanbul'a götürülmüştür. Yaklaşık 6 yıl süren esareti sırasında Bizans'ın deniz gücünü, gemilerini, denizcilik tekniklerini ve stratejilerini yakından gören Çağa Bey, tüm bunları en iyi şekilde de kavramıştır.

Çağa Bey, Bizans'ın sadece denizciliğini değil dili, kültürü ve dinini de öğrenmiştir.

Edindiği tüm bu birikim, Bizans'ı yenmenin, önce onun deniz yolunu kesmekten, denizde yenilgiye uğratmaktan geçtiği sonucuna varmasını da sağlamıştır.

İstanbul'daki esareti sırasında, önemli bir Türk Beyi olması nedeniyle bazı hak ve ayrıcalıklar verilen Çağa Bey'in durumu, yeni İmparator Aleksis Komnenos'un Mayıs 1081 yılında tahta çıkmasıyla değişmiştir. Tanınan hakların geri alınması üzerine kardeşi Yalvaç Bey ve adamlarının yardımıyla İstanbul'dan kaçmıştır.

Türk denizciliğinin başlangıcı olması açısından, Çağa Bey'in 1081-1085 yılları arasında yaptıkları büyük önem arz etmektedir.

Kendisine Ege kıyılarını hedef seçen Çağa Bey, Foça, Çeşme, Urla, Selçuk, Sığacık, Karaburun'u ele

geçirerek, İzmir'e hâkim olmuştur. İzmir bölgesini, İstanbul'un alınmasından tam 372 yıl önce fetheden Çağa Bey, burada da durmamış, kıyılara yakın adalara da yönelmiştir.

Bölgenin orman bakımından zengin olmasından yararlanan Çağa Bey, gemi inşasını da başlatarak, küçük bir donanma kurmuştur. Söz konusu donanma ise ilk kez 1086 yılında Midilli, ardından da Sisam adasının fethedilmesinde kullanılmıştır.

Bu zaferlere Bizans'ın tepkisi gecikmemiş ve bölgeye güçlü bir donanma gönderilmiştir. Çağa Bey'in donanması, 1088 yılında, Sakız adası civarında karşılaştığı Bizanslılar karşısında yenilgiye uğrasa da, bölgeyi bırakmamıştır. Nitekim 18-19 Mayıs 1090 tarihinde,

Bizanslılara karşı 'Koyun Adaları Zaferi'ni kazanmıştır.

Bu zafer Türk tarihinde bir dönüm noktasıdır. Çünkü Türk Deniz Kuvvet-

leri'nin kuruluş tarihi olarak kabul edilmiştir.

Çağa Bey, Bizans'ın tamamen ortadan kaldırılması için İstanbul'un da fethedilmesini savunacak kadar ileri bir görüşe sahipti. İstanbul'u almayı son aşama olarak gören Çağa Bey, özellikle Trakya ve

Balkanlardaki güçlerle de ittifak kurulmasının doğru olacağını düşünüyordu. Bu amaçla da, Peçeneklerle ittifak yapmaya çalışmış, Selçuklu Sultanı Kılıçarslan'a kızını vererek, Anadolu'dan da Bizans'ı kuşatmaya çalışmıştı.

Çağa Bey, bunlarla da yetinmemiş, Avrupa'daki tüm Katolik liderlere mektuplar göndererek, Bizans'a karşı işbirliğini geliştirmeyi hedeflemişti. Diğer yandan ise gemilerinin sayısını sürekli artırarak, denizi daha iyi kullanarak, Çanakkale'ye kadar ulaşmış, bölgedeki bazı yerleri ele geçirmişti.

Bu girişimler karşısında harekete geçen Bizans İmparatoru Aleksiyos Komnenos ise işi Haçlı Seferlerini kışkırtmaya kadar götürmüştür.

İstanbul'u almayı son aşama olarak gören Çağa Bey, özellikle Trakya ve Balkanlardaki güçlerle de ittifak kurulmasının doğru olacağını düşünüyordu.

Başta da söylediğimiz gibi Çağa Bey, hak ettiği şekilde incelenip, araştırılmamıştır.

Institut Français (Fransız Enstitüsü) önemli üyelerinden Brentano Franck, 1934 yılında yayınladığı Les Croisades (Haçlı Seferleri) adlı kitabında, Çağa Bey'in adını

vermeden, Bizans için nasıl bir tehdit haline geldiğine dikkat çekmiştir.

Haçlı seferleri öncesine değinen Brentano, *“İzmir (Symrinie) bölgesini ele geçiren ve denizciliğin önemi kavrayan bir Selçuklu Beyi, Bizanslıları Çanakkale’den de çıkamaz hale getirmenin, Hristiyanları yenmenin yolu olduğu stratejisine yönelmiştir. Böylelikle Bizans’ı sadece askeri alanda değil ticaretini engelleyerek, ekonomi alanında da dağılma sürecine sokabileceği sonucuna varmıştır”* ifadelerini kullanmaktadır.

Brentano Franck’ın yine 1934 yılının 16 Kasım günü, Le Matin gazetesinde yayınlanan, **Les Croisades et la guerre entre les Chretiennes** (Haçlı seferleri ve Hristiyanlar arasındaki savaş) adlı makalesinde de, yine Çağa Bey’e dikkat çekmiştir. Franck, *“Ege’ye yönelen, denizi kullanan, Midilli ve Sisam’ı fetheden Selçuklular, belki de beylerinin öngörüsü sayesinde 1453’de İstanbul’u deniz gücünü kullanarak almayı başardılar”* değerlendirmesini yapmaktadır.

Lübnanlı yazar Amin Maalouf da, Çağa Beyi gündeme getiren

Lübnanlı yazar Amin Maalouf’un, sadece “Strateji dâhisi” tanımlamasının bile Çağa Bey’i anlatmaya yeterli olduğunu söyleyebiliriz.

isimlendendir. Ülke-mizde de çok okunan yabancı yazarlardan olan Maalouf’un, Çağa Bey hakkındaki yorumlarını daha ayırtılı olarak yazacağız. Ancak Maalouf’un, sadece “Strateji dâhisi” tanımlamasının bile Çağa Bey’i anlatmaya yeterli olduğunu söyleyebiliriz.

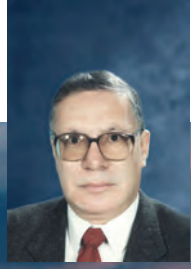
Çağa Bey’in deniz stratejisi Anadolu Selçuklu Devleti’ne de örnek olmuştur. Öyle ki, Selçuklular, Marmara kıyılarını ele geçirip burada bir tersane kurma düşüncesini 1088 yılında gerçekleştirdi-

ler. O dönemin Türkçesinde ‘Gemilik’ olarak adlandırılan tersaneyi inşa ederek, bu alanda kayda değer gelişmeler gösterdiler.

Çağa Bey’in ölümüne ilişkin farklı rivayetler vardır. Ancak ünlü tarihçi Prof. Dr. Halil İnalcık’ın verdiği bilgilerin doğruluğu üzerinde ortak karar bulunmaktadır. Buna göre, Bizans yönetimi, Selçukluları, Çağa Bey’in ortak düşman olduğuna ikna etmiştir. Sultan 1. Kılıç Arslan da, verdiği davete katılan Çağa Beyi, yemek sırasında aniden kalkan, kılıç darbesiyle öldürmüştür.

Batılı tarihçilerin, ‘Türklerin ilk amirali’ dedikleri Çağa Bey hakkında bir yazı daha paylaşacağız. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Necdet Feridun Nasıl Zavallı Necdet Oldu?

ürkçede Roman” adlı önemli incelemenin de yazarı olan edebiyat tarihçisi Mustafa Nihat Özön anlatmıştı:

20. yüzyılın ilk yıllarında Rumeli Hisarında otururlarmış. Babası okumaya, kitaba düşkün, evi kitap dolu bir küçük memur. Annesiyle teyzesi

de roman meraklısıymış. İki genç kadın, Saffet Nezihî'nin “Zavallı Necdet” romanını okumuş, pek etkilenmişler. Romanın sonunda kahramanlar birer birer ölüp hepsi Hisar'daki Kayalar Mezarlığı'nda toprağa veriliyorlar ya, okuduklarının etkisinde kalıp anlatılanları gerçek saydıkları için anneyle teyze, küçük çocuğu da yanlarına alıp Hisar tepelerine tırmanır Zavallı Necdet'in mezarını ararlarmış!

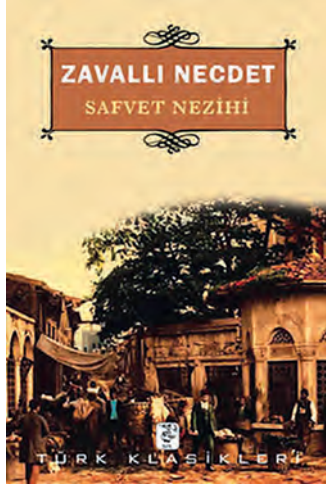
Saffet
Nezihî

Özellikle kadın okurlar Saffet Nezihî'nin acıklı romanını yıllar boyu ellerinden düşürmemiştir. 1940'larda gezici halk tiyatrosu toplulukları "Zavallı Necdet" oyununu sahneliyorlardı.

Çok okunan yapıtın dillerde dolaşan adının neredeysen bir deyim haline geldiği de söylenebilir.

Örneğin 1979 Şubatında, TBMM kürsüsünde bir milletvekili Cumhuriyet değerlerine bağlı Milli Eğitim Bakanı Necdet Uğur'u -neredeysen sonraki çeyrek yüzyıl içinde gerçekleşecek kendi programlarını sayıp dökerek eleştiriyordu:

"Okullarımızda gerçekçi bir dini eğitim sisteminin geliştirilmesinden yanayız. Kuran derslerinin

Saffet Nezihî'nin
Zavallı Necdet adlı romanı

verilmesinden yanayız(...) Yüksek İslam enstitülerinin, islami ilimler akademisi haline getirilmesini arzulamakta, İslami ilimler fakültelerinin kurulmalarını istemekte ve savunmaktayız."

Milletvekilinin bu görüşlerini dile getirmesine ise, bir gazetede bakana "Zavallı Necdet!" diye seslenen köşe yazısı fırsat vermişti!..

Romanın yazarı Saffet Nezihî (asıl adı Ömer Lutfî'dir), Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray lisesini) bitirmişti. 2. Abdülhamid'in baskı döneminde edebiyat dünyasına girdi. Dergi ve gazetelerde yazıları yayınlanıyor, romanları tefrika ediliyordu. Bir dönem yazı yazmasını saray yasaklamıştı. Bir süre

Kapalıçarşı'da kuyumculuk yaptı. Pek çok para kazanmış, ancak eğlenceye düşkünlüğü, düzensiz yaşamı onun yaşamını da, yarattığı

Göksel Arsoy rol aldığı 1960 yılı yapımı Zavallı Necdet filminden bir sahne

roman kişisi gibi kötü bir sona sürüklemişti: Ölümü Bakırköy Akıl Hastanesinde oldu.

“Zavallı Necdet” romanı, kaç-göç döneminden daha özgür bir yaşama geçildiği yıllarda aile-arkadaş çevresinde zaman zaman yaşanan “yasak aşk” konusunu işler. Bu bakımdan Halit Ziya Uşaklıgil’in “Aşk-ı Memnu”, Mehmet Rauf’un “Eylül” romanıyla benzerliği üzerinde durulmuştur.

Ancak Saffet Nezihî’nin yapıtı aydın çevrenin daha sınırlı sayıdaki okurlarından çok, öğrenimi sınırlı geniş kitleye seslenmiştir. Bu yanı sıra ilerki yıllarda “genç kız romanı, piyasa romanı, best seller (!)” diye nitelenen ürünlere öncülük etmiş sayılır.

B

ir dergiyi yöneten Galatasaray mezunu bir yazarın okul arkadaşıyla ilgili

olarak anlattıkları, arkadaşı Necdet Feridun’dan dinlediği olaylar, Necdet’i yıkıma doğru sürükleyen aşk serüveni, delikanlının yazara bıraktığı mühürlü zarftaki yazılar bu halk romanına merak uyandıran bir anlatı niteliği kazandırmıştır.

Yazar Saffet Nezihî gibi, Necdet Feridun’un serüvenini bize aktaran, romandaki yazar da, ikisinin ortak arkadaşları İbrahim Şemsi de Galatasaray’ı bitirmiştir. Necdet Fransızca bilir, Babıali’de bir devlet dairesinde görevlidir.

Anlatıcı onun kadınlarla şaşkıncı ilişkilerinden söz ederken, “Biçarenin büyük bir meraka, tedavisi

Saffet Nezihî’nin yapıtı aydın çevrenin daha sınırlı sayıdaki okurlarından çok, öğrenimi sınırlı geniş kitleye seslenmiştir.

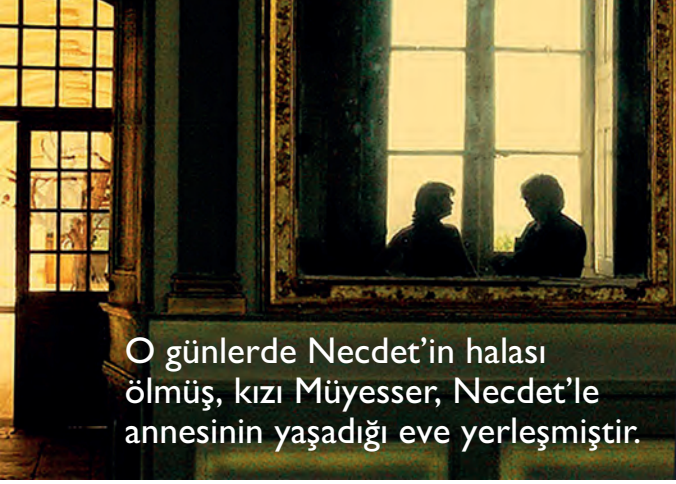
kabil olmayan bir hastalığa tutulmuş olduğunu bilirdik. Bu merak, aşk hastalığı idi,” der.

Necdet, hoşlandığı her kadını kendine tutkun sanırmış:

“Öyle şaşkıncı öyküleri vardı ki... Kocasını bırakarak onunla birlikte yolculuğa çıkmaya istekli genç madamlar, nişanlısıyla bozuşup kendisine gönül bağlayan güzel matmazeller, onun için bozulmuş evlilikler, geri bırakılmış yolculuklar, hazırlanmış ziyafetler, gece davetleri...”

Bu öykülerin her birinde birer ‘kahraman’ mevcut; onlar da tabii, güzellikleriyle ünlü matmazeller, madamlar olacak. Sonunda ufak bir neden, önemsiz bir olay, kısacası bir hiç için Necdet Feridun, onu terk ediverecek... İşte o uydurma hikâyeler böyle son bulurdu.”

Yakışıklı, varlıklı Necdet Feridun, Erenköy’de o yıl kaldıkları yazlık köşkün bitişiğindeki pembe köşkün kızı Meliha’ya uzaktan gönülünü kaptırmıştır. Komşu köşk-

O günlerde Necdet'in halası ölmüş, kızı Müyesser, Necdet'le annesinin yaşadığı eve yerleşmiştir.

ten zaman zaman yükselen piyano sesini dinler, ara sıra pencerelerde şöyle bir gördüğü genç kızı yakından tanımaya çalışırken iki aileyi birbirine yaklaştıran bir olanak doğar: Necdet'in kızkardeşini Meliha'nın ağabeyine isterler. Tam o sırada Meliha'ya da Necdet'in okul arkadaşlarından Binbaşı İbrahim Şemsi talip olur. İki nikâh bir arada kıyılmış, aileler arasında kaç-göç ortadan kalkmıştır. Necdet sevdiği Meliha'yı şimdi yakından görmektedir. Ama o artık başkasının eşidir.

A ile içinde çekinme, kaçma, kovalama süreci Necdet'le Meliha'yı kaçınılmaz sona, yasak ilişkiye sürükler.

Utanch içindeki Feridun Necdet, **“Zavallı Necdet”** olmakta gecikmemiştir!

Necdet'in başına gelenleri aktaran yazar arkadaşı anlatır:

“Necdet bana o hazin serüveni anlatırken anlamıştım ki İbrahim Şemsi'nin mutluluğu, Zavallı Necdet'in felaketine yol açmış, işte onu böyle harap, perişan etmiş,

bitirmişti.”

“Necdet'in bulunduğu durumu düşünüyordum. Felaketine acıyordum. Zavallı Necdet, zavallı çocuk.”

O günlerde Necdet'in halası ölmüş, kızı Müyesser, Necdet'le annesinin yaşadığı eve yerleş-

miştir.

Müyesser kalp hastasıdır. Pek güzel de değildir. Necdet, annesinin ısrarları yüzünden, Meliha'dan da uzaklaşma isteğiyle onunla nişanlanır. Ancak aile ortamında Meliha, Müyesser'i hor görmekte, küçük düşürmektedir:

“Sizin mutluluğunuza katlanamayacağım, sizi bir arada görmeye dayanamayacağım. Necdet Bey anlıyor musun? Bu kızın mutluluğu beni öldürüyor. Bu evlilik bozulmalı!” diye tutturmuştur.

Necdet'le aralarında günden güne artan uzaklığa, Meliha'nın aşağılamalarına, üstelik nişanın da bozulmasına katlanamayan hasta Müyesser ölür, Hisar mezarlığında toprağa verilir.

Necdet'i peşini bırakmayan Meliha eşinden ayrılmak, Necdet'le evlenmek isteğindedir. Delikanlı, genç kadının tutarsız istemlerini, tutkularını anlamaya çalışmaktadır:

“Meliha kendi zevkini okşayan nitelikleri, hevesleri, her şeyi İbrahim Şemsi'den daha çok bende bulurdu. Ben müziğe, şiire, güzel-

lişe, her güzel şeye tapıyordum. İbrahim Şemsi; o, bir asker. Ruhu, kalbi bir askere yarışır isteklerle, duygularla dolu...”

Daha ötesi de vardır:

“Âşığı yalnız kendisinin olsun kendisine bağlı kalsın! Sevdiği-nin duyguları, tutkuları zevkleri, hevesleri, bütün hayatı, her şeyi, her şeyi kendisine ait olsun! Fakat kendisi o aşktan, o sevdadan bıktı mı âşığını bir hiç gibi, bir oyuncak gibi kırıp atıversin!”

Meliha kendisini sevenleri sevmeydi. Onun dileği; isteklerine, heveslerine uymayanları ele geçirmek, ele geçirebildikten sonra hakrap etmek, perişan etmekte. O; kendisini sevmeyenleri severdi. Şiddetli bir tutkuyla severdi. Aşırı bir çılgınlıkla severdi. Onu pençesi altına almak, onu sevdası altında ezebilmek için her şeyi feda ederdi.”

Utancı, pişmanlık duyguları Necdet’in kendini öldürmesine yol açar.

Dört yıl sonra İbrahim Şemsi Beyoğlu’nda bir mağazada, Necdet’e çok benzeyen bir çocuğa giysi almaktadır. Anlatıcı onları görüp konuşur. İbrahim Şemsi, küçüğü, “*Oğlum, Haldun Fikret*” diye tanıtır. Meliha doğum yaparken ölmüş, aile onu da Hisar’da Müyesser’le Necdet’in yanında toprağa vermiştir.

“**Zavallı Necdet**” romanındaki kişiler köşklerde, konaklarda yaşayan varlıklı kimselerdir. Erkekler

Fransızca bilir, yabancı kitapları, dergileri okur. İstanbul’a gelen Fransız topluluklarının gösterilerini izlerler. O topluluklardaki yabancı kadınlarla düşüp kalkarlar. Birbirleriyle Luksemburg gazinosunun bilardo salonunda, Konkordiya tiyatrosunun fuayesinde buluşurlar. Fener’deki Sebastiano oteline, Tokatlıyan lokantasına, Köprü üzerindeki Rumeli gazinosuna, Tepebaşı bahçesine, Sarıyer’e sulara giderler. Kızlar, genç kadınlar aile

Kızlar, genç kadınlar aile arasında keman, piyano çalarlar.

arasında keman, piyano çalarlar. Mozart’ın valsleri, Chopin’in ölüm marşı, Palyaço operasının Kolombin parçası, Karmen’deki ünlü serenad beğenilen besteler arasındadır.

Böyle bir yaşama alabildiğine yabancı halkın bu yapıta ilgi duyması şaşırtıcı sayılabilir. Ancak anlatılan kadın-erkek ilişkileri, yazarın duygulara seslenmeyi, merak uyandırmayı becermesi, kişilerin ucu ölüme kadar giden yaşam öyküleri kalabalık okur topluluğunun romana ilgi göstermesini sağlamıştır. •

konurertopbd@gmail.com

Sanat Yaşamını
65 Ödülle Taçlandıran
Dev Sanatçısı
Aramızdan Ayrılışının
4. Yılında
Saygıyla Anıyoruz

Macide Tanır

Yazan: SABRİYE AŞIR

**“Şunu söylemek zorundayım,
şöylemeden edemem; ben
koyu Atatürkçü’yüm.**

**Ben o hayran olduğum Ata-
türk’ün devrimlerine sıkı sıkı
bağlıyım. O nedenle bugün çok
mutsuz, bahtsız ve umutsuz bir
Macide var.”** diyordu Usta Sanatçı
Macide Tanır, 23 Mart 2009 günü
Moda Sanat Tiyatrosu Macide
Tanır Sahnesi’nin açılış törenindeki
konuşmasında... Tiyatro yaşa-
mında, sahnede canlandığı acılı
kadınların öyküleri değil, aydınlık
bir Cumhuriyet kızının ülkesi için
duyduğu endişelerinin yansımasıydı
bu kez sahnede söyledikleri...

Babasının **“Bu ülkenin mek-
tepli sanatçıya ihtiyacı var”** sözleri
üzerine başladığı tiyatro eğitiminin

üçüncü yılında, henüz 21 yaşın-
dayken ilk oyununda sahneye çıktı.
Dünya tiyatro edebiyatının 50’den
fazla seçkin eserinde başrol üst-
lenen ve sanat yaşamını 65 ödülle
taçlandıran dev sanatçı, yalnızca bir
oyuncu olmanın ötesinde, tiyatroyu
sevdiiren ve öğreten, iflah olmaz bir
tiyatro hastasıydı.

Ülkemizin sanat tarihine adını
altın harflerle yazdıran Macide
Tanır, tiyatroya ve sinemaya gönül
veren pek çok insana da ilham kay-
nağı oldu. Dünya tiyatro tarihinin en
ağır rollerinin üstesinden gelen ve
seyircilerin alkışlarını biricik ödülü
olarak gören, 6 Şubat 2013’te yitir-
diğimiz Macide Tanır’ı, aramızdan
ayrılmasının 4. yılında saygıyla
anıyoruz.

Kömürlükteki Çocuklar

Yazan: NECEF UĞURLU

Onu ilk tanıdığım tanıdığım da henüz 5-6 yaşındaydı. Mahallemizin çocuklarından biriydi ve çok sık hastalanırdı.

İstasyon Caddesinde dayılı, amcalı, babaanneli, halalı kalabalık bir evin içinde iyileşmeye başladığı nekahat dönemlerinde konu komşu "geçmiş olsun"a gidilirdi.

Komşular arasında "Ölümlerden döndü yavrucağ, bu kaçınıcı, bebekken de ümit kesilmişti" denirdi.

Önünde konuşulurdu bu laflar, hasta yatağında dinlerdi sonra sa-

londa dizilmiş konuklar arasındaki biz çocuklara, büyüklere çaktırmadan döner dilini üst dudağının içine doldurur gözlerini kısar suratını "maymun hortlak" yapardı.

Hepimiz üç aşağı beş yukarı aynı yaşta çocuklardık. Komşu çocukları bizler, gülmek için kendimizi zor tutar sonra an gelir tutamayıp kıkırdamaya başlardık.

Arif gülmek için kendimi tutayım derken kızarıp, morarıp katılmıştı bir kere. O da, yattığı yerden "sırtına vurun çocuk katıldı" diye

bağırılmış hasta yatağından bu çelimsiz çocuğun verdiği buyrukla büyükler harekete geçmiş sırtına vurulunca Arif kendine gelmiş ve mar-kaları koyvermişti.

*Onun ailesin-
de herkes
piyano
çalardı, o
istisnayı
hiç çalamadı.*

Geçmiş olsun ziyaretleri bu minval üzerinden giderdi ve eve dönüş yolunda büyüklerimizden azar işitir dayak yerdik "Ne gülüyorsunuz, gülünecek bir şey mi var, arkadaşınız hasta" diye...

Eve dönüş yolunda yürürken hafif dayak misafirlikte terbiyesizlik yaptık diye olağandı. Çocuğun elinden tutacaksın, hem yürüyüp hem arada çakacaksın bayağı bir teknik ister.

Kısa süreli köteklerdi, eve gidene kadar olan mesafeler fazla olmadığından dayak faslı mecburen kısa kesilirdi, hani adet yerini bulsun ben döveyim de terbiyesi noksan kalmasın dayakları.

Biz çocuklar için katlanılması en kolay dayak türüydü, kimsenin umuru olmazdı; dayak arsızlığına

ilk adım diyebiliriz çünkü işlendiği genel kabul gören, terbiye 'kabahat'ine çare diye düşünülen, fakat zerrece caydırıcılığı olmayan dayaklardı. Kısa, "Ohh, yaptığınma değdi!" diye içimizden geçirdiğimiz.

Dayak mahalle-mizde her annenin kolektif terbiye yöntemi olmuştu. Büyükleri anlamak zordur çocuklar için, kabahat olduğu düşünülse de onlar döver biz gülme-ye devam ederdik...

İleze arkadaşımız kışla-rı kızamıktan, su çiçeğine, kızıla, kabakulağa, içinde envai çeşit hasta-lıkları geçirdiği pembe demirden yatağında evde piyanonun başına geçenleri dinlerdi. Verem hariç akla gelen bütün hastalıkları geçirmek-teydi.

Bir seferinde çardak altında böcek sokmuş zayıf çelimsiz vücudu alerjiden belki 10 misli şişmişti; istediği an genişleyebileceğini söylemişti.

Onun ailesinde herkes piyano çalardı, o istisnayı hiç çalamadı.

Kafasına 'do'nun neden 'do' olduğunu takmıştı, piyano hocası olan halasına bu soruyu sorduğunda aldığı cevap yeterli olsaydı kim bilir belki çalabilirdi piyanoyu ama hiç bir zaman cevabı alamadı ve hiç bir enstrümanı çalamadı sadece çikart-

tıkları sesleri sevdi ve dinledi.

Bir yıl boyunca o ucu bucağı olmayan kahverengi piyanonun başına oturtulduğunda durmadan aynı soruyu sordu halasına:

"Halacığım neden 'do'? Nereden çıktı bu 'do', kim söyledi?"

Hala: "O öyle, şimdi 're-mi'ye geçiyoruz."

"Önce şu 'do' işini halledelim öyle Hala..." diye ısrar ettikçe Hala sabırla ona öğretmek için devam ederdi ama Hala'nın da bir sabrı vardı, sonunda vaz geçildi.

250 kiloluk bedenine giydiği binici kıyafeti, çizmeleriyle atına binmeye gitmek üzere evin selam-

lık tarafından salona zuhur eden Büyük Dayı bir gün elindeki kamçısını sallayarak salonun ortasına gelip:

"Yahu varmayın çocuğun üstüne bırakın serbest, veremiyorsunuz cevap" deyince Dayının kamçısından korkulduğundan filan değil, belki de son noktanın bir büyük tarafından konulması beklendiğinden

herkes bir anda vazgeçti ona piyano çalmasını öğretme sevdasından.

Büyük Dayı elindeki kamçıyla bırakın korkutucu olmayı atına bile vuramayacak kadar iyi bir adamdı .

Ve sonunda küçük kızın elinde, çözemediği notalar değil, sadece sözler kaldı.

Ömrü boyunca vazgeçmeyeceği

kimi zaman boynu bükük, kimi zaman söylemeye utandığı, kimi zaman haddini boyunu aşan sözler.

Sözleri ve kendisi için sığınacak gizli bir yer aramaya başladı, sonunda evin arkasındaki kömürlüğe evden yoklukları göze çarpmayacak eşyalar taşımaya başladı .

Tersine çevrilmiş limon sandıklarının üzerine yaygı, onun üstüne gözden düşmüş kilimlerden iki sedir, ortaya sehpa yaptı.

Kömürlük pencerelerinin loş ışığı okumaya yetiyordu yetmesine ama evden her ihtimale karşı aldığı pilli fenerin yokluğu önceleri sezilmedi evde. Çok sonra aile fertleri

Mahallenin bahçeleri dışında oynaması yasak çocuklarının artık gizli sarayıdı kömürlük.

aralarından birinin kayıp feneri bir yerde düşürdüğünü zannedildi uzun zaman. Ne kadar inkâr etse de kafa çekmiş halde bir gece Todorî dönüşü düşürmüş olabileceği hususunda Küçük Amca'dan uzun zaman şüphelenildi.

Kömürlük, dizilmiş odunlar, kıştan kalan az kömür, kömür tozlarını

saymazsak mükemel bir dünya oldu bizlerle paylaştığı.

Bizler artık "Kömürlük Çocukları"ydık. Hastalıklı mahalle arkadaşımızın kurduğu bir çocuk çetesiydik. Kafa dinleyeceğimiz, özgür olacağımız bir yerimiz olmuştu sayesinde. Mahallenin bahçeleri dışında oynaması yasak çocuklarının

artık gizli sarayıydı kömürlük.

Biz de isterdik sokağımızdan dört nala geçerken atına naralar atan arabacıların arabalarının arkasına yapışıp takılmayı ama izinli değil-
dik. Varlığını sadece bizlerin bildiği 'Kömürlük' denen sarayımıza büyükler yasak koyamamıştı, çünkü burunlarının ucundaki varlığını bilmiyorlardı.

İlk büyük dersimiz bu oldu:

"Bilinmeyene yasak konulamaz."

Baharla birlikte biz çocuklar evlerden çıkıp bahçelere dağıldığımızda o yıl bahçeler önceki yıllara nispeten sessizdi; çünkü 'Kömürlük' te toplanıyorduk .

Çok işimiz oluyordu çok.

Üzerimizde Kadıköy Sümerbank mağazasından her mevsim alınan çiçek desenli kumaşlardan evde iki günde ayaklı makinalarda dikilmiş basma elbiselerimiz olurdu .

Erkeklerin poplin tulumları renkleri farklı olsa da bir örnekti çünkü diken aynıydı. Madam Mari gelir ne olursa bir günde diker giderdi. O da aynı sokakta otururdu. 2 elbise 1 etek rekoru olduğu söylenirdi. Torunu İrma da bizim basmalardan giyerdi.

Hepimiz birbirimize benzer gibi dururduk ama farklıydık, çünkü "Kömürlüğümüz" vardı.

Arada merak edip büyüklerimiz pencere, balkonlardan seslendiğinde kömürlükten çıkıp 'Bahçede oynuyoruz' diye cevap verdiğimizden kimse fark etmedi bahçelerden

birden yok olan çocukları.

Biz artık "Kömürlükteki Çocuklar"dık.

Evden yiyecek filan getirdiğimiz de oluyordu kömürlüğe.

Evde yiyelim diye yalvardıkları, ağzımıza sürmediğimiz ne varsa getirip yedik kömürlükte, fındık fıstık, sofrta artıkları... Bir keresinde bayat ekmek ve diş diş sarmısak bile yemiş kömürlükten buram buram, işkembeci sonrası sarmısak kokan çüce sarhoşlar gibi çıkmıştık. Sarmısak kokulu ayık cüceler!

Sofra artıkları sağımıza solumuza sokuşturduğumuz yiyecekler Kömürlükte yemesi pek tatlı geliyordu hepimize.

Kömürlük herşeyimizdi.

"Artık Kalamış'a denize inelim", "Koço'dan dondurma alalım", "Süreyya Bahçe'ye vampir filmi gelmiş ne olur gidelim", "Todori"ye beni de götürün." diye tutturan çocuk kalmamıştı, Kömürlüğümüz bize yetiyordu.

Hele anne babalarımızı bizsiz gece gezmelerine teşvikimiz göz yaşartıcıydı:

"Anneciğim Toroman sinemasına ben gelmeyeyim, uyukum geliyor, hem filim de bana göre değilmiş" tarzı abartmaları oluyordu Tandır Kafa Hayrettin'in.

Gaz lambamız gece toplantılarımız için çoktan yerini bulmuştu .

Evdeki son badanadan evvel duvarlardan sökülen ve duvarın boyası bozulmasın diye sonrası takılmayan kütüphaneden kalan kitaplar kömürlükteki sandıklardaydı.

Eski Türkçe olanları bir tarafa ayırdık. Fahriye Hanım'ın yemek kitabında her sahife yeni türkçeye çevrilmişti ama 'kuşhane' ne demek pek anlayamadık. "Herhalde yemeklere hep kuş konuyor" deyip geçtik.

Kömürlükteki kütüphanemizde pek çok kitap vardı... Agatha Christie kitaplarının, hemen hepsi.

Önce bizim ileze arkadaş okur sonra limon sandıklarının üzerine yayılmış bizlere ballandıra ballandıra anlatırdı. O yaz Hercule Poirot aramızda saygıdeğer bir amcamız oldu ve kısa sürede hepimiz cinayet çözümlerinde fikir yürütecek kadar bilgi sahibi küçük dedektiflerdik .

Harçlıklarımızdan biriktirdiklerimizi toplayıp Hercule Amca'ya bayramda cevizli sucuk, güllü lokum ve Gülnihal mağazasından çubuklu pazen pijama göndermeye karar verdik ama adresini bulmak sorun oldu. Ve bulamadık tabii. Hangi roman kahramanın gerçek adresi olabilir ki?

O yaz o kadar çok şey oldu ki hayatımızda dönüm noktası diyebileceğimiz, sizlere onları anlatmak istiyorum, her ay bir parça.

Biz çocuklardan başka Kömürlük Sarayımıza o yaz beş tavuk gelmeye başladı, yumurtlamak için folluklarını yaptılar, tabiatıyla nereden geldiklerini kimin tavukları olduklarını soramazdık.

Biz eğlenirken onlar bir köşede

yumurtluyorlardı ve günün sonunda hepimiz birer taze yumurtayı, en azından, bazen ikişerden toplam 10 tane, cebimize koyup evimize gitmeye başladık.

Tavukların, kendi bahçelerinden sıkılıp komşu bahçenin kömürlüğüne gelip yumurtlayan komşumuz Şekibe Hanıma ait olduğunu olduğunu ne bilelim!

Meğer Şekibe hanım o sırada yumurtlamadan kesilen tavuklarının esrarının peşine düşmüş, işe gider gibi sabah çıkıp akşam dönen tavuklarının nereye gittiğini aramaya başlamış beyhude yere... Ama aklına bizim kömürlük gelmemiş hiç.

Derken, bir gün olanlar oldu. Hayır, kömürlükteki bizler ve yumurtlayan tavuklar Şekibe hanım tarafından baskına uğramadı ama o yaza damga vuran ilk olay patlak verdi. Bir gece bir kadının korkunç çığlıklarıyla irkildik yataklarımızdan. • (Devam edecek)

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

TARİHİ BAŞKENT MERV

*“Cihanda iki ulu yol vardır; gök yüzünde Saman Yolu,
yeryüzünde İpek Yolu.”*

Özbek özdeyişi Ulu İpek Yolu'nun kaderinde ticari, kültürel, sosyal ve siyasi başkent görevi üstlenmiş olan Türkmenistan'ın beş vilayetinden biri olan tarihi Merv (Marı) şehri, Semerkand ile Meşhed'i birbirine bağlamaktadır.

Büyük Selçuklu Devleti'nin başkenti ve Osmanlı Devleti'ni kuran Kayı Boyu'nun doğup büyüdüğü Merv, 2500 yıl önce adını tarihi sütunlara işleyen Orta Asya'nın önemli antik kentlerden biri...

4000 yıllık geçmişi ile bağrında insanlığın nadide kültür mirasını barındıran “arkeolojik alana” sahip bulunması nedeniyle UNESCO tarafından “korunması gereken “Dünya Kültür Mirası” olarak tescil edilmiştir.

Horasan ve Harezm tarihi ile Selçuklu tarihine sahne olmuş Merv; Zerdüşt, Buda, Hristiyanlık ve İslamiyet inançlarının Orta Asya'da ilk merkezi olmuş ve tarihin en acı ve kanlı sahnelerini yaşamıştır.

Antik kent restorasyon çalışmalarıyla koruma altında

Tarihi İpek Yolu ile dünyanın önemli merkezlerine bağlanan Merv şehri ileri derecede imar edilmiş, medreseler, kütüphaneler, tıp merkezleri, hastaneler ve eşsiz tuğla, kesme taş ve çinilerle bezenmiş kervansaraylar birer sanat abidesi olarak yerini almıştır.

Sultan Alparslan savaşılarından sonra Merv'e dönünce büyük törenlerle oğlu Melikşah'ı Karahanlı prenses Terken ile diğer oğlu Arslan Şah'ı Gazne Hükümdarı'nın kızı ile evlendirmiş, ken-

Sultan Sancar'ın türbesi

di kızını da Gazne'ye gelin etmiştir. Geçmişin tarihi kayıtlarında siyasî, askerî ve sosyal amaçlar güden bu tür evliliklere çok rastlanmaktadır.

Merv, Sultan Sancar'la birlikte Selçuklu İmparatorluğu'nun merkezi olarak bir dünya kenti haline gelmiştir. 12 yaşında idareye başlayan Sultan Sancar, İmparatorluğa dahil bütün emir, melik, han ve sultanların başında "Sultan-ul Azam" olarak tanınmıştır.

Ölümünden sonra Sultan Sancar için zamanın en anlamlı türbesi kalın ve sağlam duvarlarla inşa edilmiş ve bunların yüzeyleri oymalı kerpiçler, nakışlı sıvalar ve kûfi yazılarla bezenmiştir. Zamanın acımasızlığı karşısında zarar gören türbenin ve diğer tarihi yapıların

restorasyonları sürdürülmektedir.

1072 yılında hayata gözlerini yuman bu büyük komutan Sultan Sancar için ünlü Şair Senâî kasidesinin bir dörtlüğünde şöyle denilmektedir: *"Göklere yükselen Alparslan'ın başını gördün. Merv'e gel, onun toprak olmuş vücuduna bak: Ne ay gibi parlak yüzü, ne altında at ve ne de elinde dizgin kalmıştır!"*

Merv; Hazarlar, Mazağetler, Parfiyalılar, Saklar, Araplar, Ruslar ve Türkmenler için önemli bir merkez olmuştur. Merv bölgesinde Sultan Sencer Türbesi, Han Kale, Marguş kalıntıları, Erk Kale, Yiğitler köşkü, Kızlar Köşkü, Bureyda Türbesi, Talhatan Baba Camii, Muhammed Bin Zeyd Türbesi, Hoca Yusuf Hemedanî Türbesi, ve arkeolojik alanları ile tarihe tanıklık etmekte, yerli ve yabancı turistlerin yoğun ilgisini çekmektedir.

Merv'in "ateşin ilk defa bulunduğu yer" olarak tanınması ile ilgili olarak ortaya çıkan çok sayıda efsane bulunmaktadır. Şehrin gizini ve özünü bu sözlü ve yazılı kültür ürünleri anlatmaktadır...

İpek Yolu'nun tüm acı tatlı anılarını benliğinde saklayan, dünyaca ünlü Türkmen halılarının dokunduğu Merv şehri, tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması projesi ile Orta Asya'nın kaderinde büyük rol oynayacaktır. •

yahyaaksoybd@gmail.com

2

BİR REFORM ÖYKÜSÜ:

Martin Luther

Yazan: MÜMTAZ İDİL

Luther'i Katolik Kilisesi yaşamı sırasında en çok etkileyen baş piskopos Staupitz oldu. Yumuşak huylu, eğitilmiş bir rahip olan Staupitz, skolastiğin düşmanı olarak tanınıyordu ve bu özelliği de Luther üzerinde çok büyük etki yaratmıştı. Öyle ki, 1508 yılından itibaren Luther'in dinsel görüşlerinde yavaş da olsa bir dönüş başlamıştır. Ama henüz dinde reform yapacak düzeyde bir aşamaya gelmemiştir.

Kasım 1508 yılında Luther'in durumunda büyük bir değişiklik gerçekleşmiştir. Staupitz'in tavsiyesi ile Saksonya elektörü Friedrich der Weise tarafından Wittenberg üniversitesine öğretim görevlisi olarak davet edilmiştir. Burada Luther, Aristotelesçi

Johann von
Staupitz

diyalektik ve fizik derslerini vermeliydi, ancak felsefe çalışmaları hoşuna gitmemişti. Onu hâlâ, her şeyin özünü inceleyen bir bilim olan teoloji çekmişti. Mart 1509 yılından İncil lisans unvanını almış, bu ilk bilim-teolojik bir derece idi, bu unvanı sayesinde İncil'in bazı kitapları üzerinde ders verme hakkını kazanmıştı. Gerçi, profesörlüğü fazla sürmemiş; tarikat işleri için başta Erfurt'a çağırılmıştı, ardından 1511 yılında Roma'ya gönderilmişti.

1512 yılında Luther'in hayatında önemli bir olay gerçekleşmiştir. Luther, İncil'i yorumlama hakkı ile teoloji doktoru unvanını almıştı. Burada ona büyük umut bağlayan Staupitz'in etkisi önemliydi. Luther kendisi yeni unvanını isteyerek almamıştı, çünkü büyük sorumluluktan korkmuştu, ancak sonunda Staupitz'in iknalarına boyun eğmişti. Artık Skolâstik felsefeyle mücadelesinde daha kararlıydı.

15. yüzyılın başında Almanya, Roma sömürgeciliğinin ana kurbanı durumundaydı. Roma'da papalar, hiyerarşinin üst makamlardakilere kilise hazinesini dağıtıyor, onlar

Luther'e göre
Papa dualarıyla
günahkârların ruhları
için arka çıkabilirdi
ama Papa'nın
duasını kabul edip
etmemek Tanrı'nın
elindeydi.

da kendilerine düşen paydan papaya belli miktarda ödeme yapıyorlardı.

1 Kasım 1517 tarihinde, Azizler gününde, Wittenberg saray kilisesine birçok laik ve din adamlarının gelmesi bekleniyordu, çünkü bu kilise bayramında günahların çıkarılmasına söz verilmişti. Geleneğe göre, üniversite de akademik bir jest yaparak bu güne katılmalıydı. Luther de, bu geleneği kullanarak, günah çıkarmanın

gerçekliliği hakkında mevzu açmak ve tüm katılımcıları ciddi bir konuşmaya çağırarak için adım atmıştı. Bu amaçla 95 tez hazırlamış ve bayramın arifesinde, 31 Ekim gününde kilisenin kapısına listeyi asmıştı.

Ünlü bildiriye oluşturan şey neydi? Bildiride tövbenin, insanın iç değişimini talep ettiğini ve para verme şeklindeki tüm eylemlerin gerçek olmadığını ispatlayan ilkelere bir dizisi olduğu belirtiliyordu. Kilisenin verebileceği aflar, ancak insanlar tarafından belirtilen ya da kanonik cezalar ile ilgili olabileceğini, ama Tanrı tarafından gönderilen ve özellikle de Araf'ta uygula-

nan cezalar ile ilgili olamayacağını belirtmişti. Luther Araf'ın varlığına inanmıştı. Luther'e göre, Papa, dualarıyla günahkârların ruhları için arka çıkabilirdi, ama Papa'nın dualarını kabul edip etmemek Tanrı'nın elindeydi. Günahları çıkarma, diğer iyi işlerden daha üstün değildi, hatta daha da aşağıdaydı, çünkü fakir ve ihtiyacı olanlara sadaka vermek, endüljansı^(*) satın almaktan daha iyi kabul edilebilirdi.

Luther'e göre, günahların çıkarılması dine değil, tövbeye bağlıdır. Ellinci tezinde Luther, "Eğer Papa, endüljansların satışı sırasında yapılan şantajları biliyor olsaydı, Aziz Peter bazilikasının, Hıristiyanlarının kan ve terinden inşa edeceğine, yanmasını tercih edeceğini Hıristiyan milletimize anlatmak gerektiğini" belirtmişti. Sonraki aklanma hakkındaki vaazlarında ise, Luther kilise için daha tehlikeli konulara değinmişti. Ancak özellikle bu tezler, Luther'i dünya tarihinin arenasına çıkarmış ve çağdaşlarımız tarafından reformun başlangıcı olarak kabul edilmişti.

Tezlerin yarattığı izlenim olağanüstüydü. En farklı çıkarların birleştiği bir noktaydı. Hem prenslerin, hem işçilerin bu sorunun çözülmesinde ilgisi vardı. Sadece laikler değil, din adamları da Alman

paralarının Alplerin öbür tarafına gitmesine kızıyorlardı. Ekonomik ve dini çıkarlar sıkı bir şekilde ilişki içindeydiler.

Tezler bu açıdan da çok etkili olmuştu. Latince yazılı tezler kısa sürede Almancaya çevrilmiş ve elden ele tüm evlere dağıtılmıştı. 14 gün sonra ise tüm Hıristiyanlık aleminde Luther'in tezleri konuşulmuştu.

Ancak Luther çıkan bu karmaşadan hoşnut değildi. Sonuçlarından korkuyordu. Kendini yalnız hissediyordu: "Yalnızdım, bu işe ihtiyatsızca atıldım," diye söyleniyordu sık

Luther'in tezleri tüm Hıristiyan aleminde konuşulmuştu.

sık. "Aslında Papalığın tüm dogmalarına boyun eğmekle birlikte, karşı olduğum halde, Papa'ya özel bir sevgim var," diyordu.

Kısa süre sonra da korktuğu başına geldi. Roma Kilisesi'nden Luther'e karşı sert bir tepki geldi. Engizisyon hakimi ve Papa'nın en

yakın adamlarından Silvester Prieri tezlere tüm gücüyle karşı çıkıyor ve Luther'in "yakılması gerektiğini" savunuyordu. Ama ok yaydan çıkmıştı bir kere. Nisan 1518'de Luther'in Heidelberg'de düzenlediği toplantıya birçok genç bilim adamı ve öğrenci katılımı sağlanmıştı.

Protestanlık doğuyordu ve artık bunu engelleyecek hiçbir "dinsel" güç mevcut değildi. Elbette, Protestanlığın da kendi içinde açmazları, henüz çözemediği problemleri vardı, ama bunlar o anda çok büyük önem taşıyordu, çünkü Roma Kilisesi'nin "yolsuzlukları" ayyuka çıkmıştı ve ne olursa olsun Roma'ya bir ders verilmesi gerektiğini düşünenler Luther'in etrafında toplanmaya devam ediyordu.

Roma'ya çağrıldı...

Ama Luther de, üzerine gelen kara bulutları net bir şekilde görüyordu. Roma'ya gitmek, ölümüne doğru gitmek anlamına geldiğini anlıyordu. Arkadaşları, Luther'in yakın dostu Spalatin'in aracılığıyla Roma seyahatine izin vermemesini rica etmişti. Üniversite de, Luther'in Almanya'da yargılanmasını istemişti. Oysa Roma büyük bir sükûnetle ve yumuşak bir dille Luther'i beklediğini bildiriyordu.

Luther'in tek güvencesi, Almanya'da diğer protesto seslerinin de yükselmeye başlamış olmasıydı. Roma bunları dikkate almak zorundaydı. Bu, bir bakıma canını kurtaracak önemli bir gelişmeydi.

Tartışma müthiş geçti. Kardi-

nal Cajetan aslında Luther'e karşı yumuşak davranması gerektiğini düşünüyordu, ama Luther'in görüşlerini dinledikçe bu kararından vazgeçmişti. Hatta bir ara masadan kalkıp, "Revoca! Revoca! (sözlerinden vazgeç)" diye haykırmaya başlamıştı. Ardından da tartışmanın en hararetli yerinde Luther'i kovmuş, düşüncesini değiştirdiğinde geri dönmelerini önermişti.

Aynı yılın Mart ayında Papa'ya bir mektup yazan Luther, "Roma Kilisesi ve Papa'nın hakimiyetine saldırma gibi bir niyetinin hiçbir zaman olmadığını" belirtmiş, "Kilise'nin her şeyden üstün olduğunu" kabul etmişti ama açıkçası Luther, bu satırlarında hiç de "dürüst" değildi. Amaç, kendisine yönelik saldırıları en hafif şekilde atlatmaya çalışmaktı. Yoksa, reform hareketi başlamıştı ve artık onu kendisi bile durduramazdı.

Roma Kilisesi ile mücadele yıllarca sürdü. Arada bir çok olumlu ya da olumsuz gelişmeler oldu, ama Protestanlık tüm hızla Avrupa'da yayılıyordu.

Sonunda Luther galip geldi ve Protestanlar Hıristiyan dünyasını bir daha birleşemeyecekleri şekilde bölmüş oldular.

Bunda Erasmus'un rolü çok büyüktü, ama bu ayrı bir yazı konusudur. •

munmumtazidilbd@gmail.com

(*) Endüljans, Orta Çağ Avrupası'nda ölümden sonra cennete gitmek için Papa'nın sattığı af belgesi. Kilisenin halktan para alarak cennetten toprak satmasıdır.

Yakın Tarihimiz
Yaşar Öztürk

Cahit Külebi 100 Yaşında

Babasının
getirdiği üç kitapla,
“o yaşından
hatırladığı tek gün
olan aydınlık gecede”
edebiyata
sevdalandı.

Yüz yıl önce 9 Ocak 1917 günü Tokat / Zile / Çeltek köyünde gözlerini açtı, Cahit Külebi. Balkanlardan, adalardan, Arap çöllerinden, Kafkaslardan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan akın akın göç vardı. Göç çocuklarından biriydi Külebi:

“Çeltek köyü benim için haşhaş çiçeği, mısır tarlası, eşkıya baskısı tüten damarlarla dolu bir yer. Dayımı bir mısır tarlasında hem vurmuşlar hem de boynuna ip takıp sürmüşler... üç yaşıma geldiğimde Zile’ye taşındık. Beni hemen anaokuluna verdiler. Annem benim için

gösterdiği ihtirasla beni hemen hiç rahat bırakmadı. Sabahları döverek okula göndermek isterdi. Ben de gider gitmez kaçardım. Okulda sonsuz bir yalnızlık ve gurbet duygusuna kapılır ve korkardım. Ya eve ya da ablalarımın okuduğu mektebe kaçardım. Kendim de ablalarım da çok sıkıntı çektik bu yüzden.

Köylü annem çok zeki, şahin gibi bir kadındı. Başka zamanlar

ayaklarımı eteklerinin altına sokarak masallarını dinlediğim o sıcak anne, okul konusunda zebani gibi olurdu. Sonunda beni evimize çok uzak Dutlupınar ilkokuluna verdiler. Öğretmenin uzun ak sakallı, nur yüzlü, mahalle mektebinden gelme biriydi. Hiç bir derste bizi kapatıp gitmez, çok sevgi gösterir ve elişi kağıtlarından levhalar yaptırırdı. Çok küçüktüm ama hala unutamadım.”

Babasının bir gün getirdiği üç kitapla, “o yaşından hatırladığı tek gün olan aydınlık gecede” edebiyata sevdalandı.

Şiirleri yaşadıklarıydı:

“Yoldan kervanlar, at arabaları, (kavun taşıyan) kamyonlar geçerdı. Çok büyük kamyonların

“Kibarlık, nezaket, tevazu, çekingenlik, hassasiyet, alınganlık, onurluluk, evi ve ailesine bağlılık, işinde çalışkanlık, herkese uzanan geniş bir sevgi, temiz yüreklilik simgesiydi Cahit Külebi.”

arka bölmelerine, masa çevresine iskemlelerle oturmuş kısa pantolonlu Almanların da geçtiği olurdu. Şapka Devrimi biz oradayken oldu. Şeyh Sait başkaldırısında tabur askerlerimiz oradan geçti. Portatif karyolasını bizim dersliğe kurduran yüzbaşı, kara tahtaya bizim için çok güzel şeyler yazmıştı. Ertesi sabah onlar erkenden gidince okuduk, duyulduk. Atatürk’ü, Latife Hanım’ı yine bizim okulun önünde gördüm. İki de spor giysiler içinde okulun önünde karşılandılar. Biz 20-30 kadar çocuktuk. Atatürk bizi okşadı. Çok sevindik.”

Yaşadığı sürece başını okşayan Atatürk’ün yılmaz savunucusu oldu.

Derken Ahmet Kutsi Tecer bir güneş gibi doğdu Sivas’a. Şiirin, halk kültürünün, türkülerin kapısını araladı, Cahit Külebi ve arkadaşlarına. Aşık Veysel, Ali İzzet, Talibi Coşkun, Mesleki... Ozanlar Cahit Külebi’nin şiir damarlarını besledi. Önce dört gözle dergilerde, sonra yüz yüze Dranas, Tarancı, Dağlarca ve diğer çağdaş şiirin ustaları ile tanıştı. İşledikçe şiirler yüreğine, belleğine içi içine sığmıyordu. Ama utangaçtı şiir konusunda.

O şiir ülkesinde kendine özgü bir ırmaktı. Onu ve şiirini farklı kılan ana sütü gibi ak ve doğal olmasıydı. Eğip bükmeden, allayıp pullamadan, imgelere, ağdalara boğmadan bir ilkokul çocuğunu da akademisyeni de kucaklayan şiirler dökülüyordu içinden. İsmail Çetişli’nin deyişiyle “Kibarlık, nezaket,

Külebi, Atatürk'e, onun ellerinde doğan ülkesi Türkiye'ye en güzel, anlamlı şiirleri yazmakla kalmadı, Atatürk Oratoryosuna livresini yazdı

tevazu, çekingenlik, hassasiyet, alınganlık, onurluluk, evi ve ailesine bağlılık, işinde çalışkanlık, herkese uzanan geniş bir sevgi, temiz yüreklilik” simgesiydi Cahit Külebi.

Şiiri de yalın bir dille şöyle anlatıyor Külebi:

“İnsanlık tarihinde hemen bütün sanat dalları bilimden eskidir. Şiir ise, en eski sanatlardan biridir. Buna karşın, örneğin müzik, resim, tiyatro gibi hemen bütün sanatların öğretisi kuralları bulunduğu halde, şiir yazmanın hiçbir kuralı yoktur. Kaldı ki, binlerce yıldan beri şiir sanatının yeterli bir tanımı bile yapılamamıştır.

Öbür yandan, hiçbir sanat dalını insanlar bu denli kolay sanmamıştır. Herkesin resim yapması, tiyatro oynaması, çalgı çalması, hatta türkü çalması bile olağan değilken, her aklına esen şiir yazabilmektedir. Alıcı bulan şiir kitaplarını bile ne satıcılar alır, ne de basımevleri ilgi gösterir. Bu

yüzden şiir bir bakıma «mahkûm» bir sanattır. Şiir, bütün ilköğütüne, kuralsızlığına, başı boşluğuna karşın sanatların insana en yakını ve belki de en soylusudur... “

Atatürk öldüğü gün üniversite-deydi. Saygı duruşunda bir el elini tuttu. Tarih öğretmeni Süheyla Hanımdı. Şiirlerinde S. diye yer alan sevdiğiydi. Yurdu, eşi ve bir de yürekten bağlı olduğu Atatürk. Atatürk'e, onun ellerinde doğan ülkesi Türkiye'ye en güzel, anlamlı şiirleri yazmakla kalmadı. Önce Nevit Kodallı'nın bestelediği Atatürk Oratoryosuna livresini yazdı. 10 Kasım 1953 günü Atatürk'ün na'sı Anıtkabir'e taşınacaktı. Cenaze töreninde müzik yasak olduğu için 9 Kasım gecesi Atatürk Oratoryosu seslendirildi. “Atatürk'e Ağıt” adıyla uzun bir şiirin ardından, on üç şiirden oluşan “Atatürk Kurtuluş Savaşı'nda” Türk destan “esprisine”, Doğu Anadolu diyeleğine başvurduğunu söyleyen Külebi:

“Bir eylem şiiri yazmak ve Atatürk’ü özgürlükçü bir eylem içinde göstermek istemiştım. Bach’tan sonra dinsel konu dışında oratoryo yazılmadığı halde bunu denemek benim için bir yüreklilik olmuştur. Övünme sayılsa da, bağışlanmamı dileyerek belirtiyim ki, yapıtın ilk dizesi olan “Edirne’den Ardahan’a kadar” deyimini bugün herkesçe kullanılıyor. Ben bile acaba daha önce böyle bir deyim var mıydı diye düşünüyorum.”

Atatürk’ün ülkesinde, Atatürkçülük üstüne Atatürk için birbirinden güzel şiirler yazmak suçtu: *“Komünistlik suçlamasından kurtulmak için Hasan Ali’nin yardımıyla iki kez müfettişliğe atandım. Solcudur gerekçesiyle iptal edildi. üçüncüsünde Hasan Ali başarılı oldu ve beni müfettiş yaptırdı. 1971’de müsteşarlığa atandım Fakat, yine solculuk gerekçesiyle bir gecede iptal edildi.”*

“Tarih, salt tarih kitapları okuyarak öğrenilmez. Edebiyat ürünlerinden de çok şey öğrenebiliriz” diyor Toktamış Ateş ve ekliyor: *“Ülkemizde “kimileri”, “küçük Amerika” olmaya çabalarken ve bunu bir marifet zannederken; 1949 yılında büyük ozanımız, “Biz ve Amerika” başlıklı şiirinde, şunları yazıyordu:*

“Biz de karaderiliyiz onlara göre / Tarla çapalayan, pamuk toplayan, tütün kıran / Ağızsız, dilsiz koyunlar gibi / Sancılanınca bağı-

ramayan. Bizim de nasırlı ellerimiz / Çalıştığınca alamayan / Bizim de var türkülerimiz, ama/ Taş atılmış kuşlar gibi perişan. / Bir mendil kiraz aldım eve götürdüm / Çocuklarım dört yanıma üşüştü / Yeni doğmuş birer taydılar / Anasının memesini arayan. / Bizim de nasırlı ellerimiz / Çalıştığınca alamayan/ Biz de karaderiliyiz onlara göre / Tarla çapalayan, pamuk toplayan, tütün kıran.”

1951’den beri üyesi ve yöneticilerinden olduğu TDK’na el konulması sonrası Cahit Külebi, peş peşe, önce oğlunu, sonra da eşini yitirdi. Ressam Turan Erol’un *“Kılık kıyafetine özen göstereceksin. Yaşlanmaktan, ölümden söz etmeyeceksin. Yürürken, kimse-nin koluna girip gezmeyeceksin. Ağlamayacaksın!”* demesine karşın hastalandı.

Başkent Üniversitesinde Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın gözetiminde 87 gün süren çabalara karşın gözlerini yumdu. Ahmet Arif’e komşu oldu. Sonra dileği doğup büyüdüğü topraklara götürdüler onu: *“Dağ başına gömsünler beni. / Bir yanımda bir küçük pınar, / Bir yanımda sen. / Öyle özledim ki yalnızlığı bilsen! / Yöremiz kalabalık olmasın. / Arasıra bir yaya yada atlı / Ya da bir kağrı geçerse önümüzden. / Yorgun köylüler otursun taşımızda, / Kim bu yatırlar diye sormasın.”*

Ölüme inat *“Sen, Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin!”*

Nice yıllara Cahit Külebi...•

yasarozturkdbd@gmail.com

Zeytinyağı ve Ötesi 2

Yazan: YİĞİT MEHMET ÜRETEN

Bu yazıyı, hayatlarını zeytin ağaçlarına adanmış çiftçilerimize/zeytin emekçilerine ve bir gün hayalinde kendi zeytinliğini alıp bir sahil kasabasına yerleşmek isteyen tüm amatör çiftçi adaylarına ithaf ediyorum.

BİLİNMESİ GEREKENLER- 2

Zeytinyağı ülkemizde çeşitli yörelerde üretilmekte. Verilen teşvikler sonrasında özellikle güney ve iç Ege bölgesinde on binlerce yağlık zeytin fidanları dikildi. Ağaç sayıları arttı.

Ancak ne yazık ki havası, suyu ve toprağı ve iklim şartları nedeniyle diğer yörelerde çıkan zeytinyağı Edremit ve Ayvalık körfez bölgesinde üretilen zeytin yağlarına lezzet açısından eşdeğer değil. Aroma ve nefaset açısından daha düşük kalitede tanımladıkları için maddi olarak da körfez yağlarıyla aynı fiyatlarda değiller.

Yaz aylarında Ayvalık'a gelen yerli turistlerimizin çoğu bilmeden düşük kalite yağlarla paçal yapılmış (karıştırılmış) yağları Ayvalık yağı diye gerçek körfez yağından düşük fiyatlara almakta. Bazıları diğer bölgelerden (Mersin, Akhisar, Manisa vb.) ve Gemlik'ten (elek altı tabir edilen ve yemeklik zeytin olarak satılmayacak büyüklükteki zeytinlerden elde edilen yağlar) hatta illegal olarak

Gerçek Ayvalık sızması istiyorsanız ucuz yağ pazarlayan yerlerden uzak durun

Suriye'den, Tunus'tan el altından getirdikleri yağları Ayvalık yağı diye harmanlayıp satmakta ve nispeten daha az üretilen gerçek Ayvalık/Körfez yağlarının adını kullanarak haksız kazanç elde edebilmekteler. Ayçiçek, kanola gibi

yağları karıştırıp satanları saymıyorum bile. Sattıkları yağların fiyatları nispeten daha düşük olduğundan bu yağlardan uzak durmanızı öneririm. Bildiğiniz ve güvendiğiniz firmadan/üreticiden/zeytin çiftçisinden yağınızı almanız bu riski bertaraf edecektir. Gerçek Ayvalık sızması istiyorsanız ucuz yağ pazarlayan yerlerden uzak durun.

Zeytinyağının asit oranı %0,8'den fazla %2 asitten az ise natürel yemeklik zeytinyağı olarak anılır. Bu yağlar rahatlıkla yemeklerde tüketilir ancak koku olarak biraz

daha ağırdır. Damak tadınız hafif acımtırak, yeşil renkli ya da yeşile çalar sarı renkli düşük asitli, meyve kokulu (elma, enginar, ceviz vs.) üst sınıf kalitede yağa alıştıysa size ağır gelecektir. %2 asit üzeri yağlar perakende olarak satılmaz ve riviera dediğimiz ya da rafine edilmiş zeytinyağlarının üretilmesinde kullanılır.

Aklınızda kalması için söylemekte fayda var, zeytinyağının çok fazla üretilmesi, üst düzey kalitenin sürekli olarak yakanması olasılığının önüne geçer. Yani bir zeytinlikten çıkan %0,5 asit yağın aroması kendine hastır. Bu yağı başka bir yerdeki zeytinlikten gelen %0,5 asit yağla karıştırırsanız aromaları çakıştırır, ortaya rakamsal olarak doğru kalitede ama tad ve aroma olarak olarak paçal yağlar çıkarırsınız. O yüzden genel olarak naçizane tavsiyem, aroma ve nefaset peşindeyseniz yağlarınızı özenle seçin, aldığınız kişiyi/firmayı bilin.

Dünyada zeytin üretimi neredeyse iki elin parmakları sayısı kadar ülkede gerçekleşmektedir. Yemeklik zeytinde Türkiye ilk 2'deyken zeytinyağı üretiminde 4. ve 5. sıralara inip çıkmaktadır. Amerika ve Avustralya'da zeytin dikilmeye ve yağ üretilmeye başlandı. Farklı teknikler ve üretim tarzları kullanılıyor bu ülkelerde. Ancak ne olursa olsun aroma olarak gerek İspanya, gerek İtalya ve gerekse Türkiye/Yunanistan kıyı Ege zeytin yağlarının

aromasına ulaşmış değiller. Üretimleri son derece kısıtlı kaldı. Toprak ve iklim değerleri bunu imkânsız kılmakta. Avrupa yeni zeytin ağacı dikimine AB sınırlarında artık kota koymuş durumda. Avrupa Birliği zeytinyağı teşviklerini üst seviyede tutarken (yaklaşık 2 Euro/kg), Türkiye'de zeytinyağı üretim teşvikleri halen bahsedilmeyecek kadar düşük (80 Kuruş/kg). Son 2 senede sağlanan artış umarım elle tutulur bir noktaya gelir.

Uluslararası Zeytin Konseyi

(IOC) ve ülkemizde yer alan Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi (UZZK) tüketiciler tarafından pek tanınmamakla birlikte, özellikle UZZK şu ana kadar önemli işlere imza atmış kurumlardır (www.uzzk.org). Zeytinyağının Dünyadaki geleceği için, binlerce yıllık bilgi birikimini bir sonraki nesillere tam ve doğru bir şekilde

aktarabilmek adına kurumsallaşmanın önemini anlatmaya gerek yok sanırım.

Akdeniz diyeti ve sağlık kısmına bu yazıda girmenin gereksiz olduğunu düşünüyorum. Her yerde son 2-3 senedir bu konuyla ilgili yeterince yazıldı ve çizildi.

Sırada mitler var. İnsanımızın kulaktan dolma bilgilerle zeytin ve zeytinyağına karşı bazı durumlarda aldığı önyargılı tavır ya da yanlış bilgiler konusunda inatlarını bir nebze olsun kırabilmek umuduyla...•

■ *Yemeklik zeytinde Türkiye dünyada ilk 2'deyken zeytinyağı üretiminde 4. ve 5. sıralara inip çıkmaktadır.*

Fırçalayarak
Serdar Günbilen

Günbilen

MİLLET MEKTEPLERİ VE MUSTAFA NECATİ

Yazan: SAFA TEKELİ

1929 yılının ilk günü... Harf Devriminin kök salmasını sağlayacak Millet Mektepleri büyük bir coşkuyla açılır; ancak aynı gün büyük bir üzüntü de yaşanır. 1936 yılına kadar 2,5 milyondan fazla kişinin diploma aldığı mekteplerin açılışını kurucusu Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati göremez, genç yaşında hayata veda eder.

Genç Türkiye Cumhuriyeti ku-

*Türk ulusu,
bir gönül olmuş
ve o gönül bütün
içtenliklerden
toplana toplana
Mustafa Kemal
olmuştur.*

ruluşunun beşinci yılının içindeydi. I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti tarih sahnesinden çekilmek zorunda kalmış; savaştan yorgun Türk halkı, Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, eşsiz bir mücadeleyle yurdu işgalcilerden kurtarmıştı. Saltanatın kaldırılmasını Lozan Zaferi izlemiş, Cumhuriyetin ilanından dört ay sonra da Hilafete son verilmişti. Aynı gün (3

Atatürk yeni alfabeyi hayata geçiriyor

Mart 1924) “Tevhidi Tedrisat Kanunu” kabul edilerek öğretimde birlik gerçekleştirildi. 1925 yılının ikinci ayında başlayarak yayılan Şeyh Said ayaklanması 15 Nisanda bastırılmış, bu arada iki yıl yürürlükte kalacak Takriri Sükûn Kanunu (*Huzurun Sağlanması Yasası*) çıkarılmıştı.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, genç Cumhuriyeti şekillendirecek devrimleri sürdürmekte kararlıydı. 1925 Ağustosunun sonu ile Eylül başında Şapka devrimini gerçekleştirdi. Tekke ve zaviyeler kapatıldı. Ankara’da Birinci Tıp Kongresi’nin toplanması ile “Ankara Hukuk Mektebi”nin açılması, yine bu yıldaydı. 1926, Medeni Yasa’nın kabulüne tanıklık etti. Bu yılın ortasında Mustafa Kemal’e girişilecek suikast ortaya çıkarıldı. 1927 yılında ise

Atatürk ünlü “Nutuk”unu söyledi.

Mustafa Kemal Atatürk, sağlam temeller üzerinde yükselecek Cumhuriyet için, toplumsal, ekonomik, kültürel alanda kökten değişiklikler gerektiren yapılmaları sürdürmekte kararlıydı. Şapka devrimini başlattığı gün, “*Bu millet medeniyet güneşinin bütün hararetini almıştır.*” diyen Atatürk, yurdun her karış toprağının ve yaşlı, genç, çocuk; kadın, erkek; genç cumhuriyette her yurttaşın uygarlık güneşinin ışıklarıyla aydınlanmasını istiyordu.

Atatürk, Türkiye’nin geleceğinin her zaman aydınlık olmasını sağlayacak bu kaynağı oluşturmanın yöntemini de bulmuştu: Herkes okuma yazma öğrenecekti. Bunun da Türkçenin daha kolay öğrenebileceği Latin harflerinin kabulüyle sağlanabilece-

Mektep sevinci

ğini öngörüyordu.

Mustafa Kemal Paşa'nın, 9 Ağustos 1928'de, İstanbul'da Sarayburnu Parkı'ndaki açıklamasından sonra gazeteler de yavaş yavaş yeni harfleri kullanmaya başlar. Türk basını, yeni Türk harflerini kullanmada ve kamuoyunu bu konuda aydınlatmada hiç de güçlük çekmedi.

Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati de yeni Türk harflerinin uygulanmasına ilişkin iki ay süren "teftiş gezileri"ne ilişkin 14 Ağustos 1928'de Anadolu Ajansı'na verdiği demeçte, Mustafa Kemal'in yeni harflerle ilgili çalışmalarını anlatışı ve haberdeki içtenlikli üslubuyla **"Ben, Reiscumhur Hazretleri'nin bu hususta gösterdiği mesai karşısında hakikaten utandım."** deyişi dikkati çekiyordu. Mustafa Necati'nin, **"Türk ulusu, bir gönül olmuş ve o gönül bütün içtenliklerden toplana toplana Mustafa Kemal olmuştur"** dediği bu demecin son bölümü özetle şöyleydi: **"Yeni harfler için nokta-i nazarıma gelince; Büyük Reiscumhur Hazretleri kendileri için en büyük meşgale olarak yeni harfleri intihap etmektedirler. ... Reiscumhur Hazretleri'nin bu vaziyeti karşısında hepimize düşen vazife,**

Millî Mektepleri açılıyor

aynı aşkla ve aynı faaliyetle bir an evvel yeni harflerle yazı yazmayı öğrenmek olmalıdır."

Cumhuriyet ve Vakit gazeteleri, 22 Eylül 1928 tarihli birinci sayfalarında Gazi Mustafa Kemal'in Başbakanlığa gönderdiği 21 Eylül 1928 tarihli "Yeni harflerin uygulanmasına ilişkin" "Başvekâlete" başlıklı yazısına yer veriyorlardı. "Gazi M. Kemal" imzalı yazı, yeni harflerin nasıl kullanılacağına yanı sıra bazı yazım kurallarını da içeriyordu:

Başvekâlete

"Yeni harflerin tatbikatını memleketin pek çok yerinde gördüm. Şehirlerde, köylerde, her yerde halk yeni harflerle okuyup yazmaya geçmiştir. Halk yeni yazımın kolaylığından memnundur. ...

1) İstifham edatı olan "mı?, mi?, mu?, mü?" umumiyetle ayrı yazılır. Mesela: geldi mi? gibi fakat kendinden sonra gelen her türlü lahikalarla

beraber yazılır. Mesela: geliyor musunuz? ben miydim? gibi.

2) Rabıt edatı olan “ki” ve dahi manasına olan “de, da” müstakil kelime olarak ayrı ayrı yazılır. Mesela: görüyorum ki, sen de iyisin gibi.

3) Türk gramerinde bağlama işareti olan (-) kalkmıştır. Binaenaleyh fiillerin tasriflerinde ve isim ve sıfatların fiil gibi tasriflerinde lahikalar çizgi (-) ile ayrılmazlar, beraber yazılırlar. Mesela: geliyorum, gideceksiniz, görecekler, yapmalıyım, gideyim, gidebilirim, söyleyesin, güzeldir, demirdir gibi.

Kezalik ile, ise, için, iken kelimelerinin muhaffefleri olan –le, -se, -çin, -ken şekilleri kendinden evvelki kelimeye bitişik yazılır. Çizgi ile ayrılmaz. Mesela: Ahmetle, buysa, seninçin, gelirken gibi. Bunun gibi –ce, -çe, -ca, -ça ve zarf edatı olan (ki) lahikaları da her vakit iltihak ettiği kelime ile bitişik yazılır. Me-

sela: mertçe, benimki, yarınki, hasta iyicedir, iyice anladım.

4) Türkçede henüz mevcut olan Farsî terkiplerde dahi bağlama çizgisi yoktur. Terkip işareti olan sadalı harfler (i), ilk kelimenin sonuna eklenir. Mesela: hüsnü nazar gibi.

Şimdiye kadar tabî ve neşrolunmuş muhtelif vesaitler bu esaslara göre derhâl en seri bir surette tashih olunmak lazımdır.

Gazi M. Kemal”

“YENİ HARFLERİN KULLANIMI ZORUNLU OLACAK”

Vakit gazetesinin 27 Eylül 1928 tarihli sayısında yer alan olağandan daha büyük ve tümü küçük yeni harflerle dizilmiş, çerçeve içine alınmış haberde ise aralık ayının ilk haftasında bütün gazetelerin yeni Türk harfleriyle yayınlanmasının zorunlu kılınacağı belirtiliyordu.

Türk harfleri, TBMM’de 1 Ka-

sım 1928’de kabul edildi. Kanuna göre, süreli yayınlar, levha, tabela, ilan, sinema yazıları, 1 Aralık 1928 tarihinden itibaren Türk harfleriyle basılacaktı. Ve tüm gazeteler, 1 Aralık 1928 tarihinde yeni Türk harfleriyle çıkmaya başladı. Cumhuriyet, “Türk Matbuat Hayatında Tarihi Bir Gün: 1 Kanunuevel 928” başlığını taşıymaktaydı.

Yeni harflerin öğrenilmesi için düşünülen yöntemlerin başında, yurt düzeyinde “Millet Mektepleri” açılması gelmekteydi. 24 Kasım 1928’de yayınlanan “Millet Mektepleri Teşkilatı Talimatnamesi”ne göre, hiçbir okula devam etmeyen 14-45 yaş arasındaki her Türk vatandaşı, Millet Mektebi’ne devamlı yükümlü kılındı. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal de Millet Mekteplerinin “Başöğretmeni” olması için yapılan teklifi kabul etti.

Millet Mektepleri açıldığında; millet, kendi mektebine büyük ilgi gösterdi. Yaş sınırı 14-45 olarak belirlenmesine karşın; çocuk, genç, yaşlı her yaştan yurttaş, sınıflara doluştu. Millet Mekteplerinden bir yılda 600 bin kişi diploma aldı ve 1936 yılına kadar sürdürülen seferberlikte bu rakam 2,5 milyonu geçti.

KURUCUSU AYNI GÜN ÖLDÜ

Millet Mekteplerinin açılmasının mutluluğunu, mekteplerin kurulması için büyük çaba gösteren Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necati

yaşayamadı. Mustafa Necati, 31 Aralık’ta geçirdiği apandisit ameliyatından sonra, yeni yılın ilk günü hayata gözlerini yumacaktı.

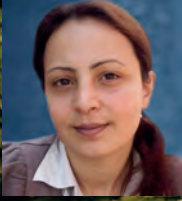
Anadolu Ajansı’nın “Gece Nüshası”nda verdiği Mustafa Necati’nin (doğumu 1894) ölüm haberi ile tüm yurttaki Millet Mekteplerinin açılışına ilişkin haberler iç içe yer alıyordu. Hâkimiyeti Milliye gazetesi de Millet Mekteplerinin açılışı ile kurulması için büyük çaba gösteren ve açılışlarını heyecanla bekleyen Mustafa Necati’nin ölüm haberini,

ilk sayfasında yan yana veriyordu.

Mustafa Kemal, kendisine, Millet Mekteplerinin açılışı dolayısıyla “Muallimlerimize o gün bir nutuk söyler misiniz” diyen genç Millî Eğitim Bakanı’nın arkasından gözyaşı döker. Atatürk’e, Mustafa Necati’nin ölümü üzerine çok sayıda taziye telgrafi gönderilir.

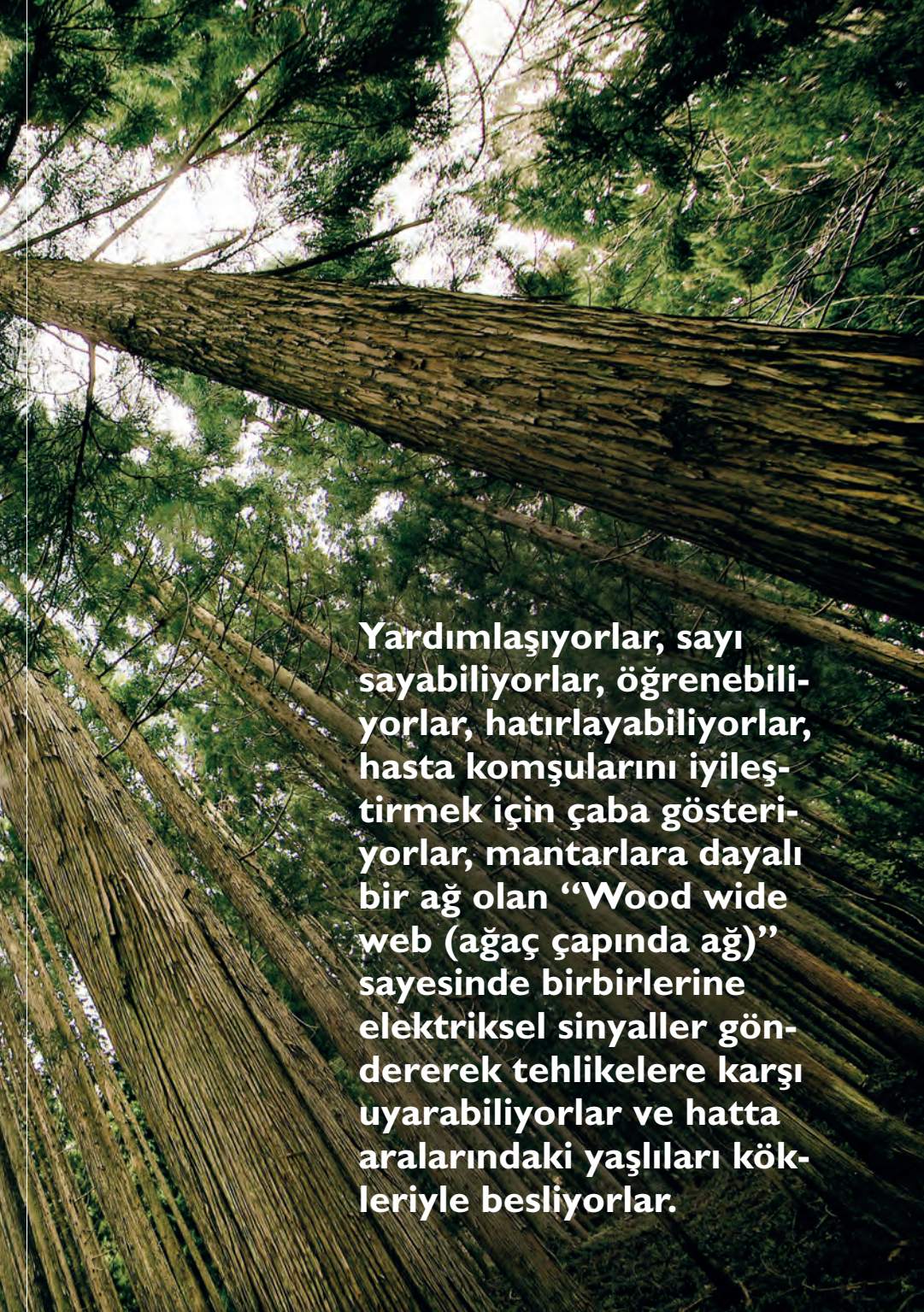
Mustafa Necati’nin naaşı, Başbakan İsmet İnönü’nün de katıldığı törenle 2 Ocak 1929 Çarşamba günü Cebeci Asri Mezarlığı’nda toprağa verildi. •

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

Ağaçların
Sosyal Ağı:

Wood
Wide
Web

Yardımlaşıyorlar, sayı sayabiliyorlar, öğrenebiliyorlar, hatırlayabiliyorlar, hasta komşularını iyileştirmek için çaba gösteriyorlar, mantarlara dayalı bir ağ olan “Wood wide web (ağaç çapında ağ)” sayesinde birbirlerine elektriksel sinyaller göndererek tehlikelere karşı uyarabiliyorlar ve hatta aralarındaki yaşlıları kökleriyle besliyorlar.

ilimsel araştırmalar, ağaçların birbirleriyle iletişim halindeki sosyal varlıklar olduklarını gösteriyor.

Araştırmacıların aktardığı bazı yeni bilgiler, ormanların gördüklerimiz ve bildiklerimizin çok ötesinde bir yaşam barındırdıklarını ortaya koyuyor. Ve bu bilgiler, ormanların temeli olan ağaçlara

bakiş açımızı değiştirecek denli anlamlı. British Columbia niversitesi'nden Profesör Suzanne Simard, en eski sosyal ağın yeraltındaki mantar ağı olduğunu belirtiyor ve ağaç kökleri ile mantar ağının alışveriş halinde olduğunu dile getiriyor.

Dünyanın dört bir yanında, ormanlardaki ağaçların yaşamlarını sürdürmelerinin, ağaç kökleri ile mantar ağının alışverişi sayesinde mümkün olduğunu anlatıyor Simard ve ekliyor:

“Yerin altında; ağaçları birbirine bağlayan, iletişim kurmalarını ve ormanın tek bir organizma gibi davranmasını sağlayan sonsuz biyolojik patikaların olduğu bambaşka bir dünya var. Ormanlar da insan aileleri gibi. Araştırmamda, orman ağlarının aynı bizim nöral ağlarımız ve sosyal ağlarımız gibi organize olduğunu keşfettim. İnanıyorum ki, eğer bir gün bunları bir bütün olarak entegre etmeyi öğrenebilirsek, bu tehlikeli küresel ısınmanın gidişatını değiştirebiliriz. nk iyileşmek için yaratıldığımıza inanıyorum.”

Simard'ın keşfettiği bu sisteme göre, toprağa

düşen ağaç tohumu filizleniyor ve toprağa uzanan kökleriyle, bağlanmak istediği mantar ağına kimyasal sinyaller gönderiyor. Mantar da kendi sinyalleriyle yanıt veriyor. Ağaç, fotosentez sayesinde elde ettiği karbonu, fotosentez yapmayan mantara; mantar ise ağaın gereksinim duyduğu besinleri ve suyu ağaın köklerine iletiyor ve

böylece her iki tarafın da gereksinim duyduğu ögelere ulaştığı bir işbirliği sağlanmış oluyor: “Mantar toprak içinde büyürken, bitkiyle bitkiyi ve ağaçla ağaı birbirine bağlamaya başlıyor, ta ki bütün orman birbirine bağlanıncaya dek.”

Prof. Suzanne Simard

Peter Wohlleben

Bir ağacın, kendisinden metrelerce uzaktaki başka ağaçlarla bağlantı kurmasını sağlayan ve tıpkı bir otoyol gibi uzanan bu ağ sistemi, hem maddeleri hem de iletişim sinyallerini ulaştırmayı mümkün kılıyor. Bu sistem sayesinde, gövdeleri ve dalları son derece büyük yetişkin ağaçlar, yeni fidelere karbon desteği gönderiyorlar. Üstelik, kuraklık ya da gölgede kalmak gibi herhangi bir sebeple daha da fazla karbona gereksinim duyan fidelerin yardımına, yine bu yetişkin ağaçlar yetişiyorlar. Yani ağaçlar bir aile gibi davranıyor ve zor durumda kalan bir başka ağaca yardım ediyorlar. Ağaçların bir aile gibi davrandıklarına dair bir başka kanıtın da, ana ağaçların kendi fidelerine daha çok sinyal gönderdiği olduğunu ifade eden Profesör Simard, ağaçların kendi türlerini tanıdıklarını ve kendi nesilleri olan küçük ağaçlara da tecrübe-

lerini aktardıklarını anlatıyor:

“Anlaşıldı ki, onlar sadece karbon dilinde değil, aynı zamanda azot, fosfor, su, savunma sinyalleri, allel kimyasalları ve hormonlar dilinde konuşuyorlardı. Bu ağ o kadar yoğundur ki tek bir ayak izinin altında yüzlerce kilometresi bulunabilir. Bu bir tür internet gibi çalışır. Ve ağaçlar konuşurlar.”

Ağaçların yeraltı iletişim ağını inceleyen bir başka isim olan Alman korucu Peter Wohlleben de, bir kayın ağacının, yanındaki arkadaşı bir başka kayın ağacının günışığını kesmemek için dallarını diğer yöne çevirdiğine tanık olduğunu anlatıyor. Hem bilimsel araştırmalar hem de kendi gözlemlerinden yararlanarak, ağaçların yaşamlarıyla ilgili kitaplar yazan Wohlleben, ağaçların yalnızca bizlere oksijen ve kereste sağlayan organik robotlar

olduğu düşüncesini savunanlara karşı çıkıyor ve ağaçların kendi aralarında kurdukları anlamlı bir iletişim ağının varlığını dile getiriyor. Wohlleben, “Ağaçların Gizli Dünyası” kitabında; ağaçların bilgi paylaştıklarını, yardımlaştuklarını, arkadaşlık kurduklarını, birbirlerine elektriksel sinyaller göndererek tehlikelere karşı uyarabildiklerini yazıyor. Ağaçların besin ve bilgi alışverişi yaptıkları yeraltı ağının

ortak bir direnç mekanizması gibi çalıştığını belirten araştırmacılar, tıpkı insanların kullandığı internette olduğu gibi, bu ağda da karanlık bir taraf olduğunu dile getiriyorlar. Çünkü araştırmalara göre; bazıları çevrelerinde istemedikleri bitkileri salgıladıkları kimyasallarla yok etmeye çalıştıkları “siber saldırılarda” bulunabiliyor ya da komşusunun besininden çalabiliyorlar. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Fotoğrafta bir bölümü görülen ağaçlık alan Polonya'nın Kuzeybatısında Gryfino isimli küçük bir kasabada yaklaşık 400 adet çam ağacından oluşan küçük sayılabilecek bir koru.

Bu ağaçlar 1930-1934 yılları arasında, Almanların yönetimindeki Pomeranya bölgesinde 1,7 hektarlık alana dikilmiş ve yaklaşık 8-10 yıl sonra ise, nedenini anlayamadıkları bir nedenle 90 derece eğim kazanmaya başlamış. Hatta daha sonraki yıllarda yeni ekilen fidelelerin dahi bu şekilde eğimli büyümeye devam ettiği söyleniyor.

80 yaşındaki eğik ağaçlar yaklaşık

15 metre uzunluğa sahipler; ancak araştırmacılar bu yaşta olan bu tip ağaçların boyu normalde daha uzun olmaları gerektiğini söylüyor. Eğri ağaçlar hakkında araştırmalar yapan bilim adamlarının emin olabildiği tek konu ise, bu duruma kesinlikle insan ya da bir makinenin neden olmadığı.

Tüm dünyadan birçok turist çeken ve hakkında pek çok efsane olan gizemli eğri orman Killian Schoenberger tarafından çekilmiş fotoğrafta da görüldüğü gibi gibi oldukça güzel bir manzaraya sahip...

...sel ve ...sal

İlk gençlik yıllarımın en yaman tartışmalarından biri Türkçenin yabancı sözcüklerden arındırılmasıyla ilgili çaba ve çalışmalar üzerine idi. Bu tartışma giderek siyasi bir içerik kazandı. Sol görüşü benimseyenler dilin yabancı sözcüklerden arındırılarak, zenginleştirilmesini; sağ görüşlüler de yaman bir tutuculuk sergileyerek bunun tam aksini savunur oldular ve dilimiz giderek

günlük siyasetin sıradan bir gerci / malzemesi haline geldi. 1982 yılında, Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu kapatılarak Dil Devrimi süreci sonlandırılmış oldu.

Oysa böyle olmamalıydı. Dilimizin, başta Arapça, Farsça kökenli sözcük ve dil bilgisi kurallarının bo-

yunduruğundan kurtarılması; yabancı sözcüklerden arındırılması, unutulmuş Türkçe söz-

Konfüçyus'un dil üzerine söylediklerini okuduktan sonra cumhuriyetimizin ve son Türk devletinin kurucusu **Atatürk'ün Dil Devrimi'ni neden bu kadar önemseydiğini daha iyi kavradım.**

cüklerin geri kazanım çabası toplumun tüm kesimleri tarafından içtenlikle benimsenmeli, desteklenmeli ve içselleştirilmeliydi. Ama ne yazık ki böyle olmadı; olamadı. Fakat bütün karşı çabalara rağmen Cumhuriyet aydınlarının inanç ve çabaları ile Dil Devrimi başarıya ulaştı. Osmanlıca ile halkın konuştuğu dil arasındaki uçurum büyük ölçüde kapandı. Bugün toplumun tüm kesimleri bu sayede anlaşılabilir okuyup yazabiliyor.

Türk Dil Kurumu'nun güncel sözlüğüne göre 111.027 sözcüğü içeren Türkçemizde halen 14.981'i yabancı kökenli sözcük var. Arapça 6447, Fransızca 5253, Farsça 1359 sözcükle ön sıralarda yer alıyor. Dilbilimci değilim, ama okuyup yazan biri olarak bu konuyu düşünüp araştırmadan hiç geri durmadım. Konfüçyus'un¹ dil üzerine söylediklerini okuduktan sonra Cumhuriyetimizin ve son Türk devletinin kurucusu Mustafa Kemal

Atatürk'ün Dil Devrimi'ni neden bu kadar önemseydiğini, dilimizi yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmak; duygu ve düşüncelerimizi ana dilimizin olanaklarıyla anlatmak, anlatabilmek; dilimizi yenileştirmek, zenginleşmek için niçin bu kadar çok çabaladığını daha iyi kavradım.

Bakın, Konfüçyus günümüzden yaklaşık 2.500 küsur yıl önce kendisine *"Eğer bir ülkede yönetici olsaydınız, ilk olarak ne yapmak isterdiniz?"* diye sorulduğunda ne demiş: *"Kuşkusuz ilk iş olarak dili düzeltirdim. Çünkü eğer dilde bozukluk varsa, söylenen şey, söylenmek isteneni anlatmaz; eğer söylenen, istenen anlamı yansıtmazsa, yapılması istenen şey yapılmaz; eğer istenen yapılmazsa, ahlâk ve sanat bozulmaya başlar, eğer ahlak ve sanat bozulursa, adalet doğru yoldan çıkar; eğer adalet doğru yoldan çıkarsa, halk ne yapacağını bilemez ve buna-lıma sürüklenir. Sonunda söylenen*

Konfüçyus

söz hakkında doğru karar verme fırsatı kalmaz. Böyle bir durumu önlemek, her şeyden önemlidir."

Okurlarımın arasında, "Bir dilin, diğer dillerden etkilenmesi; diller arasındaki geçişlilik doğal değil mi?" diye düşünenler olacaktır kuşkusuz. Elbette, doğaldır. Ama bir ölçüye kadar. Kuşkusuz uluslar arasındaki siyasi ve ticari ilişkiler giderek dili de kapsayan kültürel etkileşime yol açabilir. Farklı diller konuşan uluslar, birbirleriyle ilişkiye girdiklerinde kendi dillerinde bulunmayan sözcükleri bu yolla alabilirler. Ama bu etkileşimlerde biz Türkler hep alıcı olmuşuz. Hem Anadolu'ya göç edene kadar, hem de bu toprakları yurt edindikten sonra... Yakın komşularımız ve uzak ülkelerle kurduğumuz ilişkiler sonucunda genellikle etkileyen değil, etkilenen taraftayız. Türkçeden de diğer dillere geçen sözcükler var elbette fakat bu oran ne yazık ki çok düşük.

Bugün, dünyada 2,5 milyarı aşkın kişinin ana dillerinin kökeni Hint-Avrupa Dil Ailesi. Bu farklı diller arasındaki benzerlikleri,

geçişleri ve etkileşimleri bu nedenle anlamak mümkün. Örneğin: bu dil ailesi içinde yer alan İngilizce ile Farsçadaki brother (birader), mother (mader), father (peder), new (nev), name (nam), daughter (dohtar), left (ahlef) ve benzeri sözcükler bu köken birliğinin doğal sonucu. Alman-

ca, Fransızca, İtalyancada da bu tür benzerlikler söz konusu. Fakat aynı dil aileleri içinde yer almamamıza karşın² bunca Arapça, Fransızca ve Farsça sözcüğün dilimize yerleşmiş olmasını aynı nedenle açıklamak olası değil. Türkçedeki yabancı sözcüklerin varlık nedeni dilimizde dahil olmak üzere ulusal kültürümüzün gereğince gelişmemiş; kültürel, toplumsal ve ekonomik olarak bizden daha gelişmiş, daha zengin Arap, Fars ve Fransız kültürlerinin etkisi altında kalmış olması.

Arapça ve Farsça sözcük ve dil bilgisi kurallarının dilimizi istila etmiş olması Türklerin İslamiyet'i kabulünden, özellikle de Osmanlı Devleti'nin kurulmasından sonra başlayan yaklaşık 1.500 yıllık bir süreyi kapsamakta. Arapça 6447, Farsça 1359 sözcük bu süreç içinde yerleşmiştir dilimize. Fransızca

Yabancı hayranlığımızı bir yana bırakacak olursak bu oluşumun gerçek nedeni düşünsel, bilimsel, sanatsal, ekonomik yani kültürel bakımdan gelişmemiş olmamız.

5253 sözcüğü dilimize katış sürecimiz ise 18. yüzyılın sonundan başlayarak sadece 150 küsur yıl. Yabancı hayranlığımızı bir yana bırakacak olursak bu oluşumun gerçek nedeni düşünsel, bilimsel, sanatsal, ekonomik yani kültürel bakımdan gelişmemiş olmamız.

Geçmişte olduğu gibi bugün de dilimize kattığımız yabancı sözcüklerin bir nedeni de "züppelik." Kendini olduğundan farklı, seçkin, ayrıcalıklı gösterme çabası. Günümüzde bilim insanları da dahil kimi okumuşların konuşurlarken araya az veya çok bildikleri yabancı dillerden, özellikle de İngilizceden kimi sözcük, deyim ve tanımları katarak konuşmaları da bundan. Evet, kim ne derse desin, evet. Bence bunun üç nedeni daha var:

sözcüklerini kullanmamaları, bu sözcüğün halk tarafından anlaşılıp anlaşılamayacağını düşünememelerinin yanı sıra amaçladıkları yenilik ve yenilikçiliğin istenen, amaçlanan düzeyde gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini kestirememeleridir. Buna kendi ana dillerine olan güvensizliklerini ve yabancılaşmalarını da eklemek gerek. Bu sadece bir örnek. Bu örnekleri yüzlerce çoğaltmak olası. En taze örnek de az önce Anayasa taslağı üzerine iki bilim insanı ile

yaşını başını almış, vakti zamanında dildeki yenileşmeye karşı durmuş tanınmış bir gazeteci ve televizyon yorumcumuzun katılımcılara **"Bu sizce bir klarifikasyon³ mu?"** diye sorup konuya açıklık getirmek istemesi.

Yazının başlığına, **"...sel ve ...sal"**a

gelince: Amacım sonuna eklendiği Türkçe sözcükleri işlek hale getiren "sel" ve "sal" ekleri üzerine halen sürdürülen Türkçe olmadıkları anlamsız savları tartışmak değil. Aksini savunanlar Göktürk (Orhun) yazıtlarına baksınlar yeter. Benim sözüm aralarında bilim insanlarının da yer aldığı, dilimizin özleştirilmesinden yana oldukları kanısında olduğum "sel" "sal" eklerini düşünmeden, gelişi güzel, kullandıkları Arapça sözcüklere ekleyip bu sözcükleri Türkçeleştirdiklerini sanarak kullanarlara. Örnek mi?

Son zamanlarda kimi hukukçu-

Birincisi böyle yaparak kendilerini daha iyi ifade edeceklerine olan akıl ve mantıkla bağdaşmayan temelsiz güdüleri.

İkincisi Türkçeyi iyi bilmemeleri.

Üçüncüsü de ana dilleri olan Türkçeyi küçümsemeleri.

Eğer böyle olmasaydı son yılların modası "innovation" sözcüğü aydınlarımız (!) tarafından dilimize katılmaz "inovasyon" olarak Türkçeleştirilip (!) Büyük Türkçe Sözlük'te yenilik, yenilikçilik diye karşılanarak yer almazdı. Innovation yerine yenilik, yenilikçilik

ların sık sık kullanmaya başladıkları "hukuksal" sözcüğü. Eğer Türkçeye özen gösteriyorlarsa yargısal demeleri gerekir. Halen dilimizde var olan hukuk sözcüğünü kullanacaklarsa da hukuki...

Bu konuya değinmemin nedeni dille gelişigüzel, aklımızın estiği gibi oynananın dildeki yenileşmeye zarar vereceği ve vakit kaybettireceği. Yapılması gereken ise Arapça ve Arapça kökenli sözcükleri bu yolla Türkçeleştirmek (!) yerine Türkçelerini kullanmak. Aksi halde davranışların yeni yabancı sözcüklerin dilimize yerleşmemesi için göstermemiz gereken özenin giderek bilimsellikten ve dilin doğal gelişiminden bizi uzaklaştıracağını anımsatmak. İşi doğal akışına ve dilbilimcilere bırakmak. Özellikle dilbilgisi ve dilbilim sözcüklerinin ayrı ayrı mı yoksa yazdığım gibi birleşik mi yazılacağına hâlâ bir karar veremediğimiz, başta k, h, f harfleri olmak üzere Türkçemizdeki ünsüz harflerin önlerine sadece "e" ünlüsü eklenerek seslendirileceğinin bilinmediği günümüzde...

Bir yazar ve konuşmacı olarak her zaman okurlarım ve dinleyenlerim tarafından anlaşılacak kaygısı ile yazdım ve konuştum. Hiçbir zaman dilde yenileşme adına tutmamış, benimsenmemiş sözcükleri kullanmadım. Dilimizdeki yabancı sözcüklerin tümünün bir çırpıda kaldırılıp atılmasına da hep karşı durdum. Bu tür bir davranışın dillimizde nasıl bir kargaşaya yol açacağını da dilim döndüğünce yaz-

maya, söylemeye çalıştım. Derdim dilimizin doğru ve güzel konuşulması. Ama ne yazık ki dilimiz doğru ve güzel konuşulmuyor. En iyi eğitim görenler de dahil düşünmeden konuşuyorlar. Oysa konuşma düşüncenin, düşüncelerimizin sese, yazmak da yazıya dönüşerek aktarılması. Doğru ve güzel konuşabilmek de ancak doğru düşünmekle oluyor.

Halen bir bilim dili olmasa da Türkçe, dünyanın en eski ve en çok konuşulan beş dilinden biri. Farklı ağız, şive ve lehçelerle de olsa 210 milyonu aşkın kişi Türkçe konuşmakta. Ve bu konuda yazılıp söylenecek çok şey, verilecek çok örnek var. Yine değineceğim.

Siz okurlarımdan dileğim son yılların modasına uyup yabancı sözcükleri kullanıp dilimize yerleşmelerine neden olmamanız, dilimize gereken özeni göstermeniz.

Dilerim öyle olur. •

tekinozertembd@gmail.com

1- Konfüçyus (MÖ 551- MÖ 479), Çinli filozof, eğitimci ve yazar.

2- Türkçe, Ural Altay Dil Ailesi; Arapça, Hami-Sami Dilleri Ailesi'nin Sami kolu içinde yer alır.

3- **Clarification**, henüz Büyük Türkçe Sözlük'te yer almamış. Anlamı: açıkla(n)ma, aydınlatma, aydınlanma, tavzih, izah, arıtma, arınma, tasfiye, durul(t)ma, beraklaş(tur)ma. Yorumcu, bu sözcüğü tasfiye anlamında kullandı ama merakımı acaba izleyiilerin kaçınıp anladı?

Bir Kariyer Uzmanından Öneriler:

CV'leri Okumaya En Sondan Başlıyorum!

Türkiye'nin önde gelen ilk 3-5 üniversitesinden birinin, en prestijli bölümünü örnek alalım ve soruyu şöyle soralım: **Nasıl oluyor da buradan mezun olanların bir kısmı iş hayatlarında başarılı olurken, diğerleri aynı başarıyı yakalayamıyor?**

Yazan: BURAK ÖZBERK

Hepsi aynı eğitimi aynı hocalardan almış seçilmiş öğrencilerken, iş hayatında neden bazıları sıvırılıp, diğerleri silinebiliyor.

Bu sorunun yanıtı şöyledir: Donanımların benzer olduğu yerde, fark yaratan nokta, işin doğru yapılması için gerekli yetkinlikler ve becerilerin, o işi yapacak kişide

olup olmamasında yatıyor. Herkesin farklı becerileri, kişisel özellikleri ve yetkinlikleri varken, bunlar işin gerektirdiği kabiliyetlerle örtüştüğünde, ortaya başarılı bir sonuç çıkıyor. Tersisi durumda ise, donanımları ne kadar kuvvetli olursa olsun, çalışanı, kişisel özelliklerine uygun olmayan bir işe yerleştirdiğinizde, okul birincisi bile olsa başarılı ola-

mıyor.

Günümüzde eğitim seviyesinin yükseldiği, ortalama bir iş için bile üniversite mezunu arandığı dönemde, biz yöneticiler, seçimlerimizi artık donanımlardan daha çok yetkinliklerin ön plana çıktığı iş görüşmesi modelleriyle gerçekleştiriyoruz.

Bu yüzden, şirketimizde her işin gerektirdiği yetkinlikleri belirliyoruz ve iş görüşmelerine aldığımız adaylarda, bu yetkinliklerin, bunu tamamlayacak özellik ve becerilerin olup olmadığını ölçüyoruz.

Örneğin, satış pozisyonu için birisini ararken, insan ilişkileri yetkinliğini ölçen vakalarla, bu yetkinliğini nasıl davranışa dönüştürdüğünü değerlendiriyor; muhasebeye alacağımız biri içinse, tamamen başka becerileri gözlemliyoruz. Şirketimizde her iş için belirlenmiş, olmazsa olmaz minimum 5 yetkinlik mevcut ve iş görüşmelerinde bunları ölçüyoruz.

Adayların kişisel özelliklerini, becerilerini ve onları diğerlerinden farklı kılan ipuçlarını, genelde kendi CV'lerinin son bölümünde buluyoruz. Artık bizim için o kişinin günlük hayatta ne yaptığı, kendini nasıl geliştirdiği, ilgi alanları ve

Aday seçimlerimizi artık donanımlardan daha çok yetkinliklerin ön plana çıktığı iş görüşmesi modelleriyle gerçekleştiriyoruz.

sosyal becerilerini hangi yönlerde değerlendirdiği, iş-özel hayat dengesini nasıl kurduğu, en az eğitimi ve daha önce yaptığı işler kadar önemli hale gelmiş durumda.

İyi bir okulu ilk 10 içinde bitiren adayları, bir saatlik iş görüşmesi ile

işe alan firmalar çok ciddi riskler alabildiği gibi, mezuniyet sıralamasında en altta bulunan adayları daha CV aşamasında eleyen şirketler ise büyük fırsatlar kaçırabiliyorlar.

O zaman işimize uygun kişiyi seçme modelini nasıl yerleştirelim ki seçtiğimiz adayların, başarılı olmalarının yanında, şirketlerine bağlılığı yüksek ve mutlu çalışanlar olmalarını sağlayalım?

Bu sorunun yanıtı, işe alım sırasında yapmamız ve kaçınmamız gereken konularda yatıyor.

İşte işimize en uygun kişileri saptamada daha başarılı olmak için

oluşturduğumuz liste:

Bir saatlik iş görüşmesi ile adayı tanıyamayız

İşe alım görüşmelerini yapanlar bir saatlik sürede, adayın kişiliğini anladığını ve şirketin kültürel yapısına uyup uymama noktasında fikir sahibi olduğunu düşünürler. Oysa, bir saatlik sürede yalnızca adayın iyi bir görüşme geçirip geçirmediğini anlamışlardır. Bir aday bu kadar kısa bir sürede gözlemlemek ve analiz yapmak mümkün değildir. Bilindik iş görüşmeleri, bize en uygun adayı belirlememizde yardımcı olmaz. En iyi tarafından bakıldığında, bu kadar kısa sürede, uygun olmayan adayların ancak bir kısmını belirleyebiliriz.

Süreyi artırmak mı gerekir?

Hayır, doğru seçim anahtarı, süreden çok doğru gözlemi yapabileceğimiz ortamların yaratılmasında yatıyor. İşe alım görüşmelerinde, adayı farklı ortamlarda gözlemleyeceğiniz, toplantı odası dışına taşımak iyi bir fikir olabilir.

Yazarımızı tanıyalım: 1967 yılında İstanbul'da doğan Burak Özberk, 1986 yılında Saint Joseph Fransız Erkek Lisesi'nden mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nü bitirdikten sonra Ottawa Üniversitesi'nde İşletme dalında Yüksek Lisans eğitimini tamamlayan Burak Özberk, 1995 yılından beri kimya sektöründe yöneticilik yapmakta, bir firmada İnsan Kaynakları ve Satış'tan Sorumlu Genel Müdür olarak görevini sürdürmektedir.

Bir keresinde Amerikalı bir arkadaşım, satış işine almayı düşündükleri adayları, işe kabul edilirse, beraber çalışacağı diğer ekip üleriyle birlikte akşam iş çıkışı bir bara götürdüklerini ve ekiple uyumunu barda gözlemlediklerini söylemişti.

2 Adayın tekniğini pratiğe dönüştürmesini gözlemleyin

Genelde iş görüşmeleri sırasında teknik sorularla adayın teknik konulara olan hakimiyeti sınanır. Ancak konusuna hakim bir kişinin, bunu uygulayacağı alandaki beceri ölçme noktası ihmal edilir. Bir futbol takımı

antrenörünü düşünün.

Takım kurarken, seçeceği oyuncularını, iyi top sektirmesi, hızlı koşması, futbol kurallarını çok iyi bilmesi gibi özelliklere göre mi seçer, yoksa bu özellikleri, gerçek bir maçta nasıl ortaya koyacağına göre mi belirler?

İşte biz de, teknik becerisi iyi kişilerin işe uygunluğunu anlayabilmek için gerçek olabilecek

İşe alım görüşmelerinde, aday farklı ortamlarda gözlemleyeceğiniz, toplantı odası dışına taşımak iyi bir fikir olabilir.

kadar iyi vaka analizleri yaratarak, tekniğinin, beceri ile birleşmesini gözlemleriz.

3 Adaylardaki potansiyeli ortaya çıkarın

Yalnızca donanımları iyi olup, becerileri olgunlaşmış adayları işe alma eğiliminde olmak da doğru değildir.

Görüşmeler sırasında adaydaki gelişime açık potansiyeli ortaya çıkartıp, bunu geliştirebileceğimizi düşünürsek, firmamıza, gelişimle birlikte motivasyonu yükselecek, şirket bağlılığı da kuvvetli adaylar kazandırmış oluruz.

Birçok kez potansiyeli olan kişiyi işe almanın, becerileri olan kişiye göre daha iyi sonuçlar verdiğini gözlemlemiştir.

Tabii ki şirket bünyesinde kişisel gelişim programlarının olması bu durumda esastır.

İş görüşmeleri, firmaya yeni çalışanlar kazandırma amacının yanında, kazandırdıklarımızın zaman içindeki şirket bağlılığı potansiyelini de dikkate almalıdır.

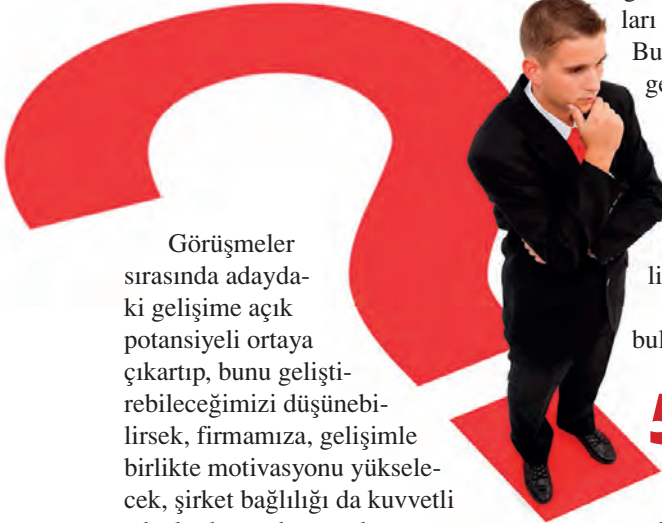
4 Kendinize benzeyen adayları seçme eğiliminden vazgeçin

Yöneticiler başvuranlar arasından genelde kendilerine benzeyen adayları beğenirler ve seçerler. Sonuçta şirket birbirine benzer özelliklerde çalışanlarla dolduğu için farklı yetenek ve görüşlerden yararlanma şansı kaybedilir. İnsanın doğasında kendisi gibi insanların beğenme özelliği vardır. Bu tuzağa düşmemek gerekir.

Kendine benzeyen insanları seçme eğiliminden vazgeçmeyen yöneticilere en azından şöyle bir “tüyo” verebiliriz: Sizden daha iyi olanları bulun ve onları seçin...

5 Basit ve kısa çözümleri olan vaka çalışmalarını kullanın

Görüşme sırasında adaylara çok teknik, anlaşılması güç ve içinden zor çıkılır problemler, vaka çalışmaları ve görevler vereceğimize, basit ve kısa çözüm fırsatı sunan sorularla gideriz. Unutmayınız ki, günlük iş hayatımızda karşımıza içinden çıkılması güç sorunlardan daha çok, kısa ve basit çözümlü problemler çıkıyor. İşe alımda aradığımız yetkinliklerin geneline baktığımızda, adayda farklılık yaratan yeteneğin, “aynı anda birçok sorunla hızla başa çıkabilme

özelliği” olduğunu görmekteyiz. Bu yetkinliğe sahip adayların ileride kazandıkları deneyim ve bilgilerle zor problemleri de aşar duruma geleceğine inanabilirsiniz.

6 Görüşme mi başarısız, aday mı yetersiz, ayırt edin

Teknik işlerle ilgili işe alım görüşmelerinde çoğu kez iletişim becerileri ile teknik bilgi ve beceriler karıştırılır. Tekniği çok kuvvetli olan kişilerin iletişimi doğru sağlamadıkları ve kendilerini iyi ifade edemedikleri için seçilememeleri, şirket için kaçan bir fırsat olabilir. Aynı şekilde çok önemli beceri ve yetkinlikleri olan kişilerin, bir saatlik bir iş görüşmesinde başarılı olamamaları da mümkündür. Görüşmenin mi başarısız, yoksa adayın mı yetersiz olduğu ayırt edilebilmelidir. Şu an kendi iş yerimizde çok başarılı çalışanlarımızı, şirketin iş görüşme modelinde test etsek, belki de başarısız bir görüşme gerçekleşecektir.

7 Mülakatlarda sorulan klasik soruları sormayın

“Niçin bu alanda çalışmak istiyorsunuz? Bize kendinizden bahsedin. Eski patronunuz hakkında ne düşünüyorsunuz? Halen çalıştığımız işinizden neden ayrılmak istiyorsunuz? 5 yıl içinde kendinizi nerede görmek istiyorsunuz? En büyük zayıflığınız nedir? Sizi işe niçin almalıyız? Hangi şartlarda işiniz sizi mutlu eder? Arkadaşlarımız sizi nasıl

tarif eder?” şeklindeki soruları artık iş görüşmelerinde sormuyoruz. Önceden hazırlanma olasılığını da dikkate alarak bu tip sorulara verilen yanıtların, adayı tanımamızda yeterince yardımcı olamayacağını düşünüyoruz. Vaka çalışmaları ve farklı ortamlarda daha uzun gözlem yaparak elde ettiğimiz bilgilerin daha sağlıklı, net ve gerçekçi olduğuna inanıyoruz.

Sonuç olarak; görüşmelerin daha ilk dakikalarında adaylarla ilgili kararlarımızda olumsuz yönde ve

“peşin hükümlü” olmamayı öğrendik. Deneyimlerimiz, adaylardaki potansiyeli görüşmenin ilerleyen süreçlerinde keşfetmenin mümkün olabileceğini gösterdi. Her adaya hak ettiği değeri ve şansı vermenin doğru bir yol olduğuna inanıyoruz. Önyargılarımız ve dar ölçütlere sokuğumuz beklentilerimiz, potansiyeli olan adayları daha ilk dakikalarda kaybetmemize yol açabiliyor.

Herkes kendisine şans verilmeyi hak ediyor, özellikle de CV’lerinin son satırlarına ekledikleri bilgiler itibariyle... •

Onların Lakapları da Güzeldi

Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı Türkçe Sözlük; "lakap" sözcüğü-
nün anlamını şöyle yazıyor: *Bir kimseye, bir aileye kendi adından
ayrı olarak takılan, o kişinin özelliğinden kaynaklanan ad.*

Türk Sporunun gelmiş geçmiş tüm yıldızlarına takılan lakapların güzelliği yıllar geçse bile kalitesinden hiç ödün vermedi. Ülkeye sportif alanlarda hizmet verenlerin isimleri ile birlikte anımsanan lakapları, omuzlardaki apoletler kadar parlak ve gurur verici oldu.

Baba... Aile düzeninin temel direği. O yapıdan sorumlu kişi. Sevecen, koruyan, kocaman bir kalkan.

Baba Hakkı. Beşiktaş gibi asırlık bir çınarın simgesel adı. Baba lakabını sonuna dek hakeden bir büyük otorite. Siyah beyazlı camiadan dalga dalga yayılan bir söylemin,

Baba Hakkı
(Hakkı Yeten)

Lakapları ile her zaman anacağımız Baba Hakkı'lar, Metin Oktay'lar, Lefterler, Turgay Şeren'ler...

Ve daha niceleri.

Lefter Küçükandonyadis

Turgay Şeren

Metin Oktay

Can Bartu

Mustafa Güven

futbolumuzda kanıksanan olgusuydu **Baba Hakkı**.

Türk Futbolu'nun gelmiş geçmiş en büyük golcüsü **Metin Oktay**'a takılan Taçsız Kral lakabı, bir unvan niteliğindeydi. Her yıl gol kralı olan, gazetelerde çıkacak fotoğraflarını süslemek için başına kondu-rulan eğreti bir taç'ın, "iş gereği" olduğunun herkes ayırdındaydı. **Metin Oktay** kraldı ama tacı yoktu.

Ona **Ordinaryüs** dedi, Fenerbahçe'nin hasta taraftarı **Manol**. **Lefter Küçükandonyadis**'in lakabı dilden dile dolaştı. Ordinaryüs, profesörlüğün en üst noktası, "hoca-

ların hocası" anlamındaydı.

Büyükada hayranı, sarı lacivertli takımla adeta özdeşleşen **Lefter**'in sergilediği futbolu izleyenler çok iyi bilirler. **Küçükandonyadis**, şiirsel bir söylemle futbolun yeşil alanlarındaki doyumsuz gösterilerin aktörüydü.

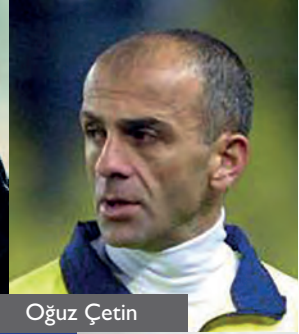
Can Bartu. Fenerbahçeli oyuncuyu, uzun yıllar resital sunduğu İtalya'da **Sinyor** (*Bay*) diye tanımladılar. Çizmenin köklü takımlarından Fiorentina'da, dönemin en ünlü oyuncularıyla birlikte aynı formayı paylaşan **Sinyor Bartu**'nun lakap unvanını, takım arkadaşı **İsveç**'in yıldız oyuncula-

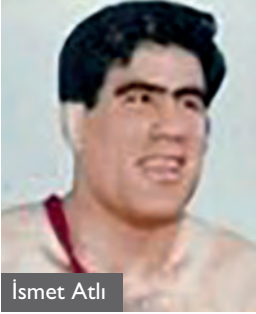
Mustafa Dağistanlı

Fatih Terim

Oğuz Çetin

İsmet Atlı

Selami Tekkazançı

Ertan Adatepe

rından Kurt Hamrin'in verdiği belirtilmişti, o yıllarda.

Ve **Berlin Panteri Turgay Şeren...** 1951 yılının o unutulmaz kalecisi. Karşılaşmayı 2-1 kazanan Milli Takımımızın kalesinde devleşen **Turgay Şeren**'in yıllarca taşıdığı onurlu lakabı.

Beton Mustafa. Milli Takımın "Beton gibi" sağlam, orta alan oyuncusu. 1956 yılındaki olağanüstü 3-1'lik Macaristan galibiyetinin mimarlarından biri.

Füze Selami. Adana Demirspor'un efsane oyuncusu. Dönemin en ünlü kalecilerine yaklaşık otuz metreden attığı müthiş gollerle bu lakabı alan unutulmaz futbolcu.

Mikro Mustafa. Fenerbahçe'nin yıldızlar topluluğunda başarıyla

oynamış harika bir oyuncu. Küçük boyu nedeniyle takılan lakabını, oyunculuğunu "makro" düzeye çıkarabilen, saha içinde uzun boylu rakiplerine yaptığı inanılmaz hareketlerle alkışlanan sarı lacivertli yıldız.

King (Kral) lakaplı Ankaragücü takımından gol kralı **Ertan Adatepe.** Galatasaray'da Metin Oktay'la bir süre birlikte oynayan ve daha sonra başkent takımına transferiyle yıldızlaşan oyuncu.

Yine Ankara'dan **Rüzgârın Oğlu** lakaplı **Zeynel Soyuer.** Bir sprinter atlet kadar süratli olan Soyuer'in üç büyüklere attığı goller unutulmadı.

İmparatorlarımız;
Fatih Terim ile
Oğuz Çetin.

Terim'e lakap teknik direktörlüğünde verilmişti. **Oğuz** ise Fenerbahçe takımında yıldızlaştığı dönemlerde bu unvanı ya da lakabı haketmişti.

Ayhan Elmastaşoğlu

Altay'dan Galatasaray'a transfer olduğunda lakabı **Yavru**'ydu, öyle kaldı. **Ayhan Elmastaşoğlu**. Futbolcu Fabrikası İzmir'in yetiştirdiği en ünlü oyuncularından biriydi.

Karşıyaka ile özdeşleşen **Gode Cengiz**. Karşıyakalılara göre "sağlam, mert, karakter sahibi, gözünü budaktan esirgemeyen" anlamındaymış **Gode Cengiz**'i hiç unutmadılar taraftarları. Şehir hatları vapurlarından birinin adı; **Gode Cengiz** oldu.

Kuşkusuz; futbolun dışında da lakapları ile ünlünen sporcularımız vardı.

1960 Roma Olimpiyat Oyunlarında İranlıların, Şah'ın Güreşçisi

Cengiz Kocatoros

Tahti'ye minderi dar eden **İsmet Atlı**'nın lakabı ise **Acı Kuvvet** idi. **Atlı**'nın ulusal söylemleri, onun ne denli vatansever bir sporcu olduğunu kanıtlar.

Tuş Makinası lakaplı **Mustafa Dağistanlı**'yı unutmak olası mı?

Ve bir zamanlar Balkanların geçilmez atleti, Akdeniz Oyunları Şampiyonu **Ekrem Koçak**'ın demiryollarında çalışması nedeniyle **Şimendifer** lakabı ile anıldığını anımsarız.

Silahlı Kuvvetlerin daha sonraları Spor Bakanı olan **Uçan Teğmen**, **Yücel Seçkiner** anılarımız arasında yer alır.

Bir varmış, bir yokmuş misali, aramızdan ebediyete göç edenler, ülke sporuna hizmet etme onuruna sahip olanlar... Anılarımızla büyüyen, yaşam biçimlerini örnek aldığımız... Ve lakapları ile her zaman anacağımız Baba Hakkı'lar, Metin Oktay'lar, Lefterler, Turgay Şeren'ler...

Ve daha niceleri... •

metingorenbd@gmail.com

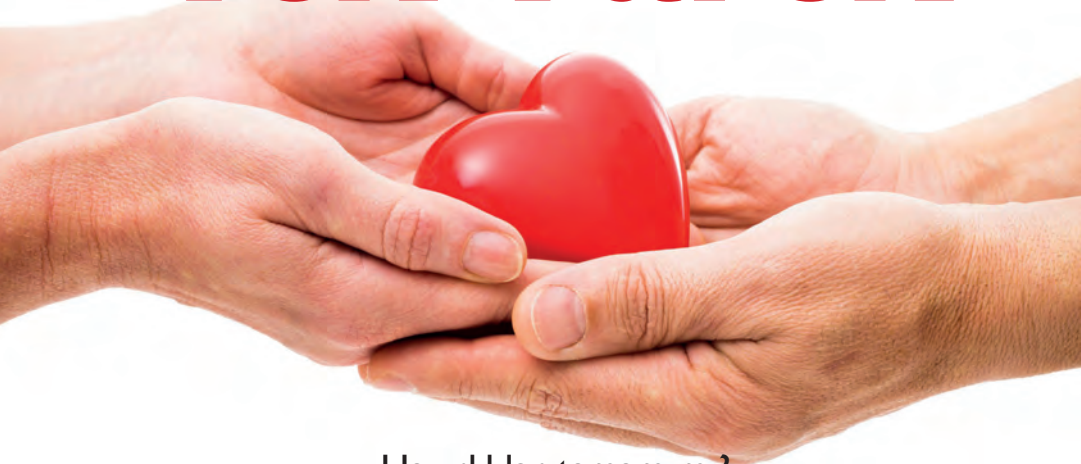

“Herkesi bir zaman için aldatabilirsiniz. Bazı kişileri her zaman aldatabilirsiniz. Ama herkesi her zaman aldatamazsınız. Ben kimseyi hayatım boyunca aldatmadım.”

Süleyman Seba

Tek Taş Değil **Tek Yürek**

Hazırlıklar tamam mı?

Sevgi günü armağanınızı aldınız mı sevdiklerinize?

Yoksa televizyonlarda savaş, şiddet, ölüm, taciz haberleri arasında verilen reklamlarda "Sevdiğinize sevginizi göstermenin en iyi yolu" olarak sunulan "Tek taş" alamadığınız için biraz buruk musunuz? O reklamları izlerken kendi kendime "Gerçekten sevgisini ifade etmenin en güzel yolunun Tek Taş almak olduğunu düşünenler var mıdır?" diye soruyorum.

Yanıtı yine kendim veriyorum : "Vardır elbette, olmasa, bu reklamlar olmazdı."

Ne yazık ki, her geçen gün giderek yenik düşüyoruz

materyalizme. Sistem hemen her şey için "Al, harca, kullan, tüket, at" diyor acımasızca. İnsanın yüreğini ısıtan en sıcak, en güçlü, en sihirli sözcük "sevgi" bile tüketim toplumundan kendi payına düşeni alıyor ve yüksek bedellerle, altın tepsilerde sunuluyor bize. Oysa sevgi cebimizde beş kuruş paramız olmasa da sahip olduğumuz ve olabileceğimiz en güzel, en değerli, en güçlü şey. Sevgiyi yaşatmak için pahalı armağanlar,

gösterişli saraylar gerekmiyor, çoğu kez en saf, en içten sevgiler, yokluğun, zorlu mücadelelerin içinde büyüyüp geliyor. En acılı günümüzde

Bir yandan küçücük nedenlerle mutlu olduğumuz eski günleri özlemle anıyor, öte yandan çocuklarımıza pahalı armağanlar olarak gelecek tüketim toplumunun tohumlarını ekiyoruz yüreklere. Yazılı ve görsel medya karnını doyurmakta zorlanan insanların evlerine usulca girip sevgililere verilen pahalı armağanları gözlerinin içine sokarak bilinçaltlarına "Bunlar olmadan sevgi ve mutluluk olmaz"

mesajları veriyor. Artık bozulan aletleri tamir ettirmek yok. At ve yenisini al! Hatta bozulmasına da gerek yok, henüz alalı birkaç yıl olsa ve işlev görse de model yükseltmek için yenisini al, çünkü sistem bizim sürekli ve daha çok tüketmemiz için gece gündüz durmaksızın çalışıyor. Bedeli ise ipotek altına alınmış yaşamlar! Aldıkça tüket, tükettikçe tüken, harcadıkça harcan.

Yaşamı öylesine hızlandırılmış

biçimde yaşamaya zorlanıyoruz ki durup düşünmeye, sorgulamaya zamanımız yok. "Subliminal" yani bilinçaltımıza verilen mesajlarla giderek kendimizden, benliğimizden, sahip olduğumuz ve asla maddi bedeli olmayan değerlerimizden uzaklaşıyoruz. Sevginin yerini para aldığı zaman, insan yaşamının yerini silah ticaretinin almasına da şaşırılmamız gerekiyor

İşte bu nedenle, sevgi gününü kutladığımız bu ay cebimizin değil, yüreğimizin bütçesini sonuna dek açalım. Daha sıcak, daha sevgi dolu bir dünya için, sevgi gününde verebileceğimiz en güzel armağan "Tek Taş" değil, "Tek Yürek" olsun.

nuraybartoschekbd@gmail.com

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarihan

BİR SANDIK DA BEN TAŞIYAYIM

1921 yılı Mayıs ayının bol yıldızlı bir gecesiydi.

Türk denizcileri, Yunanlıların ilerlemekte olduğu Batı Cephesi'ne yetiştirmek için Rusya'nın Tuapse limanına silah ve cephane almak için Trabzon mendireğinden yola çıkmışlardı. 400 tonluk Dara yelkenlisi makinesiz olduğu için Gazal römorkunun yedeğine bağlanmış, doğuya doğru yol alıyorlardı.

Karadeniz'in özgür maviliği ve azameti içinde adeta kaybolup giden bu teknedeki insanlar, yaralı bir vatani kurtarma çabası içindeydiler. Bu kutsal çabanın içinde olmanın gururunu taşıyorlardı. Yaşları 18 ile 25 arasında değişiyordu...

40 yaşında deneyimli bir denizci olan gemi komutanı Üsküdarlı Yüzbaşı İhsan, mayınlara, torpillere çatmamak için gemisini çok dikkatli sürüyordu.

Tekneler, iki gün seyrettikten sonra Tuapse mendireğine yanaştılar. Gazal römorkörünün mürettebatı, hem kendi gemilerinin, hem de Dara yelkenlisinin yüklenmesine katıldılar. Sivil ve asker, her iki geminin mürettebatı, hamalların

cephane sandıklarını yüklenip gemiye getirmelerine imrenmişti. Onları önce bir süre seyretti. Şeker ve sigara ikram etti. Sonra dayanamayıp o da bu faaliyete katıldı.

Rıhtımda, cephane sandıklarının başında, tayfaların sırtına yükleyen Salih Onbaşı'nın yanına gitti:

"Salih Onbaşı, bir tane de benim sırtıma ver," dedi.

Onbaşı tereddüt etti.

"Sen bırak bey, senin hakkını da ben taşıyayım," diye cevap verdi.

Bu söz teğmenin gücüne gitti.

"Emrediyorum, dediğimi yap!"

Onbaşı emri yapmaktan başka çare bulamadı. Teğmenin sırtına küçük sandıklardan birini yükledi. Rıhtımdan gemiye geçilen kalas iskelesinin üzerinden onu takip ederek yükü taşımasına yardım etti. Şu aksiliğe bakın ki, küpeşteden gemiye atladıkları sırada her ikisi de dengelerini kaybettiler. Teğmenin

arkasındaki 30 kiloluk sandık Salih Onbaşı'nın çıplak ayaklarının üstüne düştü! Boğuk bir inilti ile yere kapanan onbaşının hali feci idi! Her iki ayağının üç parmağı ezilmişti!

Bir an şaşkınlık geçiren genç teğmen, sebep olduğu bu kötü kazanın acısıyla kıvranan onbaşının yanaklarını öpüp okşarken, bir yandan da yanındakilere sedyeye getirmelerini emretti.

getirdiklerini rıhtımdan gemilerine yükleyip istif ediyorlardı.

Gazal'ın güverte subayı 18 yaşındaki genç teğmen, kanı kaynayan Türk denizcilerine yardım etmek için soyundu, iş tulumunu giydi. Her donanmada olduğu gibi Türk denizciliğinde de ağır işler yapan mürettebata gemilerin genç vardiya subayları da yardım ederdi.

Bu genç teğmen, gemicilerin

Salih Onbaşı, sargılı ayaklarıyla cephanenin başına yine sandık yüklemeye gelmişti.

Hastaneye götürüleceğini anlayan Salih Onbaşı, bir yay gibi yerinden fırladı. Teğmenin ellerine sarılıp öperken:

"Beni gurbet diyarında bırakma bey!" diye yalvardı.

"Hastanede iyi olursun. Bir dahaki gelişimize seni alırız."

"Ben sizin yanınızda iyi olurum bey." dedi Onbaşı.

Teğmenin gözleri yaşarmıştı. Salih Onbaşı bu kez teğmenin bacaklarına sarıldı.

"Gam yeme beyim! Senin uğruna ölsem de ne çıkar?"

Onu hastaneye götürmekten vazgeçen teğmen pansumanı kendi elle-riyle yaptı. Salih Onbaşı'yı ranzaya yatırdılar. Bir yandan da cephanenin yüklenmesi devam ediyordu.

Bunlar, Batı Cephesi'ne yetişme-lydi. Yunan ordusu ilerleyip duruyordu. Onu durdurmak gerekirdi. Bu cephane çok işe yarayacaktı. Aradan yarım saatlik bir zaman

geçmişti ki, genç teğmen gözlerine inanamadı.

Salih Onbaşı, sargılı ayaklarıyla cephanenin başına yine sandık yüklemeye gelmişti.

Teğmen bağırды:

"Salih Onbaşı ne yapıyorsun orada?"

"Bırak bey," dedi Salih Onbaşı, "bir sandık da ben götürüyüm. Vatanim bana hakkını helal etsin."

Teğmen buna izin veremezdi. Onbaşının ayağı kangren olabilirdi. Onu hastaneye göndermeye mecbur oldu. •

zekisarihan@gmail.com

Kaynak: Emrullah Nutku, "İstiklal Savaşı'nda Denizciler-Mehmetçiğin İmanı", Yakın Tarihimiz, C. 3, s. 283

FRANSA DOSTLUĞU

1933 yılında Ankara Erkek Lisesi'nde sınava giren çocuklardan biri sorulan bir soruya şöyle karşılık vermişti: "Fransa ile olan geleneksel dostluğumuz..."

Atatürk, derhal sözü keserek sormuştu: "Hangi geleneksel dostluk, kim söyledi bunu?"

Coğrafya öğretmeni ayağa kalkarak "Ben söyledim Paşam" diyerek onun hiddetini azaltmaya çalışmıştı. Bana dönüp "Sen söyle tarih hocası" deyince, hemen ayağa kalkarak cevap vermiştim.

"Paşam, ortada bir geleneksel dostluk yoktur. Ortak hareketlere Fransız yazarların geleneksel dostluk niteliğini vermişlerdir. Örneğin Kırım Savaşı'nda olduğu gibi..."

"Aferin, bu gerçekten böyledir. Acınarak söylüyorum Türk'ün geleneksel dostu yoktur. Çıkarlar ortak olunca Avrupalılar buna hemen 'geleneksel dostluk' ismini vermişlerdir." demişti.

BİR ŞİŞE SU BİR ELMAŞTAN DAHA DEĞERLİ OLABİLİR Mİ

Bir yarışma
programında
olduğunuzu
düşünün. Şu iki
ödülün birini
seçebilirsiniz:
BİR ELMAS
Ya da
BİR ŞİŞE SU

Yazan: AKSHIHITA AGARWAL
Çeviri: SABRİYE AŞIR

Basit bir seçim. Elmaslar şüphesiz daha değerlidir. Şimdi aynı seçimi tekrar yapmanız gerektiğini düşünün. Ama bu kez bir yarışma programında değil, çölde günlerce yürüdükten sonra susuz kalmış durumdasınız. Seçiminiz farklı mı olur? Neden? Elmaslar hâlâ daha değerli değil mi?

Bu, meşhur değer paradoksidir. Öncü ekonomist Adam Smith tarafından tanımlanmıştır. Bu bize, değer belirlemenin gördüğü kadar kolay olmadığını gösterir. Yarışmada, malların değişim değerini düşünüyordunuz, yani daha sonraki bir zamanda onlardan elde edebileceğiniz

değeri. Ama çöl senaryosu gibi acil bir durumda, çok daha önemli olan, malın kullanım değeridir, yani malın mevcut durumda ne kadar yardımcı olduğudur. Seçeneklerden sadece birini tercih edebileceğimiz için de, fırsat maliyetini düşünmemiz gerekir. Yani diğer seçenekten vazgeçerek neler kaybettiğimizi... Çölden çıkmayı başaramazsak elmastan ne kadar kazanabileceğimizin bir önemi yoktur.

Çağdaş ekonomistlerin çoğu, değer paradoksuyla ilgilenir, bu düşünceleri, fayda kavramı altında birleştirmeye çalışır. Fayda, bir malın kişinin ihtiyaç ve isteklerini ne kadar karşıladığıdır. Fayda, her şeye uyarlanabilir -temel bir ihtiyaç

olan yiyecekten, sevilen bir şarkı duyulunca alınan zevke, ve farklı kişiler ve koşullara göre doğal olarak değişir. Piyasa ekonomisi, bize faydayı izlememiz için kolay bir yol sağlar. Basitçe anlatsak, bir şeyin size faydası, o şey için ne kadar ödemeye istekli olduğumuzu ifade eder. Şimdi, kendinizi tekrar çölde

hayal edin. Ama bu kez, size her 5 dakikada bir yeni bir elmas ya da bir şişe su sunuluyor. Çoğu insan gibiyse, önce yolculuğu bitirme-

■ *Çölde günlerce susuz kaldığımızda elmaslar hâlâ değerli midir?*

Temel ihtiyaçlarımız karşılandıktan sonra, kuramsal olarak, seçtiğimiz şeyler bize faydalı ya da zevkliyse onlara yatırım yaparız.

ye yetecek kadar su, sonra taşıyabileceğiniz kadar elmas alırsınız. Bu, marjinal fayda olarak adlandırılan kavram nedeniyledir. Elmas ve su arasında seçim yaptığınızda, her bir fazladan şişe suyun faydası ile her ilave elmastan sağlayabileceğiniz faydayı kıyaslırsınız. Bu seçimi, size her teklif sunulduğunda yaparsınız. İlk su şişesi, herhangi bir miktar elmastan daha değerlidir. Ama er ya da geç, ihtiyacınız olan tüm suyu alırsınız. Bir süre sonra, her ilave su şişesi yük olmaya başlar. Bu noktada, su yerine elmasları seçmeye başlırsınız.

Bu sadece su gibi ihtiyaçlarda geçerli değildir. Çoğu şey için, ne kadar fazlasına sahip olursanız, o şeyin her fazladan kısmı daha az yararlı ve zevkli olmaya başlar. Buna da marjinal faydanın azalması prensibi denilir. En sevdiğiniz yiyecekten memnuniyetle iki ya da üç porsiyon alırsınız ama dördüncüsü sizi kusacak hale getirir. Ve

yüzüncüsü, daha ona sıra gelmeden bozulur. Aynı filmi bıkana ya da tüm paranızı bitirene kadar tekrar izlemek için para verebilirsiniz. Her iki durumda, eninde sonunda sinema bileti almanın marjinal faydasının sıfıra indiği bir noktaya ulaşırsınız.

Fayda kavramı sadece satın almaya değil, karar vermeye de uygulanabilir. Faydayı en yükseğe çıkarmanın ve azalan kazançlardan kaçınmanın içgüdüsel yolu, zamanımızı ve kaynaklarımızı harcama yollarımızı çeşitlendirmektir. Temel ihtiyaçlarımız karşılandıktan sonra, kuramsal olarak, seçtiğimiz şeyler bize faydalı ya da zevkliyse onlara yatırım yaparız. Tabii, faydayı gerçek hayatta ne kadar etkili bir şekilde maksimuma çıkardığımız, tamamen ayrı bir konu. Ama şunu hatırlamak yardımcı olabilir:

Değerin temel kaynağı biziz; paylaştığımız ihtiyaçlarımız, zevk aldığımız şeyler ve yaptığımız seçimler. •

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Ağaçların birlikte kardeşçe yaşadığı

Atatürk Arboretumu

Gölgesinde oyunlar oynadığımız, üzerine çıktığımız, meyvelerini topladığımız, çocukluk hatıralarımızın vazgeçilmezi ağaçlar... Daha temiz bir nefes almamıza yardımcı olan, fotoğraf ve resimlere renk katan; nesillerin değiştiği yıllar boyunca pek çok olaya sessizce tanıklık ederek toprağa kök salan ağaçlar...Kasım ayının sonunda sonbaharın bitip, kışın

başladığı günlerden birinde Atatürk Arboretumu'nda ağaçlar arasında yürürken onların yaşamımız için ne kadar değerli olduğunu bir kez daha hatırlıyorum.

İstanbul'un Sarıyer ilçesinde,

Kemerburgaz-Bahçeköy yolu üzerinde, Belgrad Ormanı'nın güneydoğusunda yer alan Atatürk Arboretumu, 296 hektarlık bir alan üzerinde dünya-

İlk gölet

nın değişik yerlerinden 2000 farklı bitki türüne ev sahipliği yapıyor. Latince kökenli bir sözcük olan Arboretum "ağaç" anlamına gelen "arbor" sözcüğü ile "belli bitkilerin yetiştirildiği alan" anlamındaki "etum" son ekinin birleşmesinden oluşarak "Ağaç Parkı" anlamına geliyor. Arboretumlar bilimsel araştırma ve gözlem amacıyla orijini ve yaşları belli, her biri doğru ve dikkatli bir şekilde bir araya getirilmiş, çoğunluğu ağaç ve diğer odunsu bitkilerin yetiştirilip sergilendiği doğa alanları olarak biliniyor. Eğitim ve bilime hizmet etmenin yanı sıra bilgi, emek ve sabırla oluşturulan ağaç koleksiyonlarını barındıran canlı bitki müzeleri olarak ziyaret ediliyor.

Atatürk Arboretumu'nun kuruluş çalışmaları, İ. Ü. Orman Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hay-

rettin Kayacak'ın Bahçeköy'de bir arboretum kurma önerisinin uygun karşılanmasıyla 1949 yılında başlamış. Arazinin farklı yönlere dönük irili ufaklı yamaçlar ve vadilerden

oluşan dalgalı yapısı, değişik ağaç türlerinin yetiştirilmesine imkan vermiş. Bugün İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nün Bahçeköy Orman İşletme Müdürlüğü'ne bağlı

bir işletme şefliği olan arboretum, bilimsel yönü İ.Ü. Orman Fakültesi'ne, idari yönü Orman Genel Müdürlüğü'ne ait olan bir danışma kurulu tarafından yönetiliyor.

Dünyadaki diğer arboretum ve botanik bahçeleriyle tohum ve fidan temini konusunda işbirliği yapan arboretum; iklimin izin verdiği ölçüde doğal ve egzotik bitki türlerinin yetiştirilmesi ve tanıtıl-

Atatürk Arboretumu'nda dünyanın farklı yerlerinden 2000 farklı bitki türü bulunuyor.

ması, ülkemizde nesli tükenme tehlikesi altında bulunanların korunması, halka ve özellikle öğrencilere bilgi verilerek, çevre koruma bilincinin geliştirilmesi ve özellikle meşe ile onun dahil olduğu kayıngiller ailesi ağırlıklı bir koleksiyon oluşturulmasını amaçlıyor. Bu nedenle sıradan bir orman ya da piknik alanı olmadığı için içeride bazı kurallar uygulanıyor; yiyecek-içecek, köpek getirilemiyor, bisikletle gezilemiyor, top oynamaya, çim alanlara oturmaya, tohum ve meyve toplamaya izin verilmiyor.

Ana giriş kapısından içeri girdikten sonra önce ortadaki süs havuzunun sağ tarafında bulunan küçük gölete doğru yürüyorum. Burada yüzen ördeklerin yanından geçip yürümeye devam ederek taş bahçeleri ve süs bitkileri alanındaki diğer göle geliyorum. Ağaçların çevrelediği, suyu bir miktar azalmış olan göl, etrafında fotoğraf çeken genç bir çift dışında kimse olmadığı için oldukça sessiz ve sakin görünüyor.

Buradan ağaçlara doğru yürüyorum. Elimdeki haritayı takip ederek farklı ağaçların olduğu bölümleri birbirinden ayıran patikalardan, dökülen kuru yapraklarla kaplı yollardan geçiyorum. Sararmış yapraklarını rüzgar estikçe ahenkle yavaş yavaş döken, dallarını yere

Kuğulu Göl üstte Ginkgo Biloba ağacının yaprakları yanda

doğru eğmiş bir ağacın altına girip toprağı altın renkli bir halıya dönüştüren yaprakların üzerine yatıp dalların arasından masmavi gökyüzüne bakıyorum. Bazı ağaçların dallarına ahşap kuş evleri asılmış, birinin üzerine arılar yuva yapmış. Yaprakların ardına gizlenen kuşları göremesem de seslerini duyuyorum. Türkiye, Amerika, Meksika, Azer-

Çeşitli ağaç türleriyle
göl manzarası

baycan, İspanya, Portekiz, Japonya ve Çin meşeleri dahil olmak üzere 100 meşe taksonuna ait büyük bir meşe koleksiyonunun yer aldığı alanda meşe ağaçlarının kokusunu içime çekiyorum.

Giriş kapısının diğer tarafında bulunan gölün yanındaki “Mabet ağacı” ya da “Çin Yelpaze Çamı” denilen Ginkgo biloba ağaçlarının sarı renkli yaprakları dikkatimi çekiyor, fazla kurumadan tamamen sararmış yaprakların şekli gerçekten de minik yelpazelere benziyor. Bu gölün kıyısında farklı tür ve renklerdeki ağaçları daha yakından görme imkanım oluyor. Suyun içindeki kökleriyle Amerikan bataklık servisi, Çin suladını, Amerikan lale ağacı, Mamut ağacı, Macar meşesi, Anadolu sığıla ağacı, Japon tesbih çalısı, Gümüşü akça ağaç ve Uludağ göknarı gibi ağaçların etrafı yürüyüş yapanlar ve fotoğraf çekenlerle dolu. Bu

gölün kıyısındaki ahşap banklar bize hem dinlenme hem de gölün etrafındaki çeşitli ağaçları, onların sudaki yansımalarını ve gölde yüzen ördeklerle kuğuları izleme imkanı veriyor. Siz de arboretumu ziyaret etmek isterseniz daha sakin olması ve giriş ücretinin daha düşük olması nedeniyle mümkünse kapalı olduğu Pazartesi günleri dışındaki hafta içi günleri tercih edebilirsiniz.

Buraya bir kez de ilkbaharda yeniden gelebileceğimi düşünerek Atatürk Arboretumu’ndan ayrılırken aklıma Nazım Hikmet Ran’ın “Davet” şiirinin şu dizeleri geliyor:

“Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür

*Ve bir orman gibi kardeşçesine
Bu hasret bizim!”*

Burada yıllardır bir arada yaşayıp büyüyen ağaçlar gibi insanların da ülkesi, kökeni, görüntüsü farklı olsa da hep birlikte huzur içinde yaşadığı bir dünya diliyorum. •

izlensentokerbd@gmail.com

Çamlık (Aziziye) Buharlı Lokomotif Müzesi

Atatürk'ün
Vagonunda Olmanın
Çoşkusu ve Hüzünü
Bir Arada
Yaşanıyor

Yazan: NEVIN DEDEOĞLU

Bir hayalin gerçeğe dönüştürülmesi bu müzenin kuruluş öyküsü. Ülkemizin ilk demiryolu olan , İzmir-Aydın hattının (1866-1876) üzerinde bulunan Aziziye istasyonunda sinyal memuru olan Hüsamettin Mısırlıoğlu'nun kurduğu tren müzesi hayali, oğlu Atilla Mısırlıoğlu tarafından olağanüstü çabalar sonucunda gerçekleşiyor. Türkiye'de, gerek açık hava müzesi

olarak gerek barındırdığı zengin koleksiyonu nedeniyle ilk ve tek.. Alanında, Avrupa'nın da saygın müzeleri arasında önemli bir yere sahip.

Benim gibi tren tutkunları için tam bir hazine. 1939 yılında istasyonun yerinin değiştirilmesiyle kullanılmayan orjinal hat müzenin içinde bulunuyor. Açık hava müzesinde dünyada sadece iki örneği bulunan, odunla çalışan İngiliz yapımı bir lokomotif ile Alman, Fransız, Ame-

*Müze çevresinden bir görüntü (üstte)
Müzedeki Atatürk'ün vagonu (altta)*

rikan, İsveç ve Çekoslovak yapımı 30 buharlı lokomotifin yanı sıra, 4 vinç, su pompaları, su kulesi, yakıt taşıma tankı, su cenderesi tamir atölyesi, eski bir tünel, açık ve kapalı birer vagon sergileniyor. Tarihe tanıklık etmiş bu vagonların en değerlisi ise önderimiz Atatürk'ün vagonu. 1926 yılında Almanlar tarafından üretilen

vagonun içinde çalışma ve yatak odası, yaver odası, mutfak bulunuyor. 1937 yılına kadar kullanılan vagon daha sonra buraya getirilmiş.

Vagonun içine girince ortam öylesine büyüleyici ve etkileyici ki insanın dış dünyayla ilişkisi kopuyor. Eşyalar, fotoğraflar, belgeler, her şey orijinal. Sanki bir

anda kapı açılacak, büyük liderimizi karşımızda göreceğimiz gibi. Eski adı Aziziye olan yerin muhteşem çam ağaçlarıyla kaplı olması Atatürk'ü hayran bırakıyor ve buraya Çamlık adını veriyor. Atatürk'ün Ege manevraları için özel beyaz trenle geldiği ve konakladığı yer bu istasyon.

1937 yılında istasyonda görevli olan Hüsamettin Bey, daha sonra

Atilla Mısırlıoğlu

Eşyalar, fotoğraflar, belgeler, her şey orijinal. Sanki bir anda kapı açılacak, büyük liderimizi karşımızda görecekmüşiz gibi.

taşınan hat ve tesislerin müze olarak kullanılmasını çok arzu ediyor ve 1949 yılında oğlu Atilla Bey'in doğumundan sonra istasyondaki görevinden ayrılıyor. Atilla Mısırlıoğlu yıllar sonra babasının isteğini yerine getiriyor. 1991 yılında kurduğu müze 1997 yılında açılıyor. TCDD'den kiraladığı alan üzerinde bu muhteşem açık hava müzesinde Hitler'in kullandığı 1943 yapımı lokomotif de var. 1957 yılında 95 kişinin hayatını kaybettiği Yarımburgaz tren kazasında adı geçen Şark Ekspresi'nin lokomotifi de. Yapım tarihleri 1891-1951 yıllarını

Tarihi bir vagonun iç görünüşü

kapsayan lokomotiflerin 18 tanesi döner platform üzerinde sergileniyor.

Tarih ve doğa severlerin, özellikli-

Müze de tarihe tanıklık eden fotoğraflar

Atatürk'ün, vagondaki çalışma odası

le tren meraklılarının görmek isteyecekleri bir müze; Çamlık Buharlı Lokomotif Müzesi. İzmir-Aydın karayolu üzerinde ve Selçuk ilçesine 8 km uzaklıkta bulunuyor. •

nevindedoeglubd@gmail.com

Şimdiki Zaman

Can Pulak

İnsanlar
gelir-gider ama
doğal güzellikler giderse,
bir daha geri gelmez.

ÇEVRE DİSİPLİNE KAVUŞMA GEREĞİ

Ülkemizdeki doğa tahribatı anlayışında, farklı görüşler çatışıyor. Kimine göre doğal güzelliklere dokunmamak lazım. Kimine göre de, bu güzellikleri kullanmamak ve değerlendirmemek akılsızlık...

Aslında insanlar doğanın nimetlerinden, güzelliklerinden elbette faydalanmalıdır. Ama bunu doğayı tahrip etmeden yapmak lazım. Daha doğrusu hem yararlanmak gerek doğadan, hem de kullanarak korumak. Ancak öyle yerler var ki, bunlara dokunulduğunda büyü bozulur ve güzellikleri geri getirmek artık mümkün olmaz. Örneğin koylar, kumsal sahiller, göl ve nehirler,

ormanlar, yaylalar, güzelim dağlar, yerleşime açılmaması gereken köyler, tarım alanları gibi...

Özellikle turizmden para kazandığımız bölgelere daha fazla dikkat etmeliyiz. Parayı doğal güzelliklerden kazanıyoruz çünkü. Yabancı turist betondan kaçıyor, doğal yaşam ve yeşil örtümüz için, daha temiz denizlerimiz için, daha bakir bir hayat için tercih ediyor bizi. Evet rakiplerden çok daha ucuz ama, doğal değerlerimiz hepsinden fazla. Şimdi biz bu servetimizi daraltmanın savaşını veriyoruz adeta.

Yıllardır yaka yaka, kese kese bitiremedik ormanlarımızı.

Doğu Karadeniz'i görmek, Uzungöl'ü acıyla seyretmek yetiyor.

Doğru dürüst dolduramadığımız otellerle kapladık sahillerimizi. Deniz, göl ve nehirlerimizi kirllettik. Madencilik, santral enerji diyerek mahvettik dağlarımızı, nehirlerimizi. Sanayi atıklarını göllere, denizlere yolladık. Yaylaları mahvettik, gecekondu görüntüsü kazandırdık oralara. Sadece Artvin'e bir göz atmak, Doğu Karadeniz'i görmek, Uzungöl'ü acıyla seyretmek yetiyor. Oralara baktınız mı, ciğeriniz yanıyor.

Sadece oralar mı, Ege ve Akdeniz'in koylarıyla fotoğrafıık köyleri de imara açılıyor. Turizmde yaptığımız yanlışları şimdi çevre faciasına döndürüyoruz. Ve çok yazık ediyoruz, hem de çok yazık..

Elle tutulur planımız programımız yok. Her yönetim değişikliğinde, Türkiye'nin doğal değerlerinin

de kaderi değişiyor. Milli bir politikayı oluşturamadık henüz. Öyle olunca, denizlerimizi de, göllerimizi de, ormanlarımızı da, yayla ve dağlarımızı da, koylarımızı da, tarım alanlarımızı da korumamız giderek zorlaşıyor. Akıl için yol bir ama, o yolda da buluşamıyoruz ki. Bazen koruma kararları alıyor, bazen de korumasız bırakıyor doğamızı.

Tarım alanlarına inşaat yapılır mı hiç? Arpa, buğday, mısır, patates, pancar tarlalarına fabrika, depo, site izni verilir mi? Bunların yapımını engelleyen sert kanunlarımız var. Ama bizde kanun, müzik aleti haline geldi. Aklına esen, dilediğini yapıyor hemen. Gücüne güvenen engel tanımıyor. Yasaların yapma dediğini, yap olarak anlıyoruz çoğumuz. Yapmanın pek bir bedeli yok. Yaptığı ile kalıyor insanımız, yapmayanlar ise enayi sayılıyor.

Kuralsızlığa alıştığımız için, kurallar rahatsız ediyor hepimizi. Neresi yasaksa, oraya yöneliyoruz önce. Kaçak yapıymış, yıkılmış, cezası varmış gibi tehditlere kulak

asan yok. Böyle gelmiş, böyle gidiyor yıllardır. Yeni hastalıklar değil bunlar, toplumumuz öteden beri bu salgın hastalığın etkisinde yaşıyor. Tedavi de ettirmiyoruz, tedavi de olmuyoruz, hastalığı benimsedik çünkü. Herşeyi devletten bekleme alışkanlığımız var ya, doğayı biz bozarsak devlet düzeltir nasıl olsa.

Mutlaka bir disipline kavuşturmalıyız doğamızı. Doğal güzelliklerimizi, ne pahasına olursa olsun korumalıyız. Genel bir saldırının etkisi altında doğamız. Termik santralleri yapmayı düşündüğümüz yerleri görseniz ağlarsınız. Hele koyularımızı imara açma kararımız yok mu, tam bir doğa cinayeti bu. Yanlış kararlarla turizmimize verdiğimiz zararları, bu kez çevre için tekrarlıyoruz. Geniş yollar açıyoruz ormanlarımıza. Bunun için ağaçlarımızı kesiyoruz. Güzelim zeytinliklerimizi mahvediyoruz, üstelik kesimini de teşvik ediyoruz. Olacak iş değil ama, oluyor işte. Gidin bakın Edremit'e, Ayvalık'a Milas'a. Siteler yükseliyor zeytinlik alanlarda.

Göçler de bozuyor, tehdit ediyor doğamızı. Köyler giderek büyüyor, altyapısız gelişiyor. Doğudan batıya akın var. Suriyeliler de göçü körükliyor. Tarım alanları iyice daralıyor artık. Ciddi bir çalışma, hazırlık ve plan yok ortalıkta. Memur bolluğumuz var, ama bunlarla uğraşan ve ciddi kararlar alan kimseleri göremiyoruz. Öyle olunca doğamız da, köyümüz de, ormanımız da, yollarımız da, dağlarımız da, nehir ve

göllerimiz de bozuluyor haliyle.

Yol yakinken, şapkamızı önümüze koyup düşünmeliyiz. Hatalarda ısrar mı edelim, yanlışlara inatla yürüyelim mi, yoksa kontrolden çıkan doğal değerlerimizi derleyip toparlayalım mı?

Doğrusu neyse onu yapmalıyız. Doğruyu bulana kadar, tartışmalı kararları durdurmalıyız. Gökova'ya dokunmamalıyız, turizm köylerini büyütmemeliyiz, koyuları imara açmamalıyız. Doğu Karadeniz'deki çevre tahribatını fren-

lemeliyiz. En önemlisi ise, doğal değerlere sahip bölgelerimizde ne yapacaksak, önce uzmanlarla ve bilim adamlarıyla konuşup tartışmalı, halkın ve çevrecilerin görüşlerine kulak vermeli, ondan sonra gerekli kararları alıp uygulamalıyız. Öyle yaparsak, hem milli menfaatleri dik-kate almış, hem tepkileri azaltmış ve hem de işin doğrusunu yapma fırsatını yakalamış oluruz.

İnsanlar gelir gider ama doğal güzellikler bir giderse, bir daha geri gelmez. Bunu unutmayalım... •

canpulakbd@gmail.com

Size Hizmet Edenleri Hep Hatırlayın

Resimleyen: TURGUT KESKİN

Bir pastanın üç otuz paraya satıldığı günlerde 10 yaşında bir çocuk pastaneye girdi. Garson kız hemen koştu. Çocuk sordu:

“Çikolatalı pasta kaç para?”

“50 Cent.”

Çocuk cebinden çıkardığı bozukları saydı. Bir daha sordu:

“Peki, dondurma ne kadar?”

“35 Cent” dedi garson kız, sabırsızlıkla.

Başka müşteriler de vardı ve kız hepsine tek başına koşuşturuyordu. Bu çocukla daha ne kadar vakit geçirebilirdi ki...

Çocuk parasını bir daha saydı ve “Bir dondurma alabilir miyim, lütfen?” dedi.

Kız dondurmayı getirdi. Fişi tabağın kenarına koydu ve diğer masaya koştu. Çocuk dondurmasını bitirdi. Fişi kasaya ödedi. Garson kız masayı temizlemek üzere geldiğinde, gözleri doldu birden. Masayı sanki akan gözyaşları temizleyecekti.

Boş dondurma tabağının yanında çocuğun bıraktığı 15 Cent’lik bahşiş duruyordu.

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

Bafa Gölü Molası

Yola çıkılmasının üzerinden saatler geçmişti. Gece boyunca bir minibüse sıkışmak zorunda kalan yolcuların eklemeleri ağrımaya başlamış, ayakları uyuşmuştu. Yolculuğun başında hepsine hakim olan enerji, ilerleyen saatlerde azalmaya yüz tuttuğundan aracın içindeki neşeli sohbet ortamı da yerini bir esriklığe bırakmıştı.

Belki de bu yüzden, şoför, uzunca bir süredir keyifle dinlenen CD çaların sesini kıstığında kimse itiraz etmedi. Sonunda, ondan da vazgeçip, radyo kanallarından birinde bulunduğu yumuşak caz müziğini yalnızca minibüsün arka hopperlörlerinden duyulacak şekilde ayarladıktan sonra önündeki yola odaklandı. Uykuya direnen yolcular, derinlerden geliyormuş gibi duydukları kadife sesli kadın şarkıcıyı dinlemeye başladıklarında geçmişe, ilk aşklarına, herşeyin pastel renklerde görüldüğü gençliklerine, bir zamanlar yaz tatillerinde yaşadıkları ve asla unutamayacak-

larını sandıkları o romantik anlara doğru uzandılar. Uzunca bir süre kimse konuşmadı. Sonra şoför hariç hepsinin gözleri kapanmaya başladı ve yolcular oturdukları koltuklarda uyuklamaya başladılar.

Sabaha karşı... Minibüs Aydın ovasından geçmektedir. Şafağın ilk ışıkları geceyi, alacakaranlığa dönüştürmek üzere göz alabildiğine uzanan o muhteşem doğanın üzerine doğru

adeta serpilmektedir. Bir süre sonra günün ilk ışıkları o ıssız doğanın üzerine doğduğunda yolun her iki yanındaki tarlalara gece boyunca inmiş olan çığın ıslaklığı eşsiz kristal taneleri gibi parıldamaya başlarlar. Uzun süredir yalnızlık çeken şoför, bu olağanüstü manzara karşısında ömrü boyunca unutamayacağı bir film sahnesinin içinden geçiyormuş gibi bir hisse kapılır.

Bir süre sonra tüm yolcular uyanır. Hemen hepsi de acıkmıştır ve nedense hiçbiri bunu dile getirecek ilk kişi olmak istememektedir. Ne de olsa bir başka yolcu açlığa dayanamayıp kahvaltı molası isteyecektir. Bu şekilde bir süre daha yol alınır. Araba aşağı doğru eğimli geniş bir dönemeci geçtikten sonra akıl almaz bir mucize gerçekleşir:

Gerçek mi yoksa düş mü olduğu anlaşılamayan muhteşem bir manzara

ayaklarının altında uzanmaktadır. Çevresi dağlarla çevrili masmavi bir gölün suları, gökyüzünü yansıtan bir aynaya dönüşmüş olarak parıldamakta ve mola isteyenlere: “İşte buradayım, daha ne istiyorsunuz” mesajını vermektedir.

Mesaj alınmıştır. Birkaç dakika sonra yolcular, o dingin manzaranın karşısında, şirin bir göl kenarı kahvesine yerleşirler. Esmer ekmeğe, köy peyniri, zeytin, domates, salatalık, yumurta, bergamot reçeli, bal ve kaymakla donatılmış kahvaltı tepsileri görüldüğünde

kimsede bekleyecek hâl kalmıştır. Hep birlikte yumulurlar. Hemen hepsinin kan şekeri düştüğü için öncelikle bal, reçel ve kaymak yalanıp, yutulur. Erkekler, kendi tabaklarındakileri silip süpürdükten sonra masada bulunan hanımların tabaklarına arsız arsız bakmaya başlarlar. Hani olur ya, kilo sorunu, diyet filan!! Belki de gruptaki hanımlar, tabaklarındaki balları ve kaymakları paylaşmak isteyeceklerdir onlarla. Oysa hanımların hiç de öyle bir niyeti yoktur.

üzüm salkımlarını gözlerine kestirmişler, yola çıkmadan önce onlardan birkaçını aşırımıyı planlamaktadırlar. Tam o sırada birkaç su kaplumbağası güneşlenmek için kıyıya çıkınca üzümleri bırakıp dar bir şerit halinde uzanan kumsalda yürüyüşe çıkarlar.

Kahvaltı bitip, keyif çayları ve sigaralar içildikten sonra herkes mavi bir ayna gibi parıldayan gölün durgun sularına dalıp gider. Hepsinin de aklında aynı soru dolaşmaktadır:

“Neden her seferinde burada sadece bir saat kalıyoruz?”

“Neden şu ıssız, dingin doğa içinde birkaç gün geçirmiyoruz?”

Yanıt bellidir:

Yolcular sınırlı tatil günlerini Bodrum’da geçirmek üzere şartlanmışlardır. Bu

yüzden olanağanüstü güzelliğine karşın Bafa gölü ve çevresi daha uzunca bir süre sadece bir fikir olarak kalmaya mahkûm olacaktır.

Tam kalkacakları sırada bir balıkçı teknesinin durgun suları yararak gölün ortasındaki adaya doğru ilerlemekte olduğunu görürler. Eski doğa ressamlarının eserlerini anımsatan bir görüntü onları adeta içine doğru çekmektedir. Teknenin el dokuması olduğu gayet net anlaşılan tentesinin mor ve çivit mavisi desenleri gözalcıdır.

Bir süre kimse konuşmaz. Hoş

Doğanın eşsiz güzelliğinden fazlasıyla etkilenmişler ve karınları fena acıkmıştır. Tabaklarındakileri yerken gözleri kimseyi görmez.

Düş kırıklığına uğrayan erkekler çareyi diğer kahvaltılıklarla avunmakta bulurlar. Bazıları fazladan bal ve kaymak sipariş eder. O güne kadar sadece siyah ve yeşil zeytin tatmış olan bir yolcu, rengi mora çalan zeytinlerin doldurulduğu tabağa şaşkınlıkla bakmaktadır. Beylerden ikisiyse, göl kıyısı boyunca uzanan çardaktaki

bir sessizlik olur. Tekne uzaklaşır, uzaklaşır ve adanın ardında kaybolur. Yolcular hesaplarını ödeyip kalkarken akılları Bafa gölüne takılıp kalmıştır. Biraz daha orada kalmak için bir tartışma ortamı yaratırlar:

“Acaba gölü çevreleyen dağların en üst noktasına çıkılsa, oradan Bodrum’u görmek olası mıdır?”

İçlerinden biri, o yükseklikten Yunan adalarının bile görülebileceğini iddia eder. Bunun üzerine hepsi birden dönüp, bir kurgubilim gezegeni manzarasını andıran kayalık dağlara, göle ve gölün ortasındaki adaya bir kez daha alıcı gözle bakarlar. Sonra hepsi minibüse doluşur ve Bodrum yönüne doğru hareket edilir.

Güneş iyice hissedilmeye başladığında yolun sağında, denizin mürekkep renginin ağaçlık sahillere kadar uzandığı koylar belirmeye başlar. Geceden bu yana bir koltuğa sıkışmaktan bunalmış olan yolcuların keyfi yerine gelmiştir.

Hepsi de birkaç kilometre sonra beyaz yelkenleriyle kotraların, teraslardan, balkonlardan salkım salkım dökülen begonvillerin ve gramfon çiçeklerinin alabildiğine tüm manzarayı kaplayacağından emindir.

Bu durumun verdiği iyimserlikle kanları her geçen dakika daha bir

coşkuyla kaynamaya başlar. Derken içlerinden biri, CD çalara özellikle seçtiği bir heavy metal topluluğunun CD’sini koyup sesi sonuna kadar açar. Judas Priest’in, “Pain Killer” isimli parçasının arabanın ses sisteminde gümbürdemeyle başlamasıyla yorgun ve uykulu şoför de dahil olmak üzere herkes tatil havasına girer.

Minibüs bir yanı çam ormanları öbür yanıyla mavi koylarla süslü

manzaralardan geçerek Bodrum’a doğru ilerlerken yolcular, önceki tatillerinde olduğu gibi bu tatilde de belleklerine kazınacak anılar yaşayacaklarının bilincindedirler.

Tüm sene çalışıp yorulmuşlar ve bunu hak etmişlerdir. Oysa az evvel, Bafa gölü kıyısında dalıp gittikleri o dingin manzara ve muhteşem kahvaltı çoktan unutulmazları arasına karışmıştır bile. •

mehmetunverbd@gmail.com

BİR SATRAPLIK BAŞKENTİ

DASKYLEION

Yazan: ÖZGÜR TURAK

Balıkesir ili, Bandırma ilçesine bağlı Ergili mahallesinin 2 km batısında, Manyas gölünün 100 m güneyinde Hisar-tepe Höyüğü yer alır. Burası Anadolu'ya iki yüz yıl sahip olmuş, Pers İmparatorluğu'nun satraplık (valilik) merkezlerinden birinin başkenti Daskyleion'dur.

Daskyleion “Daskylos’un Yeri” anlamına gelir. Bir söylence Daskylos’un soylu bir Lydia olduğunu ve saray entrikaları sonucunda öldürüldüğünü, eşinin “Aphnitis Limne” gölü kıyısındaki “Aphneion’a” kaçtığını ve burada babası ile aynı adı taşıyan Daskylos’u doğurduğunu anlatır.

Daskylos, bu kentin başına geçince kentin adı “Daskyleion”, gölün adı ise “Daskylitis Limne” olarak değişmiştir. Daha sonra Lydialılar, oğul Daskylos’u iade-i itibar için başkent Sardes’e davet etmişlerdir. Daskylos ise kendi yerine ileride Lydia

kralı olacak oğlu Gyges'i başkente gönderir ve o zamanki kral Kandaules'in hizmetine girmesini sağlar. Gyges, kralı öldürür ve yerine Lydia tahtına geçer. Böylece hanedanlık Daskylos soyundan gelenlerin eline geçmektedir. Daskyleion, Pers dönemine kadar bir daha karşımıza çıkmayacaktır.

Eski Çağ yazınlarında kent ile ilgili doğrudan tarihsel bir bilgi bulunmamakla beraber, kent ve satraplarına Lydia ile Pers krallıkları ile ilgili eserlerde değinilmiştir. Eski Çağ yazarlarından Amasyalı Strabon, kentin ve Manyas gölünün lokalizasyonu ile Roma Dönemi'ndeki durumu hakkında bilgi verir. Eski Çağ'da kentin adı ile ilgili olan tartışmalar (Mela ve Plinius'ta

Daskyleion Akropolis'i ve Manyas gölü Daskylos, Stephanos Byzantios'da Dasylion, Herodotos'da Daskyleion) 20. yüzyılda yerini, kentin nerede bulunduğu konusuna bırakmıştır.

Yüzyılın başlarında Manyas Kuş Cenneti'nin kaşiflerinden biri olan Ludwig Kosswig, Hisar-tepe üzerindeki kalıntıları görmüş, arkadaşı ve aynı zamanda arkeolog olan Kurt Bittel'e söz etmiştir. Bittel, 1952 yılında Daskyleion'un lokalizasyonunu yapmış ve ilk kazılar iki yıl sonra Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal tarafından başlatılarak, 1959 yılına kadar sürmüştür. Bu dönem kazılarında gün ışığına çıkarılan çok sayıda bulla (mühür, bir kısmının üzerinde Kserkses-Pers kralı- adı geçer), Anadolu-Pers stilinde kabartmalar ve mimari kalıntılar bu-

Yazarımızı Tanıyalım: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı'ndan 2011 yılında mezun olan Özgür Turak, halen İstanbul Üniversitesi'nde Yrd. Doç. Dr olarak görevini sürdürmektedir. Uzmanlık alanı ile ilgili çeşitli kitap ve akademik yayınlarda yazıları yayımlanan Özgür Turak'ın bilimsel dernek, organizasyonlardaki üyelikleri yanında, bilimsel hakemlik ve jüri üyeliği görevleri bulunmaktadır.

ranın satraplık başkenti Daskyleion olduğuna işaret etmektedir. Kentte, yaklaşık 30 sene bilimsel çalışma yapılmamış, 1988 yılında Prof. Dr. Tomris Bakır tarafından kesintisiz 30 yıl sürecek kazı çalışmaları başlanmıştır. Bu çalışmalar ile, Daskyleion'un Phryg, Lyd ve Pers dönemi mimari kalıntıları ve eserleri gün ışığına çıkarılmıştır. Aynı zamanda Daskyleion sit alanı ilan edilmiş, çevre düzenlemesi yapılmıştır. 2009 yılından itibaren kazı, Prof. Dr. Kaan İren tarafından devralınmış

Daskyleion Akropolis'inde kült yolu

ve halen devam etmektedir. Kentte kazıların yanı sıra, konservasyon ve restorasyon ile çevre düzenleme projeleri birlikte sürdürülmektedir.

Daskyleion'un bulunduğu Güney Marmara bölgesinin tarihini 12 milyon yıl öncesine uzandığına dair çeşitli kanıtlar bulunur. Tarihöncesi dönemlere (Neolitik, Kalkolitik

gibi) ait yerleşimlere ev sahipliği yapmış bölgede MÖ 4. binde Yortan kültürü hâkim olmuştur. MÖ 3. binde Troia kültürü ile paralel yerleşimler bulunmuştur. Daskyleion kazılarında bulunan hematit bir Babil Mührü, MÖ 2. bine tarihlenir. Mührün haricinde bulunan keramik parçaları (tek renkli, geometrik baskı bezemeli) MÖ 2. bin sonlarında Thrakia'dan göç eden insanların varlığını ortaya koymaktadır.

Daskyleion'da MÖ 8. yüzyılda Phryg izlerine rastlanır. Kazılarda

döneme ait çok önemli bulgular ele geçmiştir: mimari kalıntılar, kent suru, Kybele kültüne ait buluntular, kült eşyaları, bothroslar ve Phryg keramikleri. Tüm bu arkeolojik verileri, epigrafik bulgular desteklemektedir. Kentte, konuşulan en eski dil Phrygcedir. Bu dilin MÖ 4. yüzyıl ortalarına kadar konuşulduğu kanıtlanmıştır.

Anadolu'da MÖ 2. binden beri var olan ve MÖ 6. yüzyılın ortalarında tarih sahnesinden

çekilen Lydialılara ait izlere Daskyleion kazılarında rastlanmıştır. İkinci dönem kazılarında Lydia mimarisine ait duvar kalıntıları ve tabanlar ile mimari terrakotta parçalar ele geçmiştir. Kent etrafında ise Lydialılara ait olduğu düşünülen tümülüsler bulunmuştur. 2016 yılında daha evvelki çalışmalarda gün

Daskyleion'da bulunmuş üzerlerinde hala Manyas Gölü'nde yaşayan kuşların betimlendiği pişmiş toprak mühürler (bullalar)

ışığına çıkarılan ve üç odalı yapı olarak tanımlanan mekânda yapılan kazılarda Lydia dönemine ait iki evreli (MÖ 600-540) bir mutfak bulunmuştur. Çalışmalar, çatının bir yangın sonucunda çöktüğünü, mutfağın yeniden inşa edildiğini ve tekrar yangın geçirdiğini göstermiştir. Mutfakta, çeşitli kaplar, balık kılıçkları, tohumlar ve bazalt bir havan bulunmuştur. Anadolu'da, Lydialılara ait buluntuları ile beraber ilk defa bir mutfak gün ışığına çıkarılmıştır.

Persler, toprakları batıda Ege Denizi'nden doğuda Hindistan'a kadar yayılan geniş bir imparatorluğu yönetiyorlardı. Bu toprakları, kolayca idare edebilmek için satraplık adı verilen valiliklere/eyaletlere bölmüşlerdi. Bu idareleri, soylulardan seçilen ve satrap olarak adlandırılan kişiler yönetiyordu. Daskyleion, Pers satraplıklarından birinin başkentiydi. Bu satraplık, Pharnakidler sülalesince yönetiliyordu. İlk satrap Pharnoukhos'un adı Eski Çağ kaynaklarından Ksenophon'da geçer. Yazar, kral Kyros'un MÖ 547 Lydia savaşı öncesi, Pharnoukos'u Daskyleion'da görevlendirdiğini bildirir. Ancak, Daskyleion'un MÖ

480 yılına kadar özerk olmadığı ve Sparda (Lydia-Sardes) satraplığına bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Kent, bu tarihten MÖ 4. yüzyılın ortasına kadar en parlak devrini yaşamıştır. Kaynaklardan öğrenildiği üzere son satrap olan Arsites (MÖ 353-334), Granikos savaşında Büyük İskender'e karşı savaşmıştır. Perslerin yenilgisinden sonra satraplık düşmüştür.

Persler, Daskyleion'da bir satraplık merkezi kurarken, günümüzde "Kuş Cenneti Milli Parkı" olarak isimlendirilen Manyas gölü etrafındaki bu doğa cennetini fark etmişlerdir. Burada büyük kralı taklit etme (imitatio regis) geleneği içerisinde, Eski Çağ'da sonradan büyük bir üne kavuşacak olan paradeisos (cennet bahçesi, Persçe=pairidaeza) kurmuşlardır. Paradeisos, faunası ve florasının yanı sıra, av alanları ile av köşklerine de ev sahipliği yapmıştı. İmparatorluk'ta günümüzde İran'da yer alan Pasargade, Persepolis ve Susa'da benzer krali av alanlarının yer alması, Perslerin bu geleneğe verdiği önemi göstermektedir.

Daskyleion'daki paradeisostan

Eski Çağ yazarlarından Ksenophon bahsetmektedir. MÖ 395 yılında Spartalı komutan Agasilaos'un kışı geçirmek için kentte gelmesi ve Daskyleion'un yakılıp yıkılmasını anlatan yazar, şu satırları kaleme almıştır: “...*Agasilaos, Daskyleion'a doğru yöneldi, burada Pharnabazos'un sarayı vardı. (...) Saray ve köylerin etrafını ünlü av alanları kaplıyordu. Bölgeyi boydan boya geçen bir nehirde her türlü balık ve gölde de avlanmak için yeteri kadar yaban kuşu bulunuyordu...*”

Ksenophon sonrasında sözü Pharnabazos'a verir: “...*babamın bana bıraktığı saraylar, ağaç ve av dolu parklara gelince hepsinin yakılıp yıkıldığına tanık olmuştum.*”

Daskyleion kazıları bu eşsiz cennete ait birtakım verileri ortaya koymuştur. Tunç olta iğneleri, kuş kemikleri, av hayatı ile ilgili tasvirlerle sahip olan mezar stelleri, bullalar ve antik yol kalıntıları paradesios için önemli bulgulardır.

Kentin, Pers tabakaları için önemli bir bulgu da satrap sarayı ile Zoroastriзм (Zerdüşt'çülük) dinine ait bir kutsal

alan olduğu düşünülen kalıntıların gün ışığına çıkarılmasıdır. Yapı, önünde iki sütun bulunan bir andron olduğu düşünülebilir. I. Artabazos'un MÖ 470 yıllarında kutsal yapıyı yaptırdığı ve etrafını bir duvarla çevirttiği (temenos) anlaşılmaktadır. Muhtemelen bu alanda bir kutsal yapı da bulunuyordu. Kutsal alanda aynı zamanda ortadan bir kanalla ayrılan apsisli bir tören yolu gün ışığına çıkarılmıştır. Bu yolun orta kısmında daire biçimli olası bir sunu çukuru bulunmuştur. Bu kutsal alanın ve satrap sarayının MÖ 395

yılında Agesilaos'un saldırısıyla yıkıldığı, kazılarda ele geçen yanmış taban ve kerpiç duvarlarla da kanıtlanmıştır. Yapı daha sonra yeniden inşa edilmiştir.

Daskyleion ve çevresinde bulunan mimari öğelerin ortaya koyduğu Anadolu-Pers stili heykeltıraşi buluntuları ile de kendini göstermektedir. Kentte çok sayıda mezar steli ve kabartmalı bloklar, Perslerin günlük yaşamları, ölü

Daskyleion yakınlarında bulunmuş bir mezar steli. Üzerinde Aramca bir yazıt ve Pers kıyafetleri içinde cenaze alayı görülmek-

kültleri gibi kültür tarihi için çok önemli tasvirler içerir. Stellerin bir kısmında Aramca yazıtlar yer alır. Üzerlerinde lanet yazıtları bulunan bu stellerin, tümülüs geleneğinde yapılan mezarların girişine dikildiği düşünülmektedir. Kabartmalı blokların ise resmi yapılarda, mezar anıtları, ateş sunakları veya orthostat olarak kullanıldığı düşünülebilir.

Büyük İskender, Persleri yendikten sonra satrap olarak Kalas'ı atamış ve bölgeden ayrılmıştır. MÖ 323'te Büyük İskender'in ölümünden sonra bölge ve dolayısıyla Daskyleion, generallerinden Leonnatos'un yönetimine geçmiştir. MÖ 280 yılında Bithynia kralı I. Nikomedes yönetimi ele geçirmiş, II. Eumenes döneminde bölge ve kent Pergamon krallığına bağlanmıştır. Daskyleion, Pergamon kralı Attalos'un MÖ 133'de topraklarını Roma Cumhuriyeti'ne bırakması ile Provincia Asia eyaletine bağlanmıştır.

Daskyleion'da Hellenistik Çağ'a (MÖ 334-31) ait kalıntılar, Makedon askerlerinin yerleştiğini gösterir. MÖ 3. yüzyıla ait ev temelleri ve iki sokak gün ışığına çıkarılmıştır. Yine bu döneme ait devşirme malzemelerden yapılmış bir teras duvarı, dönemin sonuna tarihlenen kare planlı bir kule bulunmuştur.

Kentin Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk dönemlerinde önemini yitirdiği söylenebilir. Daskyleion ve çevresinde bu döneme ait çok az sayıda eser (keramik ve terra cotta figürin) bulunmuştur. Doğu Roma

(Bizans) egemenliğinde Poimaneion (eski Manyas)'ta kurulan Piskoposluk merkezine bağlı olan bir kale, Daskyleion'da inşa edilmiştir. Höyüğün, güney ve doğusunu çevreleyen sur duvarı ve kuleler, Bizans kalesine ait yapı kalıntılarıdır.

Daskyleion'da Muğla Üniversitesi Başkanlığı'nda yürütülen ve İstanbul Üniversitesi Arkeologlarının da katılımıyla desteklenen kazılar, yapılan ve/veya gerçekleştirilmesi planlanan projelerle kentin önemi her geçen gün daha fazla ortaya çıkacaktır. Kültür turizminin de gelişmesi için bazı çalışmalar kazı heyetince planlanmaktadır. Örneğin Daskyleion ve Paradeisos'u bir arada düşünüldüğünde oluşturulacak gezi alanları, bisiklet ve yürüyüş parkurları gibi projeler ile doğa turizmi yöreye çekilebilir. Aynı zamanda Eski Çağ'daki Paradeisos'un küçük bir bölümü tekrar canlandırılarak Daskyleion ve günümüz Bandırma'sı dünyaya adını daha fazla duyurabilir.

Kent, Yunan ya da Roma yerleşmesinde görülen tiyatrolar, stadiyonlar, tapınaklar vs. gibi görkemli yapılara ev sahipliği yapmaz. Daskyleion, kozmopolit (Phryg, Lyd, Pers, Yunan) yapısı ile bütünüyle bir Anadolu kentidir. Farklı dil, din ve ırktan insanlar bu kentte beraber yaşamış, birbirlerine olabildiğince saygı göstermiştir. Anadoluluğun güzel bir örneği olan Daskyleionluların günümüze örnek olması hepimizin arzusudur. •

Yasemin Şef'den Bu Ay

Izgara Somon

Yazan:
YASEMİN ATAMAN

Somon balığı pişirmeye ilk tanışmam, lise yılında Norveç'te olmuştu, orada yatılı okula gidiyordum ve yerel öğrenciler bizim Türkiye'de konserve ton balığı açtığımız kolaylıkla somon balığından yemekler yapıyordu. Şimdi bir çok restoranın en pahalı yemeklerinden olan "ızgara somon", "somonlu fettucine", "somon buğulama" gibi lezzetler, orada bu güzel balık çok bulunduğu için, gayet ekonomik, pratik, besleyici ve güzel bir alternatif oluyordu

bize. Belki de hala çok hem yemeyi, hem de pişirmeyi çok sevmem yıllar öncesinden kalma bu öğrencilik yıllarından kalma güzel anılardandır.

Somon balığı, özellikle sağlık için faydaları da tıp ve beslenme uzmanları tarafından çok vurgulanmasıyla beraber, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllar-

da çok popüler oldu. Balık yağı özellikle zeka ve metabolizma gelişimi için faydaları ile tanınır ve somon balığı da Omega 3 gibi yararlı yağları açısından çok zen-

gin olduğu için sağlıklı beslenme deyince ilk akla gelen balıklardan biri olmuştur. Kalp damar sağlığından güzel parlak saçlara, kadınlarda meme kanseri riskini düşürmesinden sağlıklı bir cilde kadar pek çok faydası geniş çevrelerce kabul ediliyor. Bunların yanı sıra, özellikle kılçıkları nedeniyle balık tüketmeyi sevmeyen insanlar somon balığını tercih ediyor çünkü hem ufak kılçıkları yok hem de temizlemesi ve pişirmesi çok kolay.

Dikkat etmenizi önereceğim 2 konu var: çok yağlı bir balık olduğu için az yağ kullanmaya özen gösterin ve de tavuk yemeklerinde uyguladığımız "içi bembeyaz oluncaya kadar pişirelim" kuralını bu balık için unutmaya çalışalım. Somon ateşte fazla tutulursa, içindeki yağı ve suyu kaybedeceğinden, kurur ve lezzetini kaybeder.

Hazırlanışı:

Somonları güzelce yıkayıp kâğıt havlular ile kurulayın ve kenara alın. Eğer mutfak robotunuz varsa marine sosunu hazırlamak kolaydır. Malzemenin tümünü robotun bıçaklı haznesine atıp iyice püre haline gelinceye kadar karıştırıp hazırlayabilirsiniz. Mutfak robotunuz yoksa, malzemenin taze otlarını ince ince

doğrayın ve ayrı bir kapta diğer malzemeler ile salata karıştırır gibi karıştırın. Bu soston 1 çay bardağını ayrı bir yere alın ve kalanını balığınıza bulayın. Kırmızı et gibi uzun süre bekletmeye gerek yok ama bu sosta 1-2 saat kadar dinlendirilirse daha lezzetli olur.

Somon beklerken patatesi pişirebilirsiniz, balıktan çok daha uzun sürecektir. Patatesleri düzgünce soyduktan sonra enlemesine çok ince ekmek dilimler gibi dilimleyin. En alt kısmını, tepsiye koyunca dik durabileceği şekilde düzlemek

4 Kişilik Tarif

Malzemeler:

500 gr fileto somon (*balıkçınız veya siz 4 parçaya ayırabilirsiniz*)

Marine için:

- 1/2 demet maydanoz
- 1/2 demet dereotu
- Bir tutam taze nane
- 1/2 demet taze fesleğen veya reyhan (*Tarhun, biberiye, kekik de olabilir*)

- 1 çorba kaşığı hardal

- 1 çorba kaşığı bal

- 1 çay bardağı su

- 1/2 çay bardağı zeytinyağı

- 1 tatlı kaşığı tuz

- 1 fiske karabiber

Sosu için:

- 1 çay bardağı mayonez

- 1 diş ezilmiş sarımsak

- 1 çay kaşığı toz köri

- 2 çorba kaşığı su

- 1 fiske tuz

- Bir kaç damla limon suyu

- 4 orta boy patates

Somon balığı
zengin omega
3 yağı içeriği
nedeniyle çok
sağlıklı bir besin
kaynağıdır

için keserek atın ve aynı şekilde, formunu bozmadan fırın tepsisine dizin. Üzerine ayırdığınız sostan ve belki biraz ilave zeytinyağı gezdirerek 180 derece fırında ortalama 45 dakika (içleri yumuşayınca kadar) pişirin. Patatesi fırından aldıktan sonra ısıyı 200 dereceye çıkarın.

Körili sos için, bütün malzemeyi bir kasede karıştırın ve kenara alın.

Somon balığını fırın tepsisine yaydığınız yağlı kağıt veya alüminyum folyo üzerine derisi

(derisini ayıkladıysanız koyu renkli kısmı) üste gelecek şekilde dizin ve 200 derecedeki fırında damak zevkinize göre en az 10, en çok da 18 dakika pişirin.

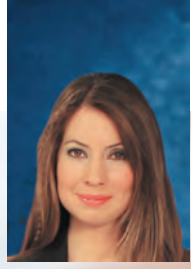
Fırından çıkarınca 1-2 dakika dinlendirerek patatesle beraber tabağa alıp sosundan 1 kaşık dökerek servis edin.

Tabağı süslemek için taze baharat ve ince kesilmiş kırmızı soğan kullanabilirsiniz, bu balık için bu seferlik limonlar dolapta kalsın!

Afiyet olsun! •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Sosyal Medya Kıskançlık Nedeni

“**Sosyal medyada** vakit geçirmek kıskançlığa yol açıyor.” Bu tespit Danimarka’da, Kopenhag

Üniversitesi’nin yaptığı araştırmaya dayanıyor. 1300’den fazla kişinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırma, sosyal medya sitelerinin tatmin ve duygu durumunu olumsuz etkilediğini gösteriyor.

Araştırmacılar, saatlerce başkalarının sosyal medya sayfalarına bakarak vakit geçirenlerin kendi hayatlarını başkalarının yaşamlarıyla karşılaştırarak kendilerini mutsuz ettikleri sonucuna ulaştı. Araştırmada, sosyal medyayı bir hafta kullanmamanın mutluluğa neden olduğu da vurgulandı.

2 Dünyanın En Yüksek Köprüsü

Dünyanın en yüksek köprüsünün yapımı tamamlandı. Çin’de inşa

edilen köprü, Beipanjiang'ın uzunluğu 1.341 metre, yüksekliği ise 570 metre. Köprünün yüksekliği, 200 katlı bir binaya eş değer. Ülkenin güneybatısında inşa edilen köprü, Yunnan ile Guizhou bölgelerini birbirine bağlıyor.

Yapımına 2013 yılında başlanan Beipanjiang'ın toplam maliyeti ise 150 milyon ABD doları.

3 Çita Soyü Tükeniyor

Dünyanın en hızlı memelisinden yalnızca 7100 tane kaldı.

Londra Zooloji Derneği araştırmacısı Doktor Sarah Durant'ın hazırladığı rapora göre; Asya'daki çitalar neredeyse yok oldu ve yalnızca 50 çita İran'da yaşıyor. Raporda, Zimbabve'deki çita nüfusunun, son 16 yılda tarım arazilerinin kiraya verilmesi nedeniyle 1200'den 170'e indiği de kaydedildi.

Özellikle Körfez ülkelerinde çita beslemenin çita yavrularının kaçak ticaretine yol açtığı da vurgulandı.

4 Fransa Cumhurbaşkanı Kadın Suçluya Af

Fransa Cumhurbaşkanı

François Hollande'dan kadın suçluya af çıktı. Hollande, yıllarca şiddet gördüğü kocasını öldürmekten 2012 yılında hüküm giyen Jacqueline Sauvage'ı nadiren kullanılan bir yetkiye dayanarak affetti. Sauvage'ın üç kızı başkanlık affını talep eden bir dilekçeyi internete sunmuş ve toplam 380 bin imza toplanmıştı. Fransa'da kadın örgütleri, Sauvage davası için uzun süredir protesto eylemleri düzenliyordu. Hollande, 2013'te de o dönem ülkenin en uzun süre hapis yatan kişisi Philippe El Shennawy'nin 38 yıl sonra şartlı tahliyle serbest bırakılmasını onaylamıştı.

5 Deniz Canlıları Kıyıya Vurdu

İlk kez geçen ay, Kanada'nın St. Mary's Körfezi sahillerine vuran yüzlerce ringa balığı ile başlayan deniz canlılarının ölümleri sürüyor. Binlerce ölü balık, denizyıldızı, yengeç, istiridye, tarak ve ıstako-

zun ölüm nedeni gizemini koruyor. Yetkililer, şu ana kadar yapılan çalışmalarda, yaşanan ölümlere neyin yol açtığını belirleyemediklerini açıkladı ve çalışmaların sürdüğünü vurgulandı.

6 Dünyanın En Yaşlı Erkek Pandası

Dünyanın en yaşlı erkek pandası Pan Pan, Çin'de hayatını kaybetti. 31 yaşındaki Pan Pan'ın ölüm nedenini tespit etmek için otopsi yapılacak. Pandanın yaşı, insan ömrüyle kıyaslandığında yaklaşık

100'e tekabül ediyordu.

Doğal yaşamda bulunmayan pandaların yüzde 25'i kadarının Pan Pan'ın torunu olduğu biliniyor. Kanseri ve başka sağlık sorunları olduğu belirtilen Pan Pan, katarakt ve diş sıkıntılarını gibi bazı rahatsızlıklar da yaşıyordu.

7 Avrupa'nın En Büyük Kedi Yuvası

Avrupa'nın en büyük kedi yuvası, Rusya'nın St. Petersburg kentinde açıldı. 'Kedi Cumhuriyeti' isimli kafe, 60 kediye yuva olacak. Kentteki Ermitaj Müzesi'ndeki tabloları farelerden korumak için 'bekçilik' görevi yapan kediler de, emekli olduklarında, hayatlarının geri kalanını bu kafede geçirecek.

Kedi Cumhuriyeti'ne gelen ziyaretçiler, istedikleri kediyi, uygun gördükleri fiyata sahiplenebilecek. Kafenin bağlı olduğu Kedi Müzesi, geçen yıl 700'den fazla kedinin sıcak bir yuva bulmasını sağlamıştı.

8 Hindistan'daki Dans Guinness'e Girdi

5'inci Uluslararası Dans Sözleşmesi çerçevesinde düzenlenen Hindistan'daki toplu Kuçipudi dansı, Guinness Rekorlar Kitabına girdi. Andhra Pradeş eyaletinde Kuçipudi dansı yapan 6 bin 117 kişi, "Jayamu Jayamu" parçasıyla yeni bir rekora imza attı. Koreografisi Hint dansçı Vempati Çina Satyam'a ait 12 dakikalık dans gösterisine Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Arap Emirlikleri, Rusya ve Hong Kong'un da aralarında olduğu 18 ülkeden dansçılar katıldı.

9 Arabanın Üzerinde Dev Fok

Avustralya'nın Tasmania eyaletindeki Launceston kentinde ağırlığı 200 kiloyu bulan büyük erkek fok, sokakta dolaşırken görülmüştü. Fok daha sonra bir evin önündeki otomobilin üzerine çıkmış halde görüntülendi. Yetkililer, foku uyuşturucu iğneyle sakinleştirdikten sonra bir nehre bıraktı. Yetkililer,

uyuşturucunun etkisi geçtikten sonra fokun rahat bir şekilde doğal yaşama geri döndüğünü belirtti. Fokun kıydan 50 kilometre içerideki Launceston'a çevredeki suyollarını kullanarak gittiğine inanılıyor.

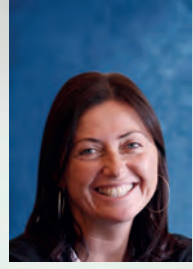
10 Kundak Terapisi

Otonamaki, fizyoterapiye alternatif olarak çoğunlukla kadınlara önerilen ilginç bir yöntem. Otonamaki, Japonca "Yetişkin kundağı" anlamına geliyor ve sırt ağrıları tutulmalarıyla düzgün duruş konusunda faydalı bir terapi yöntemi olarak hızla yaygınlaşıyor. Fikir, bebeklerin bezle kundaklanmasından çıkmış. Her bir kundaklama tedavisi 20 dakika süreyle uygulanıyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

Aylin Abla'dan
Öğütler
Aylin Yengin

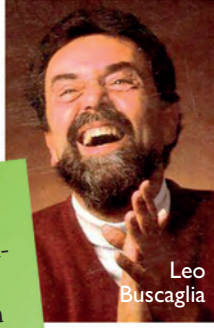
Bu Çocuklar Aşktan Söz Ediyor

Aşk, insan olmanın en güzel ve vazgeçilmez özelliklerinden biri. Peki, ama biri size gelip de “Aşk nedir?” diye soracak olsaydı, cevabınız ne olurdu?

Çocukların
Gözünden Aşkın
Gerçek
Anlamı!

Eğitim Görevlisi ve Yazar **Leo Buscaglia** liderliğindeki bir araştırma grubu, çocukların aşk algısını keşfedebilmek amacıyla bu soruyu cevaplamaları için 4 ila 8 yaş arası bir grup çocuğa sordu. Bu araştırmayı yaparken esas amaçları, içlerinde en sevecen çocuğu bulmaktı. Ancak araştırma boyunca, aşkın çocuk algısı üzerinde ne kadar derin bir anlama sahip olduğunu hayretle keşfettiler.

İşte çocukların verdikleri şaşırtıcı ama bir o kadar da şefkatli yanıtlardan bazıları:

Leo
Buscaglia

Büyükannem romatizma olduğunda, eğilip ayak tırnaklarını boyamak ona çok zor geliyordu. Bu yüzden dedem onun tırnaklarını boyamaya başladı, hatta kendisi de romatizma olduktan sonra bunu yapmaya devam etti. Aşk budur işte.

Rebecca, 8 yaşında

Aşk, biriyle yemeğe gittiğinizde ve karşınızdaki sizden hiçbir şey istemeden ona bütün kızarmış patateslerinizi vermektir.

Chrissy, 6 yaşında

Aşk, annem babama kahve pişirdiğinde ucundan bir yudum içmesidir, sadece lezzetli olduğundan emin olmak için.

Danny, 7 yaşında

Aşk bir çocuğa gömleğinin güzel olduğunu söylediğinde, onu her gün giymeye başlamasıdır.

Noelle, 7 yaşında

Aşk, babam terli olduğunda ve kötü koktuğunda bile annemin onu hâlâ Robert Redford'dan yakışıklı bulmasıdır.

Chris, 7 yaşında

Aşk, köpeğinin yüzünüzü sevgiyle yalmasıdır, hatta onu bütün gün evde tek başına bıraktıktan sonra bile.

**Mary Ann,
4 yaşında**

Gerçekten öyle hissetmiyorsan kimseye 'Seni seviyorum' dememen gerekir. Ama eğer öyle hissediyorsan sürekli tekrar etmelisin. Çünkü insan unutulabilir.

Jessica, 8 yaşında

Birisi seni sevdiğinde, ismini bile farklı şekilde söyler. Bu şekilde isminin, onun ağzında güvende olduğunu bilirsin.

Billy, 4 yaşında

Aşk seni, yorgunken bile gülümsetebilir.

Terri, 4 yaşında

Aşk sürekli öpüştür. Ve öpüştürken sıkıldığınızda bile birlikte olmak ve onunla konuşmaya devam etmek istersiniz.

Tıpkı annemle babam gibi. Öpüştüklerin de çok çirkin görünüyorlar.

Emily, 8 yaşında

Gözle Gönül Arası

Mehmet Uhri

KIRLANGICIN ÖMRÜ

Ağaçtaki kırlangıç yuvasını sapanla taşılayıp yuvadan düşen yavruları yakalamaya çalışan çocuklara doğru koşturup bağırırken kaldırımında çarpıştık. Çocuklar kaçışan yavruları kovalarken üzerlerine doğru hışımla gelen yaşlı adamdan kaçmaya çalışıyordu. Çarpmanın etkisi ile sendeledi ve kenardaki bahçe demirine tutunmaya çalıştı ancak başaramadı ve sağ dizinin üzerine düştü. Koluna girip kaldırmaya çalıştım ancak *“Beni bırak şu çocukları kovala, rahat bıraksınlar kırlangıçları.”* diye söylendi. Nefes nefeseydi. Rengi solmuş, terlemişti. Düşmenin etkisi ile dizi kanyordu. Pantolonu diz bölgesinden yırtılmıştı. Kanayan yerin üzerine mendil ile bastırdım. Oturup soluklanmasını istedim.

Evet, kırlangıçlar her yıl aynı yere yuva yapar. Birbirlerine de çok benzerler. Ama gidenin geldiği görülmemiştir.

Ancak o ayağa kalkıp çocukları kovalama telaşındaydı, öfkeliydi. Bu arada ortaya çıkan anne kırlangıç yuvadan düşen yavruları tek tek ağaca taşıyordu. Yaşlı adam bir eliyle mendili kanayan dizine bastırıp diğer eliyle ağaçtaki kuş yuvasını gösterdi.

“Bırakmıyorlar beyim, bırakmıyorlar. Ağacın tepesinde bile rahat yok kırlangıçlara. Halbuki ne zor hayat yaşadıklarını bilseler değil taşlamak gözleri gibi bakarlar.”

“Ben de sık geçerim buradan. O kırlangıç her yıl gelir o ağaca yuva yapar. Yeri bellemişti sanki.”

“Bak sen de yanlış biliyorsun. Sanıyorsun her sene aynı kuş gelip oraya yuva yapıyor. Kırlangıcın ömrünün 6 -8 ay olduğunu sen de bilmiyorsun.”

“Nasıl yani? Kış olup göç eden geri gelmiyorsa aynı yeri yuvayı nasıl buluyorlar?”

“Kırlangıç ağaca yuva yapar,

yavruları yumurtadan çıkınca besler büyütür; onlara uçmayı öğretir. Havalar soğuyunca yavrularını da alır ve sıcak ülkelere göç eder. Orada ölüyor. Baharda gelenler ise doğdukları yere gelip yuva yapar. Onların görevi de yavrularını büyütüp yanlarına alıp göç edebilmektir. Evet, kırlangıçlar her yıl aynı yere yuva yapar. Birbirlerine de çok benzerler. Ama gidenin geldiği görülmemiştir. Yuvayı bozarsan seneye gelecek kırlangıç da bulamazsın. Gidecek yavru olmazsa o yuva sahihsiz kalır. O yüzden kızdım o veletlere. Bilseler yapmazlar elbet.”

Dizindeki kanama azalmıştı. Mendili değiştirip üzerine bastırmaya devam etmesini istedim. Pantolonunun dizindeki yırtığı eliyle kapatmaya uğraştı. Olmayınca bıraktı. Üstünü silkeledi. *“Hanıma iş çıktı, söylenecek yine”* dedi. Koluna girip ayağa kaldırdım.

Az ilerdeki bir merdivenin kenarına oturduk. Öfkesi geçmemişti. Ne iş yaptığını sordum. Belediyede işçi olarak çalıştığını emekli olduktan sonra işportacılık yaptığını şimdilerde ise çalışmadığını söyledi.

“Eskiden meydanda çakmaklara gaz doldurur, çakmak taşı ve otobüs bileti satardım. Sonra kimliklere pvc kaplamaya başladım. Yani şu kırlangıçlar gibi hep buralardaydım.”

“Sahi bir zamanlar kimliklere pvc kaplattırdık. Sonra ne oldu?”

“Sonra ne olduğu önemli değil. Önce ne olduğuna bak sen, beyim. Eskiden nüfus cüzdanı diye defter gibi bir şey taşırıldık.”

“Evet benim de vardı.”

“Adı üstünde cüzdandı, kılıftı. İçinde yazılanlar ise kimliğimizdi. Sonra her şey büyüdü. Şehirler büyüdü de insan küçüldü. İnsanla birlikte kimlikler de küçüldü. Küçük kimliklere kocaman insanları sığdırıyorlar artık. Pvc kaplama işi, kimlikler küçülünce çıktı ortaya. Kimlik küçülünce korumaya gerek duydular sanki, insanlar.”

Bir süre susup ağacın üstünde yavrularını bir arada tutmaya çalışan anne kırlangıca baktı. Sonra eliyle yoldan gelen geçeni gösterdi.

“Şimdi nüfus cüzdanı ve içinde yazılanların pek önemi kalmadı. Pvc kaplı küçük kimlikler revaçta. Bozulacak, yırtılacak kimliklerine zarar gelecek diye korkuyor insanlar. Kendilerini o kimlik kadar bile korumuyorlar. Bak şunlara sigara

içerler, üstüne başına bakmazlar. Güzel görünmek uğruna soğuk havada ince giyinir üsütiüp hasta olurlar. Ama kimlikleri söz konusu olunca akan sular durur. Kimlikleri hep yeni kalsın isterler. Sanki o kimlik olmayınca yok olup gidecekler.”

“İyi de kimlik her zaman önemlidir.”

“Önemli olduğunu biliyorum elbet. Ben onu demiyorum. Kim olduklarını sorsan çıkarıp kimlik göstermeyi iyi bilirler, anasını babasını kimlerden olduğunu anlatırlar. Kendini tanı, anlat deyince iki laf edemezler. Ne olduklarından çok ne olmadıklarını dinlersen onlardan.”

“Peki ya sen kimsin?”

“Boş ver benim kim olduğumu. Bazen ben de kim olduğumu unuttuyorum. Şu eski nüfus cüzdanım olmasa bir gün hepten unutacağım kendimi.”

“Peki neden bıraktın işportacılığı. Yaşlılık mı?”

“Ne yaşlılığı. Çalışmak isterim elbet. Bırakmadılar. Neymiş? Ruhsatım yokmuş, vergi vermiyorum. Ne kazanıyorum ki vergi vereyim. Hiç düşünmüyorlar. Böyle konuşunca da “madem kazanmıyor-

sun niye bu işi yapıyorsun” diyorlar. Şu kırlangıca bunca emek, bunca çaba 6-8 aylık ömründe bunca kahır çekilir mi? Neden bu işi yapıyorsun? diye soruyorlar mı? Gel de anlat.”

Dizindeki kanama durmuştu. Yardım için teşekkür edip kalkıp gitmek istedi. Yorgunluğu ve öfkesi geçmiş gibi görünmüyordu. Biraz daha oturup dinlenmesini istedim ama pek söz dinleyecek gibi değildi. Lafa tutup oyalamaya çalıştım.

“Otur biraz daha. Tamam kim olduğunu anlatma, başkaları seni nasıl tanıyor bari bana onu anlat.”

“Ne bileyim. Başkalarının beni tanıdığı kadar kendimi tanıdığım-dan bile emin değilim. Bildiğim kimsenin benden çekinmediği. Beni tanıyanlar bilir, sever biraz da acırlar. Kimseyi ürkütemedim bu yaşıma

kadar. Bu bazen iyi genellikle de kötüdür. Kimseyi şaşırtmadım. Şaşırtacak bir şey yapsam da ciddiye almazlar. Kuşlara sapanla taş atan çocukları kovaladığımı söyleyince hanımın yüzündeki ifadeyi şimdiden görebiliyorum. Dudağını bükip yine acıyarak bakacak bana. Hadi bırak gideyim artık.”

Ayağa kalkıp üstünü başını silkeledi. *“Belki yine görüşürüz”* dedim gülümseyerek bana baktı *“Dedim ya, kırlangıcın ömrü kısadır. Belki yine görüşürüz de görüştüğün kişi aynı kişi mi olur bak orasını bilemem. Hayat bu ne edeceksin?”* dedi. Gözünü yuvasını toparlamaya çalışan ağaçtaki kırlangıçtan ayırmadan yol boyunca ağır adımlarla ilerleyip uzaklaştı. Anne kırlangıç ise yavrularını emniyete almış yuvayı tamire koyulmuştu.

mehmetuhrıbd@gmail.com

Bir ülkenin geleceği neye bağlıdır?

O ülkenin insanlarının göreceği eğitime bağlıdır. Eğitimse insanın okulda öğrendiği her şeyi unuttuğunda arta kalandır.

Dünya aptallarla dolu diyorsunuz.

Aptalın tanımı nedir?

Aynı şeyi defalarca yapıp farklı bir sonuç almayı uman kişi. Aptallarla dolu bir dünya çekilmezdir; çünkü dâhiliğin mutlak bir sınırı vardır, aptallığın asla.

Sizin zarif bir kişi olmadığınızdan bahsediyorlar..

Yüksek ruhlar, her zaman sıradan akılların şiddetli muhalefetiyle karşılaşır. Eğer bilim adamı olarak gerçeği açıklamak istiyorsan, zarafeti terziye bırakmalısın. Diğer yandan şunu da söylemeliyim ki bu dünyada beni birkaç kişi anladı, onlar da yanlış anladı.

Tüm dünyaya tek bir mesaj vermek isteseniz o mesaj ne olurdu?

Yeryüzündeki şartların düzelmesi, sadece bilimsel buluşlara değil çok ahlaklı bir yaşama düzeninin gerçekleşmesine bağlıdır.

Einstein'a Sorular ve Yanıtları...

ŞUBAT AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(c) Düzenleyici

6-(c) Belirti

11-(a) Atak, hücum

2-(a) Değer düşürme

7-(b) Hayalci

12-(b) Ruhsal gerilim

3-(d) Söz meydanı

8-(c) Destekleme

13-(c) Bindirim

4-(a) Toplam ürün

9-(d) Sınırlama

14-(c) Süzgeç, süzek

5-(d) Çevre bilimi

10-(b) Aykırılık

15-(b) Rekabetçi

“Bilginizi Denetleyin”

1-(d) Mimik

2-(c) Duyularını dile getirmesine

3-(c) Şinasi

4-(a) Birleşmiş Milletler Antlaşması

5-(b) İtalyan Kent Devletleri

6-(c) Rumi Takvim

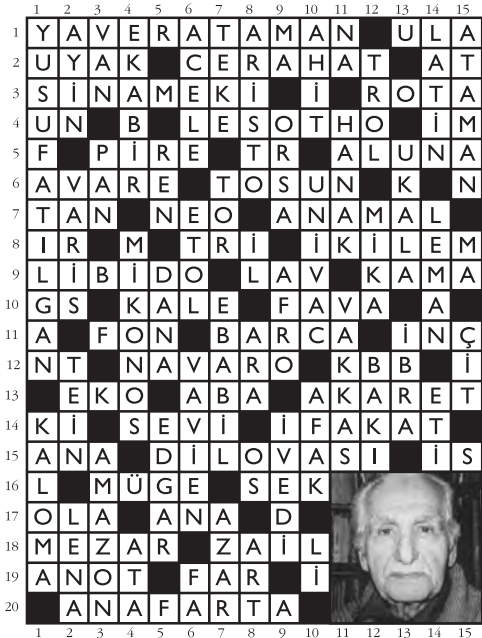
7-(d) Kronoloji

8-(d) Bakır

9-(b) Çin

10-(a) Nesrin Olgun

Kare Bulmaca

Bize Gönderilen Kitaplardan

Tarikat, Cemaat, Kadın

Şahin Filiz

Say
Yayınları

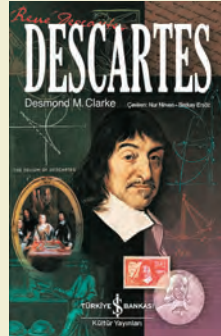
Şahin Filiz, yalnız kendi içinde değil dünyaya da akıl almaz acılar yaşatan İslam dünyasında kanserleşen “Tarikat, cemaat ve kadın” sorunu konusunda durup düşünmeye çağırın çalışmalarına bir yenisini daha ekledi: Tarikat, Cemaat, Kadın” “Neo-Oryantalizm’in Kadın Üzerinden Ege-menlik Arayışı ve Siyasal İslamcılık” Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “Sığmazken Atalarım güne, yarına./ Düşmüşüm vay, düşmüşüm ben el kapılarına” dizeleri düşünce kıyılarına bıkıp usanmadan çarpıp durmasına karşın kimilerinin “lanetli topraklar” olarak damgalayıp üstünü örtmeye çalıştığı coğrafyada kan, gözyaşı, acı durmak bilmiyor. Sıkışıp kaldığı, göz gözü görmez karanlıkta vahşet çağını İslam düşüncesinin yaktığı meşaleyi elinden alarak atlatan Batı, aydınlığın nimetini yaşarken karanlıkta kalan

Doğu ne kaptırdığı ışığı alabilirdi ne de küllenen közü yeniden alevlendirebilirdi. Bilim, sanat, kültür, düşünce mezarlığından çıkardığı cevherleri, tıpkı petrol, bor, arkeolojik miras gibi değerlerine benzer şekilde kaptırdı. Öylesine çelişkili bir süreç ki petrol Batı’yı ışığa, petrol karşılığında alınan paralar Doğu’yu sadece karanlığa değil kana boğuyor. Halifeliğin Atatürk’ten 900 yıl önce Kurtuba Emirliği tarafından kaldırıldığına dikkat çeken Şahin Filiz: “Laiklik Müslüman’ı Müslüman’dan korumak korumak için benimsenmiştir ve bu adımın ne kadar haklı olduğunu İslam dünyasının dünkü ve bugünkü hal-i pür mealine bakarak açıkça görebiliyoruz. Laiklik anavatanı Batı da olsa da, en fazla İslam dünyasının muhtaç olduğu bir siyasi tutumdur. (...)

Descartes

Desmond M. Clarke

İş Bankası
Kültür
Yayınları

Kimilerinin biyografisini yazmak güçtür.

Bunlardan biri de Descartes'tir. Çağdaşları kaçındığı gibi yıllar sonra Descartes'in bütün yapıtlarını yayına hazırlayan, yığıla belge ve bilgiyi elinde tutanlar da kapsamlı bir eserden uzak durdu. Gözü pek Desmond M. Clarke 440 yıl sonra Descartes'i bütün yönleriyle anlatan biyografiyi yazdı. Bir çok Descartes uzmanının okuyup katkıda bulunduğu çalışmayı Nur Nirven ile Berkay Ersöz birlikte Türkçeye kazandırınca biz de "Düşünüyorum öyleyse varım!" sözüyle içli dışlı olduğumuz Descartes'i daha yakından tanıma olanağı buluyoruz. İş Bankası Kültür yayınları kapsamlı biyografiler yayınlıyor. Churchill, Mill, Bolivar, Rousseau, Kant, Darwin, Locke, İvan, Hammurabi, Palme, Marquez, Rimbaut, London, Budha, Hegel, Leibniz, Afrikalı Leo, Hobbes, Bernhardt, Mithradates, Konstantinos, Kierkegaard, Beethoven, Ceasar, Schopenhauer, Dirac, Franklin, Austen, Robespierre, Nietzsche, Bismarck, Kubilay Han, Faysal I, Büyük Konstantin ve dizinin 35. Kitabı: Descartes. Clarcke, şöyle anlatıyor: "O, Batı felsefesi kanonunda o kadar sağlam bir yer edinmiştir ki öneminden artık hiç kimse kuşku duymamaktadır. Descartes neden önemliydi? Hiç de bugün hem felsefe öğrencileri hem de diğer okurlar tarafından kolayca hatırlanmasını sağlayan ve "Düşünüyorum Öyleyse Varım" sözü nedeniyle değil.

Kimyanın Gizemli Arka Bahçesi

Simya

Zeki Tez

Hayy kitap

Otomatlar - Mekanik Oyuncaklar, Alet ve Makinelerin; Lezzetin; Madencilik, Metalürji ve Minerolojinin; Patlayıcı, Silah ve Savaş Tekniğinin; Gündelik Yaşam ve Eğlencenin; Tekstil ve Giyim Kuşamın; Matematiğin; Kağıdın ve Matbaanın; Astronomi ve Coğrafyanın; Mitolojinin; Fiziğin; Kimyanın... Kültürel tarihi kitapları ardından İlaç ve Parfümün Sihirli Dünyası; Avrupa Türk İzi; Acayip Sözlük; İslam'ın Batı Cephesi; Gizli Bilimlerin Serüveni; Bilim ve Teknikte Ortaçağ Müslümanları, Kimya Dili Üzerine Tarihsel İncelemeler tıbbın gizemli tarihi; Meslekler Tarihi çalışmaları yayınlanan Zeki Tez şimdi de Kimyanın Gizemli Arka Bahçesi: Simya'nın izini sürüyor: "Simya, evrenin kimi parçalarını geçici varlıklarından kurtarıp yetkinliğe ulaştırmaktır; bu da metaller için altın, insan için uzun ömür, sonra da ölümsüzlük ve ruhun arındırılmasıdır."

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Bulut Atlas Şanal, *Lefkoşa*

Bilge Deren ve Mert Eren Arslan, *İzmir*

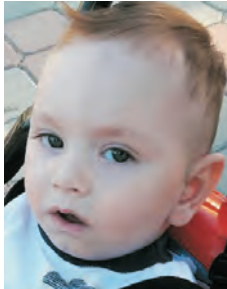
Burak Efe Kurban, *Adana*

Duru Zinciroğlu, *Ankara*

Eda Gündüz, *İstanbul*

İbrahim Yağız Işık, *Ankara*

Özgü Buğlem Karakurt,
Gölcük

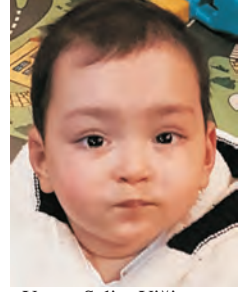
Yalın Şimşek, *Antalya*

Beren İlke Özbayram, *Ankara*

Ülkü Bilge Özbayram, *Ankara*

Yavuz Selim Yiğitpaşa,
İstanbul

Aybars Yudar, *Eskişehir*

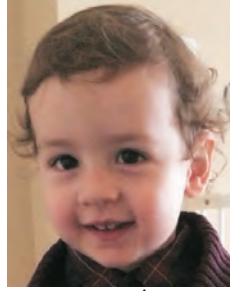
Ekin Yılmaz, *Alanya*

Özgecan Menekşe, *Amasya*

Batu Yanmaz, *Antalya*

Ege Keleş, *İstanbul*

Miray Yılmaz, *İstanbul*

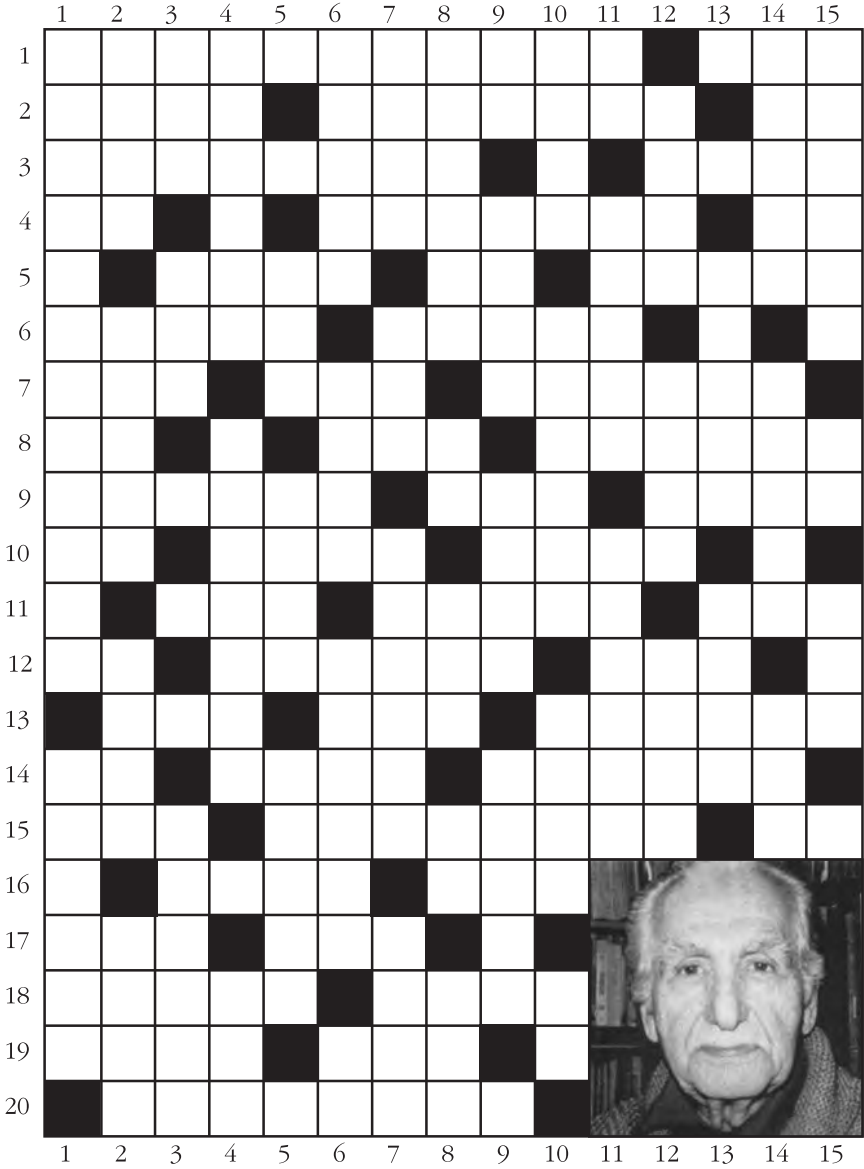
Yiğit Bayramoğlu, *İstanbul*

Özge Ertaş, *Tekirdağ*

Remle Gökçe, *Alanya*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- 'Sadi .... ..' (1906-1994 yılları arasında yaşamış olan fotoğrafta görülen, müzikolog, folklor uzmanı, eğitimci ve sanatçımız).- Muğla'nın bir ilçesi. 2-Őiirde dizelerin sonunda tekrarlanan ve aynı sesi veren heceler bakımından benzeşen ek.-İrin.- Satrançta bir taş. 3-Baklağil-, lerden sıcak bölgelerde yetişen, birçk türü bulunan bir bitki.- Geminin izlediği yol. 4-Hububat tozu.- Afrika'da bir lke.- İşaret. 5-Yunanistan'da bir liman kenti.- Türkiye'nin plaka işareti.-Yönetmen Alan Ereira'nın 2012 yapımı belgesel nitelikli filmi. 6-Raj Kapoor'un ünlü filmi.- Danalıktan yeni çıkmış genç boğa. 7-Güneş doğmadan önceki alaca karanlık.- önüne geldiği kelimeye yeni anlamı katan yabancı bir ek.- Sermaye. 8-Şarkı, türkü.- üç, üçlü anlamında yabancı bir ek.- Çelişki. 9-Cinsel içgüdü- nn belirtilerini gösteren, yaşama gücünün bütünü.- Yanardağ pskrts.- Silah olarak kullanılan, ucu sivri, iki ağzı da keskin uzun bıçak. 10-Bir spor kulbmz simgeleyen harfler.- Satrançta bir taş.- Bakla içi ile yapılan bir meze türü. 11-Arka plan.- Barselona spor kulübüne taraftarlarınca verilen ad.- Yabancı bir uzunluk ölçüsü birimi. 12-Briçte sanza-tunun kısa yazılışı.- '.....'nun Topları ' (J.Lee Thompson'un 1961 yılı yapımı ünlü filmi).- Tıpta Kulak-Burun-Boğaz hastalıkları bölümünün kısa adı. 13-Akis.-Kalın ve kaba kumaş.- Gelirler. 14-İlgi eki.- Aşk.-Hastalıktan kurtulma, iyileşme. 15-Maksim Gorki'nin ünlü yapıtı.- Kocaeli'nin bir ilçesi.- Duman lekesi. 16-İnci çiçeği.- Katışksız, saf. 17-Acaba anlamında bir sözcük.- Valide. 18-llerin gömüldüğü yer.- Ortadan kalkan, yok olan. 19-Bir elektrolitte akımın geçmesini sağlayan metal uçlardan artı yüklü olanı.- Bir makyaj malzemesi. 20-Birinci Dünya Savaşında Türk ordusunun Çanakkale'de kahramanca çarpıştığı cepheleden biri.

YUKARIDAN AŐAĐIYA: 1-1921-1989 yılları arasında yaşamış olan ve 'Anayurt Otel'i, Aylak Adam' adlı yapıtlarından tanıdığımız edebiyatçımız.- Denizcilik, demir atmış bir geminin zincirinin su içindeki bölümü. 2-Dinsel tören.- Toplardamarların genişlemesi ile oluşan bir hastalık.- Çayın etkin maddesi.- Asya'da bir ırmak. 3-Bir ilimiz.- 'Peter ....' (James Matthew Barrie'nin yazdığı bir çocuk romanı).- Güney Amerikada bulunan, dünyanın debisi en yüksek akarsuyu. 4-Devlet büyükleri, ileri gelenler.- Ege'de Yunanistan'a ait turistik bir ada.- Cet. 5-Avrupa'da bir ırmak.- İneğin, sütten kesildikten sonra bir yaşına kadar olan yavrusu.- '..... Allan Poe ' (ABD'li şair ve kısa hikayeler yazarı). 6-İvedi.- Pamuk kozalarının pamuğunu ve çekirdeğini birbirinden ayıran çıkırık.-Taylan Biraderler'in 2009 yılı yapımı bir filmi.- Bir nota. 7-Erkek keçi.- Sık gözlü balık ağı.- Çobanaldatan da denilen bir kuş.- Paylama. 8-M. 3. yüzyılda yaşamış antik Yunan filozofu.- Vilayet.- Fasıla.- Osmiyumun simgesi.- Arka, geri. 9-Eski dilde su.- Geminin rzđar alan yanı.- Uzun ve kıvrıkcık saç.- Acele. 10-Antlaşma.- Şimdiki bilgisayarların atası sayılan ve 1951 yılı yapımı devasa cihazın adı.- Ufuklar.- Lityumun simgesi. 11-Sodyumun simgesi.- Ardahan'ın bir ilçesi.- Eski dilde ağırbaşlı. 12-Dipteki balık yumurtalarını yok eden yasaklanmış bir avlanma türü.- Doğada, ince, saydam katmanlar olarak bulunan silis minerallerinin genel adı.- Fal. 13-Bilgiçlik taslayan.- Hukukta alacaklının alacak hakkından vazgeçmesi sonucu borçlunun borcundan kurtulması. 14-Güneybatı Avrupa Katoliklerinin topluca adı.- Avrupa'da bir gl.- Hitit. 15-Kazak başkanlarına verilen ad.- Olumsuzluk belirten bir ek.- Bağ, baççe gibi yerlerin çevresine çalı, ağaç dalı gibi malzemelerden çekilen duvar türü.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

İSTANBUL İL BİRİNCİLİĞİ

ERA okullarının sponsorluğunda yapılan 2017 İstanbul İl Birinciliği finalleri çok çekişmeli maçlara sahne oldu. İlk kez kayda değer nakit ödül (toplam 20.000 TL) konulması unvanlı sporcuların ilgisini çekti. 32 oyuncunun katıldığı 6 turluk final turnuvasını GM Mustafa Yılmaz 5,5 puanla kazandı. Mert Erdoğan ikinci, Hakan Erdoğan üçüncü oldular.

GM Mustafa Yılmaz – Emre Demirbaş, İBF, 5.Tur
Aslında bir hamle öncesinde 7...a6? ile beyaz fili istemek bir hata sayılabilir. İşte şimdi d7'deki fili alarak şah çeken bu beyaz fili siyah, hangi taşla almalı? Doğal ve doğru olan vezirle almak ama genç Demirbaş, b8 atıyla alıp girişim üstünlüğü elde etmek istiyor. 8...Abxd7? 9.Vxb7 Kb8?? 10.Vxa6 Henüz onuncu hamlede beyaz iki piyon öne geçti. Artık bu kadar materyal geride kalarak bir büyükustaya karşı fırsat kollamak boşuna emektir. Siyah kırkıncı hamlede terk etti. 1-0

Muhammed Taşkaya – GM Mustafa Yılmaz, İBF 2. Tur

Siyahın son hamlesi 39...Vh6! Bir piyon geride olan beyazı konum olarak da zora sokuyor. Siyahın Ah3+ açarak vezir atağı ve şah isteğine karşı yeterli savunma yok. (40.Ff1 Kd3! 41.Fxd3 Ah3+ ve vezir düşer. 40.Şf1 Vh1 41.Şf2 Vxa1 de yetersiz.) Beyaz terk etti. 0-1

BASİT BİR TAKTİK: ÇATAL

İlk öğrendiğimiz taktik motiflerden biri de çataldır. Oldukça da basit görünür ama oyun içinde birçok taşın olduğu kalabalık pozisyonlarda at çatalı gibi basit bir fikir bile gözden kaçabiliyor. Hem de çok önemli maçlarda.

Yandaki konum Alekhine-Euwe 1937'deki Dünya

şampiyonluğu maçında oluştu ve satrancın zirvesindeki iki oyuncu da at çatalını görememişler ve oyun berabere bitmiştir.

1... Ve5?? 2. Fb2? (2. Vh8 Şxh8 3. Axf7 ve at çatalı.) **2... Fc6?? 3. a3** (Aynı motif duruyor hâlâ yerli yerinde: 3. Vh8 Şxh8 4. Af7)

Yandaki konum, Morozevich - Giri 2012 oyunundan alınmıştır iki süper büyük usta yine bu basit fikri Vh6 hamlesini gözden kaçırmışlar ama bu sefer beyaza pahalıya mal olmuş oyunu kaybetmiştir.

1... Vd6?? 2. f4?? (2. Vh6+ Şxh6 3. Axf7 +-)
2... Kb1+ 3. Şh2 Ae54. fe5 Vd1 -+

1. Kxd6? [1. Fxd6! Fxd6 2. Kxd6 Kxc4 3. bxc4 Vxd6 4. Vh8+!! Şxh8 5. Axf7+ Şxg7 6. Axd6 +-]

Sinquefield Cup 2015 Caruana - So maçından alınmış yandaki pozisyon biraz daha karmaşık ama geçen sene aynı turnuvayı üç puan farkla kazanmış Caruana için zor olmasa gerek. Caruana, belki zaman sıkışıklığının etkisiyle at çatalını kaçırıyor ve oyun berabere bitiyor. Sizin oyunlarınızda at çatalı oluşursa kaçırmazsınız umarım.

(Gönderi: FM Serkan Yeke, İstanbul)

REHAVET

FM Azat Silapov (2175) – M. Sinan Gönüllü (1758) İnönü Satranç Turnuvası, Şişli, 2016

Şu konuma bakanlar oyunun beyaz tarafından kazanılmış olduğuna karar verebilir yeter ki hamle sırası kendisinde iken o, ölümcül bir hata olan e3'teki kaleyi 3. yataydan (e1 karesi dışında) bir kareye götürmesin. Siyahın son piyonu olan g6'ya göz dikmek ya da merdiven matı düşünmek, her ne ise sakat bir amaç yer etmiş beyazın beyninde, çok da zamanı varken hem de; **38.Kexe6??** oynamış! Olur mu olur. Olmuş. **38...Ke1+** ve beyaz terk etti. (Çünkü, 39.Şh2 Kh8+#) Satranç bu kadar zalim olmamalı.

Silapov, yine de turnuvayı Diyar Büyükşehir ve Mehmet Metin'in ardından üçüncü bitirdi.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: VEDAT BAŞARAN, İZMİR

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

G Ü L S E R E N S Ü D O R

1945 yılında Ordu'da doğan sanatçı, 1965 yılında Kadıköy Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra, 1970 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesinden mezun oldu. 1970-1974 yılları arasında eşi ressam Teoman Südor ile birlikte önce dil eğitimi nedeniyle Perugia'da, sonra da resim ve sanat tarihi eğitimi için Roma'da bulundu. Yedisi İtalya ve Avusturya'da olmak üzere elliden fazla kişisel sergi açmış, dokuzu yurtdışında olmak üzere, ondokuz sanat fuarında bulunmuştur. Resimlerinde Kadın'ı işleyen sanatçının eserleri İzmir Resim Heykel Müzesi, İstanbul Resim Heykel Müzesi, Norveç Print Art Museum ve İstanbul Modern Müzelerinde sergilenmektedir. Sanatçı çalışmalarını İstanbul'da sürdürmektedir.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320